

ԴԱՎԻԹ ԳՅՈՒՐՁԻՆՅԱՆ
ՆԱՐԻՆԵ ՀԵՔԵՔՅԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ

Վաճառքի ենթակա է:

4

Մաս 2

ԴԱՎԻԹ ԳՅՈՒՐՋԻՆՅԱՆ, ՆԱՐԻՆԵ ՀԵՔԵՔՅԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ

Երրորդ, վերամշակված
հրատարակություն

4

Մաս 2

Նկարիչ՝ Սուսաննա Այվազյան

ԷՂԻԹ
ԴՐԻՆՏ
հրատարակություն

Երևան 2019

Հաստատված Է ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության կողմից

ՀՏԴ 373.167.1: 809.198.1 (075.3)
ԳՄԴ 81.2 < Գ72
Գ 697

Գյուրջինյան Դ., Հեքեքյան Ս.
Գ 697 Մայրենի 4: Մաս 2: Հանրակրթական դպրոցի դասագիրք (երրորդ, վերամշակված հրատարակություն). -Եր.: Էդիթ Պրինտ, 2012.- 112 էջ:

ՀՏԴ 373.167.1: 809.198.1 (075.3)
ԳՄԴ 81.2 < Գ72

ISBN 978-9939-52-549-5

© Գյուրջինյան Դավիթ, Հեքեքյան Սարինե

© Էդիթ Պրինտ հրատարակչություն

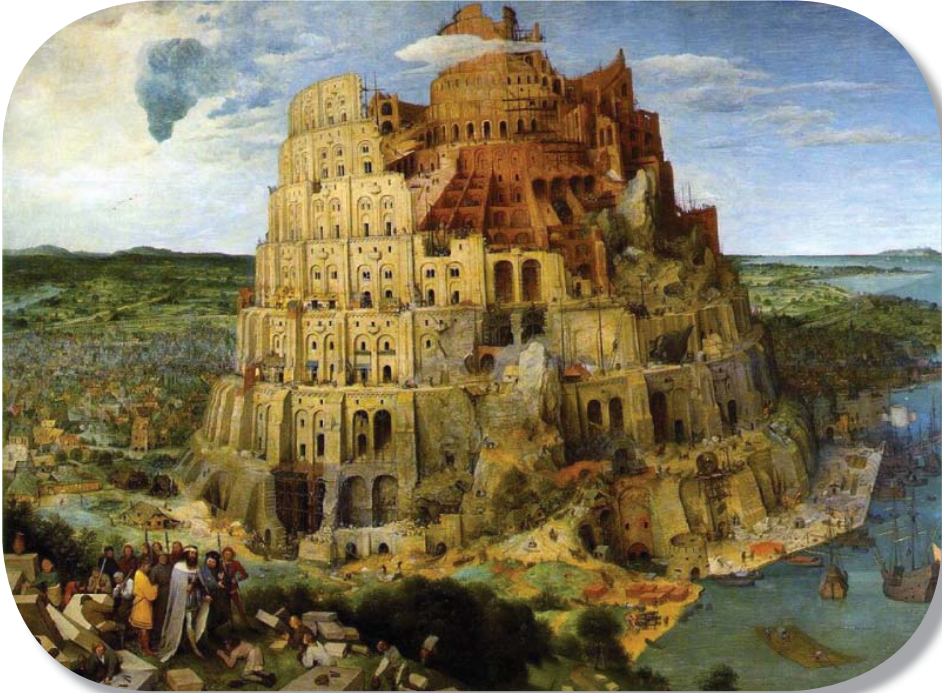

ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿԸ

(ըստ Աստվածաշնչի)

Վաղուց, շատ վաղուց աշխարհում մեկ լեզու կար: Մի օր մարդիկ հավաքվեցին ու որոշեցին. «Մեզ համար մի քաղաք

կառուցենք ու մի աշտարակ, որի գագաթը մինչև երկինք հասնի: Այդպես անուն կհանենք ու աշխարհով մեկ չենք ցրվի»: Եվ նրանք սկսեցին շինարարությունը: Բայց այդ քանն Աստծուն դուր չեկավ: Նա վերևից նայեց մարդկանց ու տեսավ, որ նրանք գոռոզ էին և ուզում էին միայն փառք, համբավ ու անուն վաստակել: Նա հասկացավ, որ այդ մարդիկ ավելի լավը չէին, քան նրանք, որ ապրում էին մեծ ջրհեղեղից առաջ:

Հետո Աստված նայեց քաղաքին ու աշտարակին, որ կառուցում էին մարդիկ, և մտածեց. «Ահա նրանք մի ժողովուրդ են ու մի լեզվով են խոսում և կարող են անել այն, ինչ որոշել են: Այնպես

խառնեմ նրանց լեզուն, որ ոչ մեկը չհասկանա իր ընկերոջ ասածը...»:

**աշխարհ
ջրհեղեղ**

Եվ Աստված այնպես արեց, որ մարդիկ սկսեցին խոսել տարբեր լեզուներով: Նրանք այլևս իրար լեզու չհասկացան և չկարողացան շարունակել քաղաքի և աշտարակի կառուցումը: Այդպես մարդիկ թողեցին հեռացան այդտեղից ու տարածվեցին աշխարհով մեկ: Իսկ այդ վայրը կոչվեց Բաբելոն, որ նշանակում է «խառնակություն»:

Հանելուկ

Ի՞նչն է քո մասին
Լավ ու վատ ասում,
Թե՛ օգուտ տալիս
Եվ թե՛ վնասում:

Իմաստախոսություն

Դեպի Աստված տանող ճանապարհն անվերջ է, հաղթահարելը՝ անհնար:

Բառերի գանձատուփ

1. Տեքստի ո՞ր բառի իմաստն է սա՝ «շրջանաձև կամ քառակողմ (երբեմն էլ բազմակողմ) բարձր ու նեղ շինություն»:
2. Տեքստի սկզբնամասում գտիր **հռչակ** բառի հոմանիշը: Երկու բառն էլ գործածիր նախադասությունների մեջ:
3. Ուրիշ բառով ինչպե՞ս կասես **գոռոզ**: Երկու բառն էլ գործածիր նախադասությունների մեջ:
4. **Ջրհեղեղ** բառի առաջին արմատով բառեր կազմիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Աստված ինչո՞ւ խառնեց մարդկանց լեզուն:
2. Մարդկային ինչպիսի՞ հատկանիշներ են գոռոզությունը, փառասիրությունը:

3. Մարդկային դրական հատկանիշներ թվարկիր: Ընտրիր քո կարծիքով ամենակարևորները: Հաշվի առ նաև ընկերներիդ կարծիքը:

4. Քո կարծիքով Աստված ինչպիսի՞ն է ուզում տեսնել քեզ և բոլոր մարդկանց:

5. ա) **Լեզու, լեզվի, լեզվից, լեզվով** շարքի նմանությամբ գրիր **կատու, ձու** բառերի շարքերը:

բ) Այդ շարքերից մեկական բառ գործածիր նախադասությունների մեջ:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Կարդա՛ «Մանուկների Աստվածաշունչը», այնտեղից ընկերներիդ հետաքրքրող որևէ բան պատմիր:

2. Ինչո՞վ է հայտնի քո բնակավայրը (հուշարձաններ, մարդիկ և այլն): Պատմիր:

Տեքստի մեջ գտիր բառերի այն կապակցությունները, որոնք նշանակում են «հոշակվել» և «լավ համբավ՝ անուն ձեռք բերել»:

Աիրեյի՛ Գիպունիկ

Ես գիպեմ, որ լեզուների անունները վերջանում են **երեն-ով՝ հայերեն, ռուսերեն, ֆրանսերեն** և այլն:

Ի՞նչո՞ւ է արդյո՞վ **չինարեն** բառը, թե՞ գրվում սխալ է տպվել: Նախապես շնորհակալ եմ:

Ինչուիկ

Բարեկամս, ոչ մի սխալ էլ չկա:

Իրիկը և ուրիշներին էլ հիշեցրու, որ **չինարեն** և **հունարեն** բառերը կապվում են **-արեն** ածանցով:

Գիպունիկ

Մուրեն Մուրադյան

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵՉՈՒ

Իմ պատուհանից ցնծությունն ասես
 Գարնան քնքշանքով մեղմ թափանցեց ներս.
 Առաջին անգամ մանկիկն իմ խնդուն
 Դպրոցից եկել, **ա** տառն է սերտում:
Ա տառն է գրում մանրիկ մատներով,
 Տառեր է շարում խնամքով, սիրով:
 Մաշտոցն է այդպես մանկան պես մի օր
 Հրձվել իր գյուտով՝ հրանշք լուսավոր:
 Քանի սերունդներ **ա** տառով զնգուն
 Զգացել են այս հրձվանքը մաքուր:
 Այն վեհ է, ինչպես ժպիտը մանկան,
 Մոր գգվանքի պես միշտ նվիրական,
 Նման ծլվլուն ծիծառի կանչին,
 Հայրենի հողի կենարար շնչին:
 Ամեն օջախի կրակն է անշեջ
 Ամեն հարկի տակ, ամեն սրտի մեջ,
 Մեր ժողովրդի ոգին հրկիզուն
 Եվ երկու բառով՝ մայրենի լեզու:

հրձվանք
ոգի

Առած-ասացվածքներ

*Իմ լեզվով խոսող օտարականն ավելի թանկ է, քան իր լեզուն
չիմացող ազգակիցը:*

Քրդական

Խոսքը գործիք է, որով բացում են սիրտը:

Չինական

Երկար լեզուն կկարճացնի կյանքը:

Պարսկական

Մարդու լեզուն իր նավի ղեկն է:

Եգիպտական

Բառերի գանձատուփ

1. Բաց թողնված տեղում ճիշտ բառը պետք է լինի. ընտրիր տրվածներից՝ **գգվանք, նվիրական, ոգի:**

ա) Ոգևորությունը, եռանդը այլ կերպ կոչում են

բ) Սիրով ու քնքշությամբ գրկելը, շոյելը անվանում են

գ) Թանկ, սրտին մոտ ու շատ սիրելի ամեն բան

2. Բանաստեղծության մեջ գտիր **ցնծություն** բառի հոմանիշը: Մեկ հոմանիշ էլ դու՛ ավելացրու:

3. Բանաստեղծության ճիշտ բառերը կղևես **կրակ, մայրենի, գգվանք** բառերի կողքին:

4. Բացատրիր **մանկիկ** բառի կազմությունը: Նմանատիպ մի բանի բան ասա, մեկն էլ գտիր բանաստեղծության մեջ:

5. Համեմատիր **անշեջ** և **հրշեջ** բառերը: Ինքնուրույն բացատրիր **անշեջ** բառը:

Ես գիտեմ, որ մեր լեզուն անվանում են **հայերեն** կամ **հայոց լեզու**, ուսանելի լեզուն՝ **ռուսերեն** կամ **ռուսաց լեզու**:

Իսկ կարելի՞ է ասել **հայերեն լեզու**: Կարծում եմ, որ սա սխալ է: Քայսարի, ինչպես եմ, թե ինչու:

Ածանցը՝ **երեն**-ը, «լեզու» է նշանակում:

Ուստի ավելորդ և նաև սխալ է **երեն**-ով կազմված բառի կողքին **լեզու** բառը դնելը: Կամ պիտի ասել **հայոց լեզու**, կամ **հայերեն**:

Դադարի պահ

Հումոր

- Ո՞րն է ամենակարճ ամիսը:
- Մարտը:
- Ինչու՞:
- Քանի որ չորս տառից է բաղկացած:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծության մեջ ինչի՞ հետ է համեմատվում մայրենի լեզուն:
2. Հայերենը մեր մայրենի լեզուն է. մեզ համար ի՞նչ են ռուսերենը, պարսկերենը և գերմաներենը:
3. Անգիր ասա հայերենի այբուբենը:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Որևէ հայի գիտե՞ս, որ հայերեն չի խոսում: Ինչո՞ւ է այդպես: Ի՞նչ կարծիք ունես այդ մասին:
2. Բանաստեղծություններում ծիծեռնակը երբեմն անվանվում է **ծիծառ**: Նկարագրիր այդ թռչունը:

Բանաստեղծության վերջին քառատողի մեջ այնպիսի բան մատնանշիր, որը կարող ենք բանաստեղծական համարել:

Իմաստունի օրատեսրից

Մայրենի լեզու

Սևեն ժողովուրդ ունի իր լեզուն: Ոռուները խոսում են ռուսերեն, հույները՝ հունարեն, արաբական երկրներում՝ արաբերեն և այլն: Կան լեզուներ, որոնք մի փանի ժողովուրդների մայրենի լեզուներն են: Օրինակ՝ անգլերեն խոսում են Վեժ Բրիտանիայում, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում, Ավստրալիայում և Կանադայում, գերմաներեն՝ Գերմանիայում, Ավստրիայում, Նաև Շվեյցարիայում:

Իսպանի լեզուն իսպաներեն է: Այն մեր մայրենի լեզուն է: Մայրենի է կոչվում, որովհետև մեզանից յուրափանջյուրը իսպաներեն առաջին բառերն իր մորից է լսում ու սովորում:

Մայրենի լեզվի շնորհիվ հայ ժողովուրդն իր գոյությունը պահել է մինչև այսօր:

ՄԵՍՐՈՂՅԱՆ ՏԱՌԵՐ

Անմար լույսեր եք, մեսրոպյան տառեր,
Որքան հույզեր եք իմ սրտում վառել...
Բացվել են ձեզնով աչքերը մտքիս,
Վեհ երազներով լցվել է հոգիս:

Ձեզնով եմ զգում հմայքը խոսքի,
Բացում գիտության դռները ոսկի:
Կարդում հայրենի մեղմանուշ երգեր,
Հրաշքներով լի հեքիաթներ, գրքեր:

Անշեշ կրակ եք, մեսրոպյան տառեր,
Որքան լույսեր եք իմ ճամփին վառել:

Հանելուկ

Մեծ զորավար Մաշտոցի,
Զինվորներն են քաջարի:
Ի՛նչ է անունն այդ հայտնի
Խաղաղասեր բանակի:

Ասույթներ

Հայոց գրերը նույնքան են նպաստել հայ ժողովրդի պահպանմանը, որքան և հայ ռազմիկները:

Մեսրոպը իր կատարած գործով ամենամեծն է մեր պատմական հերոսների մեջ:

Բառերի օգնություն

Լեռ (հայ նշանավոր պատմաբան)

1. Վեհ նշանակում է «հիանալի, սքանչելի» և «բարձր դիրք ունեցող»: Բառը ի՞նչ իմաստով է գործածվել բանաստեղծության մեջ:
2. Բանաստեղծության մեջ գտիր անշեշ բառի հոմանիշը:

3. Առաջին քառատողում գտիր զգացմունք, ապրում նշանակող բառը: Այդ արմատով մեկ բառ էլ ի՛նքդ ասա:

4. **Մեղմանուշ** բառի բաղադրիչներից յուրաքանչ յուրով երկուական բան կազմիր:

Աիրելի՛ գիրքեմ՛նիկ
Չեմ՝ հասկանում, թե միգժի
աչժերը որո՛նժ են, և Կատերն
ինչպե՛ս կարող են բացել
դրանժ: Օգնի՛ր, եթե կարող ես:

Իմ լավ ընկերուհի
Նյա բառերը ուղիղ՝
սովորական իմաստով
չպիրի հասկանաս: **մեկի**
աչժերը բացել կապակցությունը

նշանակում է «մեկին մի բան
հասկանալի դարչնել, ճանաչել Կալ»։ Իհարկե,
միրժըր աչժեր չունի, բայց բանասարեղժները երբեմն
աչապիսի ոչ սովորական կապակցություններ են սրեղ-
ժում, որպեպի իրենց ասելիժը ավելի Կեասանելի՝ Կարկե-
րավոր դարչնեն:

Իսկ միգժի **աչժերը բացել** արԿահաչրությունը նշանա-
կում է «մեկի միրժըր հարսրաչնել, նրան իսելոժ դարչնել»:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հեղինակն ինչու՞ է տառերը մեսրոպյան անվանել: Ո՞ր տառերի մասին է խոսքը:

2. Հեղինակն ինչի՞ հետ է համեմատում հայոց գրերը: Դու՞ ինչի հետ կհամեմատես:

3. Նորից կարդա երկրորդ քառատողը և ասա՛, թե տառերով ուրիշ ի՛նչ կարելի է անել:

4. ա) Հմայք – հմայել զույգի նմանությամբ շարունակիր՝ **խոսք** –, **վագք** –, **ծայք** –

բ) Գրածդ զույգերից մեկի բառերը գործածիր նախադասությունների մեջ:

5. **խոսք**, **երգ**, **տառ** բառերի հետ հատկանիշ ցույց տվող երկուական բան գործածիր:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Հայերեն ձր տառի ձևն է քեզ ամենից շատ դուր գալիս: Այդ տառն ունեցող բառեր գործածելով՝ մի պատմություն հորիսիր:
2. Ի՞նչ ստեղծագործություններ ես սիրում կարդալ: Պատմիր դրանցից մեկի մասին:

Իմաստունի օրատեսրից

Մեսրոպ Մաշտոցը և հայոց գրերը

5-րդ դարի սկզբին՝ 405-406 թվականներին, Մեսրոպ Մաշտոցի արեղծած այբուբենն ուներ 36 տառ: Այն սկսվում է **ա** տառով և ավարտվում **զ**-ով: Ավելի ուշ՝ 12-րդ դարում, ավելացան **օ** և **ֆ** տառերը:

Մաշտոցը հայաստանում բացեց առաջին դպրոցները, և ինձն էլ հայերենի առաջին դասերը փոխեց: Այդ պարճատով նրան անվանում են **հայերենի առաջին ուսուցիչ**:

Հայոց այբուբենին նվիրված կոթող է կանգնեցված Օջականի ծանապարհին:

Հայոց տառերը փանդակվել են խաչքարերի տեսքով և տեղադրվել Օջական գյուղում, որտեղ թաղված է Մեսրոպ Մաշտոցը:

Հայկական 38 տառերի փանդակներ են տեղադրվել Արագածոտնի մարզում՝ Արագածի արոտոտրին:

Իմաստունի խորհուրդները

շեպուն գիրտելիքների բանասյի է: Որևէ լեպու լավ իմանալը շար կարևոր է, իսկ եթե մարդ մեկից ավելի լեպու գիրտի, նա կարող է ավելի շար գիրտելիքներ չեռք բերել:

Խարկավոր է լավ սովորել, սիրել ու պահպանել մայրենի լեպուն: Իհարկե, օտար լեպուններ էլ պիտի սովորե՛վ, սակայն ամենից առագ և ամենից լավ մայրենի լեպուն պիտի իմանա՛վ:

Լեզվաբանի դասը

Մինչև հիմա մտածել ես, թե ինչ է նախադասությունը: Ասա՛րք կարծիքը, լսի՛ր ընկերներիդ:

Նախադասություն. նախադասության անդամներ

Խոսելիս մենք նախադասություններ ենք կազմում: **Նախադասությունը** ցույց է տալիս առարկան և նրա կատարած գործողությունը: Օրինակ՝ **Թռչունները ծլվում են: Ծառերը ծաղկել են:**

Այն բառը, որը նախադասության մեջ ցույց է տալիս գործողություն կատարող առարկան, կոչվում է **ենթակա** (այստեղ՝ **թռչունները, ծառերը**):

Այն բառը, որը ցույց է տալիս ենթակայի կատարած գործողությունը, կոչվում է **ստորոգյալ** (այստեղ՝ **ծլվում են, ծաղկել են**):

Ենթական և ստորոգյալը նախադասության **գլխավոր անդամներն** են:

Միայն ենթակայով և ստորոգյալով կազմված նախադասությունը կոչվում է **պարզ համառոտ նախադասություն**: Օրինակ՝ **Տատիկը ժպտում է: Գետը կարկաչում է:**

Նախադասության մեջ ենթակայից և ստորոգյալից բացի կարող են լինել նաև այլ բառեր: Օրինակ՝ **Լեռնային գետը կարկաչում է: Լեռնային գետը կարկաչում է ձորում:** Այդ բառերը լրացնում են ենթակային կամ ստորոգյալին և կոչվում են **երկրորդական անդամներ** կամ **լրացումներ**:

Ենթակա, ստորոգյալ և լրացում (կամ լրացումներ) ունեցող նախադասությունը կոչվում է **պարզ ընդարձակ նախադասություն**: Օրինակ՝ **Տատիկը մեղմ ժպտում է: Ոսկեշող արևը փայլում է երկնքում:**

Դադարի պահ

Զինվորներին ճիշտ դասավորելով՝ կարողա՛ մաշտոցյան բանակի անունը:

Միլվա Կապուտիկյան

ՀԱՐՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

Թերթեր՝ դարսած իրար վրա,
Մի վերևագիր ու մի անուն.
Համեստ ու լուռ դրված է նա,
Դրված է նա պահարանում:

Եթե բացես, եթե կարդաս,
Նա քեզ կտա թևեր անտես,
Կհասցնի բարձունք անհաս,
Նոր աշխարհներ կտանի քեզ:

Ուժ կտա քեզ, կամք անկոտրում,
Եվ միշտ կօգնի դժվար ժամին,
Կօգնի քեզ մարդ լինել կյանքում,
Ապրել հպարտ, ապրել ազնիվ...

Երանգ, երգեր, թուվքեր գարնան,
Հույս ու ընկեր, կյանք ու գալիք.
Հարստությունն այս անսահման
Մի պարզ բառով կոչվում է գիրք:

**վերևագիր
բարձունք**

Իմաստախոսություններ

*Լավ գիրքն առաջին անգամ
կարդալիս մենք ունենում ենք
նույն զգացումը, ինչ նոր բարեկամ
ձեռք բերելիս:*

*Կարդալը մարդու մտքի համար
նույնն է, ինչ ֆիզիկական վար-
ժությունը՝ մարմնի համար:*

Հանելուկ

*Մեզ տանում է տիեզերք,
Օվկիանոսներ ու ծովեր,
Մեր առջև նա է բացում
Հազար ու մի գաղտնիքներ:
Ասե՛ք, ո՞վ է, դե ասե՛ք,
Բարի կախարդն այդ զորեղ:*

Քառերի գանձատուփ

1. Նոր աշխարհներ կտանի քեզ տողի մեջ քո կարծիքով աշխարհ բառն ի՞նչ իմաստով է գործածվել:
2. Գրիր *համեստ*, *լուռ*, *օգնել*, *ազնիվ* և *հարստություն* բառերի հոմանիշները:
3. Բանաստեղծությունից դ՛րս գրիր այն բառերը, որոնց առաջին բաղադրիչը *ան-* մասնիկն է: Բացատրիր այդ բառերը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծության ռո՛ հատվածներում է սկարագրվում գրքի ուժը: Նորից կարդա՛ դրանք:
2. Ըստ բանաստեղծի՝ ինչպիսի՞ն է դառնում գրքեր կարդացած մարդը: Դու ի՞նչ կարծիք ունես:
3. Համաձայն ես, որ գիրքն այնպիսի հզոր ուժ ունի, ինչպիսին ներկայացված է բանաստեղծության մեջ:
4. ա) *Տալ*, *տա*, *կտա* շարքերի նմանությամբ գրիր *կարդալ* և *օգնել* բառերի ձևերը:
բ) Կազմածդ ձևերից երկուսը գործածիր պարզ համառոտ և պարզ ընդարձակ լախադասությունների մեջ:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Ի՞նչ գրքեր ունես: Դրանցից ռո՛ն է քո ամենասիրած գիրքը: Ի՞նչ ես սովորել այդ գրքից:
2. Երբևէ գիրք նվիրել ես կամ սվեր ստացել ես: Պատմիր այդ մասին:

Հմայել, *հրապուրել*, *կախարդել* բառերին հոմանիշ է թո՛վել-ը: *Հմայք*, *հրապուրանք* բառերի հետ համեմատելով՝ փորձիր բացատրել թո՛վք բառը:

ՆՇԱՆՆԵՐԻ ԼԵԶՈՒՆ

Գիտե՞ք արդյոք, որ մարդկային լեզուն փոխարինողներ էլ ունի: Օրինակ՝ նշանների լեզուն: Մարդիկ հաճախ միմյանց ինչ-որ բան են ասում ձեռքի, գլխի տարբեր շարժումներով: Օրինակ՝ գլխի վերից վար շարժումը համաձայնության նշան է, ձեռքն ուսին թփթփացնելը՝ խրախուսանքի, գլխարկը վեր նետելը՝ ուրախության և այլն:

Փողոցներում ու ճանապարհներին կարող եք տեսնել տարբեր նշաններ, որոնք վարորդների և անցորդների օգնականներն են: Նրանք հուշում են, թե էրբ պետք է կանգ առնելք, էրբ շարժվելք առաջ, որ ուղղությամբ գնանք, ի՞նչ կա մոտակայքում և այլն:

Դուք երևի սիրում եք նաև մարզական տարբեր խաղեր ու մրցումներ դիտել և նկատել եք, թե ինչպես է մրցավարը նշաններով կամ տարբեր գույների քարտերով «խոսում» մարզիկների հետ:

Լեզվի այս «օգնականները» շատ հաճախ նույնն են տարբեր երկրներում և հասկանալի են տարբեր լեզուներով խոսող մարդկանց:

Սակայն երբեմն միևնույն շարժումը կարող է նույնիսկ հակառակ նշանակությունն ունենալ տարբեր ազգերի մարդկանց համար: Օրինակ՝ եթե գլուխը աջից ձախ տանելով մենք՝ հայերս, և աշխարհի շատ ժողովուրդներ «ոչ» ենք հասկանում, ապա բուլղարացիների համար դա «այո» է: Նույն ձևով էլ՝ գլուխը վերից վար շարժելով մենք «այո» ենք ասում, նրանք՝ «ոչ»:

**միմյանց
անցորդ
ուղղություն
օգնական
մրցավար**

Բառերի գանձատուփ

1. **Խրախուսանք** բառի հոմանիշներն են **քաջալերանք**-ը, **ոգեշնչում**-ը: Գրիր **խրախուսել** բառի հոմանիշները:
2. **Մոտակայք** բառի երկու հոմանիշ գրիր. դրա համար առաջին բաղադրիչը փոխարինիր **մերձ** և **շուրջ** արմատներով:
3. **Վարորդ** և **անցորդ** բառերն ինչ ընդհանուր բաղադրիչ ունեն: Այդ վերջածանցով 3-4 բառ կազմիր:
4. **Մարզիկ** բառի արմատով 3 բառ գրիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

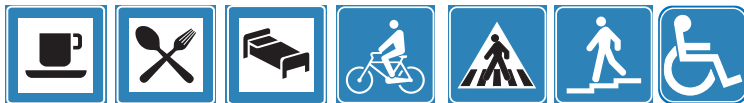
1. Բառերով արտահայտիր նկարներում պատկերվածը:

2. Որտեղ ես տեսել այս նշանները: Դրանք ինչ են նշանակում:

3. Ի՞նչ են նշանակում ճանապարհների և փողոցներում հանդիպող երթևեկության այս նշանները: Բացատրիր:

4. Բացատրիր, թե ինչ են նշանակում տրված կետադրական նշանները՝ [:], [^], [ˇ], [´]:
5. Մարզական տարբեր խաղերի ժամանակ կիրառվող պայմանական նշաններ ներկայացրու և բացատրիր:

Պատմությունների և հեքիաթների գամբյուղ

1. Նշանների լեզուն քեզ երբևէ օգնել է դժվար իրավիճակում:
2. «Հարցական նշանի ճամփորդությունը» վերնագրով մի հեքիաթ գրիր:

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԼԵԶՈՒՆ

Միթե կենդանիները լեզու ունեն:

Զարմանալի է, օրինակ, թե ինչպես են «խոսում» մրջյունները, որոնք կանոնավոր «հանրապետություն» ունեն,

կազմակերպված «պատերազմ» են վարում, ունեն «հիվանդանոց», «վիրավորներ փոխադրող անձնակազմ»: Նույնպես և մեղուները, որոնք թագուհի, զինվորներ և բանվորներ ունեն, ժամացույցի պես հստակ աշխատում են:

Գիտնականները փորձեր են արել և պարզել, որ մեղուների «լեզուն» ո՛չ ձայնային է, ո՛չ էլ տեսողական (այսինքն՝ շարժումներով), այլ շոշափողական է:

Շաքարաջրով հրապուրելով մի մեղվի՝ հետազոտողը տեսնում է, որ սա շտապում է դեպի փեթակը՝ ընկերներին լուր տալու և նրանց դուրս կանչելու: Փեթակը մութ է, իսկ մեղուները մթության մեջ չեն տեսնում: Միևնույն ժամանակ այնտեղ տիրում է մեղուների միալար բզզոցը, հետևաբար մեղուն չէր կարող շարժումներով կամ ձայնով բացատրել իր մտքինը: Եվ ի՞նչ է անում նա:

Փեթակ մտնելուց հետո լուր տանող մեղուն իր վայելած նյութից բաշխում է ընկերներին, որպեսզի նրանք էլ լցնեն բջիջների մեջ: Հետո մի եզակի պար է սկսում՝ շարունակ պտույտներ գործելով: Մյուս մեղուներն աշխատում են դիպչել լուր բերող մեղվին:

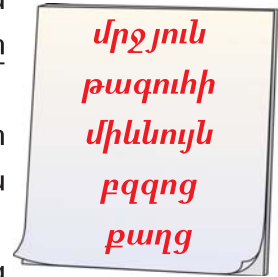

Դիպչելուց հետո նրանք իսկույն թռչում են դեպի ավարը: Այսինքն՝ մեղվի պարը նշանակում է «ուտելու բան կա»:

Ուրիշ փորձեր էլ ցույց են տալիս, որ ընկեր մեղուները պարող մեղվի բերած կյուֆի հոտն են առնում և գնում այդ հոտի ուղղությամբ:

Այս ամենն իրոք հետաքրքիր է: Բայց հստակ է, որ խոսում են միայն մարդիկ, իսկ կենդանիները որոշակի ձայներ են հանում: Այդ ձայները, իհարկե, ինչ-որ բան նշանակում են՝ քաղց, ցավ, ուրախություն, վտանգ:

Կենդանիները մարդկային լեզվով խոսում են միայն հեքիաթներում, առակներում, մուլտֆիլմերում:

Հանելուկներ

Թև ունի, թռչուն չէ,
Միջատ է, մրջյուն չէ:
Աշխատում է օրնիքուն,
Բերքը տալիս է մարդուն:

Մեղվից հետո երևի,
Որպես ժիր ու ժրաջան,
Աշխատասեր ու համառ՝
Նա է հայտնի բոլորին:

Բառերի գանձատուփ

1. Ի՞նչ է կոչվում այն տեղը, որտեղ շատ մրջյուններ կան:
2. Մեղուները գնում են ծաղիկների հոտի ուղղությամբ նախադասության մեջ **հոտ** բառը ընդ հոմանիշով կփոխարինես: Բացատրիր հոմանիշների իմաստային տարբերությունը:
3. **Իսկույն** և **ուրիշ** բառերի 1-ական հոմանիշ գտիր:
4. Տեքստի մեջ գտիր այն նախադասությունները, որոնցում գործածված է **հստակ** բառը: Դրանք նույն իմաստն են արտահայտում: Տեսակետդ հիմնավորիր:
5. **Շաքարաջուր** բառի նման ուրիշներն ասա, որոնք վերջանում են **ջուր** բաղադրիչով:
6. Բացատրիր **ուղղություն** բառի կազմությունը: 3 բա՛ռ հիշիր, որոնցում միևնույն բաղաձայնը կրկնակի է գրվում:

Աիրելի՛ Ահրունիկ

Նշութն ընթերցելիս ես նկատեցի, որ մի փանի բառ գրված է չակերպների մեջ: Ինչու:

Ինչուիկ

Իմ բարեկամ ինչուիկ Պու իհարկե գիտես, որ նախադասությունների մեջ վերնագրերը գրվում են չակերպներում: Օրինակ՝ *Պու կարդացել է «Ծպունու ու մրգյունը» առակը:*

Արավոր խոսվում երբեմն չակերպների մեջ են գրվում նաև այն բառերը,

որոնք գործածվում են ոչ իրենց սովորական իմաստով: Օրինակ՝ *վարձակի է պարկերայնել*, որ մեղուների մեջ կարող է պարզամտությունը լինել, կամ էլ մեղուները կարող են խոսել ու պարերայնվել:

Մեկ անգամ էլ ուշադիր կարդա՛ տեքստը և փորձիր ի՛նձի բացատրել, թե բառերն ինչու են չակերպների մեջ առնվել:

Ահրունիկ

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Կարո՞ղ ես ասել, թե կենդանիներն ինչպե՞ս են իրար մի բան հաղորդում:
2. Ի՞նչ միջոցով էր մեղուն հաղորդում իր գտածի մասին:
3. Ձայների միջոցով կենդանիներն ինչի՞ մասին են հասկացնում:
4. Կենդանիները որտե՞ղ են խոսում մարդկանց նման: Օրինակներ բեր:
5. **ա) ժամացույց** բառի նման են կազմված **հեռուստացույց** և **կողմնացույց** բառերը: Կազմիր այս բառերի հոգնակի թիվը:
բ) Այդ բառերից մեկը եզակի և հոգնակի թվով գործածիր նախադասությունների մեջ:
6. **Մեղու – մեղվի.** Ի՞նչ է տեղի ունեցել: Երեք բառ էլ դու՛ գրիր:
7. **Բայց** և **իսկ** բառերով 1-ական նախադասությու՛ն կազմիր:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Ի՞նչ գիտես մեղրի օգտակար հատկությունների մասին:
2. Որևէ հեքիաթ կամ առանկ հիշիր, որտեղ կենդանիները խոսում են մարդկային լեզվով: Պատմիր:

Իմաստունի խորհուրդները

Շավ խոսե՛լ մարդ սովորում է ամբողջ կյանքում: Որևէ լեզու, աչք թվում մայրենի լեզունն սովորելու ընթացքը վերջ չունի և շար զանձ ու աշխարհանձ է պահանջում: Ջուր մի՛ վարնիր թանկ ժամանակը՝ մտածելով, թե ինչ-որ բան հետո կսովորես: Ինչպես ժողովուրդն է ասում, աշտրվա գործը վաղվան չեն թողնի:

Աիրի՛ր գիրքն ու ընթերցանությունը: Աշխարհի՛ր շար և ուշադիր կարդալ:

Դադարի պահ

Լուծիր հանելուկները:

Ծովի վրա լույս եմ տալիս,
Մոլորվածին հույս եմ տալիս,
Կանչում, ձեռքով եմ անում
Ու նավը ափ եմ հանում:

փ

լ 9

Այն ի՞նչ սարք է խաչմերուկում,
Որի վրա կարմիր, դեղին,
Մեկ էլ կանաչ լույս է լինում:

ԲՋԵՋԻ ԴՊՐՈՅԸ (փոփոխություններով)

Վարպետ բզեզն ամռան մի օր
Դպրոց բացեց մեծ ծառի տակ
Ու հավաքեց թիթեռ, ճանձ, բոռ,
Մծեղ, մրջյուն, մլակ, մոծակ...

- Գիտե՞ք,- ասաց,- իմ փոքրիկներ,
Դուք պիտի շատ սովորեք,
Որ իմանաք՝ ի՞նչ է ձեզ պետք,
Ի՞նչ կա ձեր շուրջն ու կյանքում:

Պետք է, անշուշտ, սովորե՞ք շատ,
Մինչև դառնաք ինձ պես վարպետ:
Դե՛, նստեցե՞ք հիմա հանդարտ,
Ի՞նչ որ կասեմ, կրկնե՞ք ինձ հետ:

Ա. անթառամ, **Բ.** բալենի

Գ. գևարբուկ **Դ.** դրում...

Էյ, դո՛ւ, մորեխ, ի՛նձ ականջ դիր,
Ի՛նչ ես թաքուն կտրտում:

Ե. երիցուկ, **Զ.** զարդենի,

Է. էրեժնակ, **Ը.** ընկույզ...

Մի՛ աղմկեք, հանաք հո չի,
Թիթե՛ն՝ հանգիստ, մոճակ՝ սո՛ւս:

Մի՛ խառնվեք, չեմ սիրում ես
Բզզոց, տզզոց ու աղմուկ:
Թ. թրթնջուկ, **Ժ.** ժանտափուշ,
Ի. իշառվույտ, **Լ.** լեզվուկ:

Խ. խնձորուկ, **Ծ.** ծիրանի,
Կ. կռատուկ, **Հ.** հաղարջ...
- Տես, վարժապետ, էս մլակին,
Ինձ ասում է՝ սարի արջ:

- Մլակ, հանգիստ, էլ չտզզան,
Լավ կանես՝ ինձ լսես լուռ:
Ձ. ձմերուկ, **Ղ.** ղանձլամեր,
Ճ. ճարճատուկ, **Մ.** մասուր:

Ա՛յ դու, ծղրիդ, ո՞նց ես նստել,
Գլուխդ՝ հետ, մեջքդ՝ դուրս:
Յ. յասաման, **Ն.** նունուֆար,
Շ. շագանակ, **Ռ.** ողնախոտ:

**ձանձ
դդում
շագանակ
սերկևիլ**

- Վայ, էս ինչեր կան դասերում,
Ողնախոտ ես շանտ եմ սիրում...
- Իսկ ես կաղամբ կուտեմ, կուտեմ...
- Իսկ ես՝ ծիրան... - Իսկ ես՝ կուտեմ...

- Ձեզ չեն հարցնում՝ ինչ կուտեք դուք
Դեռ չգարթնած առավոտյան:
Չ. չինարի, **Պ.** պատատուկ,
Ջ. ջրկուտեմ, **Ռ.** ռեհան:

Ս. սերկևիլ, **Վ.** վարդենի,
Տ. տերեփուկ, **Յ.** ցորեն...
Ո՛հ, մարդ քարից պիտի լինի,
Ձեր մեջ գլուխ կճաքի:

Փ. փրփրուկ, Բ. քարասոխ,
 Օ. օֆ, պրծանք վերջապես...
 Դե, գևացեք, վաղը կգաք
 Անգիր արած ջրի պես:

Ու հավաքած թիթեռ, ճանձ, բոռ,
 Մծեղ, մրջյուն, մլակ, մոծակ,
 Վարպետ բզեզն ամառն այսպես,
 Դաս էր տալիս մի ծառի տակ:

Հանելուկներ

Հողից վերև՝
 Փոքրիկ արև,
 Վրան՝ հազար
 Սերմ ու տերև:

Առաստաղից կախվում է ցած,
 Հյուսում է մի բարակ ցանց:
 Թաքնվում է, սպասում,
 Թիթեռ, ճանձեր է որսում:

Կապույտ երկինքը
 Փոքրիկ բույր ունի,
 Նրա աչիկը
 Անուշ բույր ունի:

Ամբողջ օրը ջրի վրա
 Իր ստվերն է որսում,
 Ինքը ծույլ է, բայց ժրաջան
 Մրջյունիկն է բամբասում:

Բառերի գանձատուփ

1. Գտիր **թաքուն**, **հանդարտ** և **զարթնել** բառերի հոմանիշները:
2. Քեզ ծանոթ են **պրծնել** և **հանաք** խոսակցական բառերը: Կարո՞ղ ես ասել դրանց գրական հոմանիշները:
3. Ժողովրդի մեջ ու՛մ են **վարպետ** ասում:
4. Բանաստեղծության մեջ գտիր այն բառակապակցությունը, որը նշանակում է «վայրենի, կոպիտ, բռի»:
5. Բանաստեղծության մեջ կարդացիր **ոգնախոտ** բառը: **Խոտ**-ով վերջացող ուրիշ բույսերի անուններ գրիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ի՞նչ նկատեցիր, հեղինակն ինչպե՞ս էր դասավորել ծաղիկների, խոտաբույսերի, ծառերի ու պտուղների անունները:
2. Տարվա ի՞նչ եղանակն էր, երբ բզեզը դպրոց բացեց: Ինչու՞ հենց այդ ժամանակ:
3. Ո՞ր կենդանիների, թռչունների կամ ձկների անուններով կսովորեցների այբուբենը, եթե վարպետ բզեզի փոխարեն դու լինեիր անտառային դպրոցի ուսուցիչը:
4. Քեզ ծանոթ բույսերի, ծառերի ու պտուղների անունները գրիր աղյուսակի մեջ:

Խոտաբույսեր, ծաղիկներ	Բանջարանոցային բույսեր	Ծառեր
անթառամ	դդում	բալենի

5. Ծարունակիր շարքը: **Կատուն մոռում է:** Իսկ ի՞նչ են անում՝
ա) մոծակը, բ) բզեզը, գ) այծը, դ) գորտը, ե) խոզը, զ) հավը:

Պատմությունների և գրույցների գամբյուղ

1. Բանաստեղծության մեջ թվարկված ի՞նչ բույսերը բուժիչ հատկություններ ունեն: Պատմիր դրանց մասին:
2. Քեզ ծանոթ բույսերից մեկի մասին տեղեկություններ հավաքիր և հաղորդու՛մ պատրաստիր: Նկարագարողի՞ր այն:

Լեզվաբանի դասը

Դասի ժամանակ վարպետ բզեզը ո՞ւմ է սկստողություն անում: Ինչպե՞ս է դիմում նրանց:

Կոչական

Այն բառը, որ ցույց է տալիս, թե ու՞մ կամ ինչի՞ն է ուղղվում խոսքը, կոչվում է **կոչական**: Օրինակ՝ **Տղաներ**, եկեք բազում ծառեր տնկելք ու խնամենք: **Առվակ**, այսօր ինչո՞ւ ես տխուր:

Բանավոր խոսքում այն անունը կամ բառը, որով դիմում ենք, արտասանվում է հատուկ շեշտով:

Գրավոր խոսքում կոչականի վրա դնում ենք շեշտի նշանը [']: Այսպես, **Գոհա՛ր**, գիրքդ մեկ օրով ի՛նձ տուր, խնդրում եմ:

Նախադասություն կազմող բառերից կոչականն անջատվում է ստորակետով: Երբ այն մեջտեղում է, ապա ստորակետ դնում ենք կոչականի երկու կողմից: Օրինակ՝ **Քեզ, Արա՛մ, վստահում եմ:**

Դադարի պահ

Ճ
Ա
Ն
Ա
Ն
Ի
Ր

էրիժնակ

ոզնախոտ

ժանտափուշ

փրփրուկ

քարասոխ

գևարբուկ

ձարձատուկ
(եղերդակ)

դանձլամեր

ջրկոտեմ

ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐԸ 1

(գերմանական և անգլիական ժողովրդական հեքիաթ)

Մի ավանակ, որն արդեն ծերացել էր ու չէր կարողանում աշխատել առաջվա պես, լսեց, որ տերն ուզում է ազատվել իրենից: Սկզբում մի պահ **քար կտրեց**, հետո որոշեց հեռանալ տնից: Թողեց ամեն ինչ ու Բրեմեն քաղաքի **ճամփան բռնեց**՝ մտածելով քաղաքային երաժիշտ դառնալ:

Քայլում էր նա ճանապարհով, երբ տեսավ մի շուն: Շունը պառկել էր ճանապարհի եզրին ու ծանր հնում էր:

- Ինչո՞ւ ես այդպես հնում,- հարցրեց ավանակը:

- Ես արդեն ծեր եմ, թույլ և չեմ կարողանում օգնել տիրոջս, երբ նա որսի է գնում,- պատասխանեց շունը:- Նա էլ պատրաստվում էր **կյանքիս վերջ տալ**: Երբ **գլխի ընկա**, փախա նրա մոտից, բայց հիմա ինչպե՞ս պիտի **գլուխս պահեմ**:

- Արի՛ ինձ հետ,- առաջարկեց ավանակը,- ես գնում եմ Բրեմեն: Որոշել եմ երաժիշտ դառնալ: Չէի՞ր ուզենա **բախտդ փորձել**:

Շանը **դուր եկավ** այդ միտքը, և նրանք միասին **ճամփա ընկան**:

Բայց շատ չէին քայլել, երբ ճանապարհի եզրին ողբալի տեսքով նստած մի կատու տեսան:

- Ի՛նչ է պատահել քեզ, բարեկամ,- հարցրեց ավանակը,- ինչո՞ւ ես այդպես տխուր նստել:

**ընդհակառակը
ողբալի
փախչել
դարպաս
լվացք**

- Ինչպէս կարող եմ ուրախ լինել, երբ կյանքս վտանգի մեջ է,- պատասխանեց կատուն,- գնալով ծերանում եմ և մուկ բռնելու մեջ էլ այնքան ճարպիկ չեմ, ինչպես առաջ: Դե, տիրուհիս էլ որոշեց ինձ վերացնել: Հազիվ կարողացա փախչել, բայց այժմ ինչ պիտի անեմ:

- Լավ,- ասաց ավանակը,- արի՛ գնանք, երաժիշտ դառնանք: Դու գիշերները լավ ես երգում: Գուցե Բրեմենում **բախտոդ բերի**:

Կատուն սիրով համաձայնվեց և միացավ ավանակին ու շանը: Մեր երեք ճամփորդները շատ էին քայլել թե քիչ, երբ մի ագարակի մոտով անցնելիս աքլորի գիլ կանչ լսեցին: Աքլորը թառել էր դարպասի վրա ու ծղրտում էր, ինչքան կոկորդում ուժ կար:

- Լավ է,- ասաց ավանակը,- ինչ սքանչելի, ուժեղ ձայն ունես, բայց ասածդ ինչ է:

- Որ հարցնում ես, կասեմ,- պատասխանեց աքլորը,- ես տիրուհուս ասում էի, որ այսօր իսկական լվացքի օր է, բայց նրա պետքն էլ չէ: Ընդհակառակը, որոշել է ինձ մորթել, գցել ապուրի մեջ՝ վաղը հյուրերի առաջը դնելու համար:

- Դու՛ էլ արի մեզ հետ,- ասաց ավանակը, եթե կարողանաս լավ երգել, գուցե այսքանով մի համերգ տանք:

Աքլորն էլ համաձայնվեց, ու նրանք չորսով շարունակեցին ճանապարհը:

Հանելուկներ

*Միրելին եմ ամեն տան,
Մանուկներին բարեկամ,
Մուշտակս տաք ու քնքուշ,
Ես՝ մկների աչքի փուշ:*

*Մորուք ունի՝ կարմիր բոց,
Գլխին ասես՝ ալ սղոց:
Զիլ կանչում է լուսաբացին,
Ոտքի հանում քնածների:*

Արեւի՛ Ահարունիկ, սիրեցի այս հեգիաթի հերոսներին: Միայն չհասկացա, թե ավանակն ինչու՛ փար կորեց, երբ յսեց, որ րերն ուսում՛ է սպարվել իրենից:

Ինչուի՛կ զան, այս դեպքում՝ **փար** և **կորեց** բառերն առանչին-առանչին չպերժ է հասկանաա: Պրանժ միասին մի բառակապակցություն են, որը նշանակում է «պարմանփից փարանալ, անշարժանալ»:

Նկարած կլինես, որ հեգիաթում այդպիսի ուրիշ բառակապակցություններ էլ կան: Օրինակ՝ **բախար բորեց**, որ նշանակում է «որևէ բան անել՝ հույս ունենալով հազողության հասնել», **բախար բերել**՝ «հազողություն ունենալ», **գլուխը պահել**՝ «սպրուսր հոգալ, մի կերպ սպրել»: Իերափրփր է, որ կա նաև **գլուխը պահել**, որ բոլորովին ուրիշ իմաստ ունի՝ «ծուլանալ»:

Չա՛յ, րղաներ, մեկ-մեկ ես էլ եմ՝ այդպիսի բառակապակցություններ գործածում: Օրինակ՝ Անցյալ օրը մայրիկիս **խոսք** **րվեցի**, որ այլևս **գլուխ չեմ գուլի**, այսինքն՝ չեմ պարծենա:

Լեզվաբանի դասը

Բառակապակցություն և դարձվածք

Երկու կամ ավելի բառերի կապակցությունը բառակապակցություն է: Օրինակ՝ **չոր խոտ** և **չոր գլուխ**, **ջուր բերել** և **բախտը բերել**: Այս կապակցություններն իրարից շատ տարբեր են: Այսպես, **չոր խոտ** և **ջուր բերել** կապակցությունների մեջ բառերը հասկանում ենք առանձին-առանձին: Սրանք ազատ կապակցություններ են, որովհետև սրանց մեջ բառերը կարելի է փոխել: Խոտը կարող է ոչ միայն չոր լինել, այլև կանաչ, թարմ, կարելի է ոչ միայն ջուր բերել, այլև գիրք, ուտելիք և այլն:

Իսկ ահա **չոր գլուխ** կապակցության բառերն առանձին չպետք է հասկանանք. դրանք միասին մեկ իմաստ են արտահայտում՝ «կամակոր, համառ»: Այդպես էլ **բախտը բերել**՝ «հաջողություն ունենալ»: Այսպիսի բառակապակցությունները կոչվում են **դարձվածքներ**:

Բառերի գանձատուփ

1. Գտիր **ծեր, ծանր, թույլ, ուրախ, լավ, բարեկամ, հիմա** բառերի հականիշները:

2. Հեքիաթի **Ագարակ** բառը նշանակում է «հողամաս՝ բնակության և տնտեսության համար կառուցված շենքերով»: Հայաստանի **Ագարակ** բնակավայրի անունն առաջացել է այս բառից:

Նման երկու օրինակ էլ ինքդ գտիր (երբ բառը բնակավայրի կամ մարդու անուն է դարձել):

3. Հեքիաթի այս հատվածում հոմանիշ երկու արտահայտություն կա, որոնք նշանակում են «ուղևորվել»: Գտիր դրանք:

4. Հեքիաթում կարմիր գրվածներից ընտրիր այն արտահայտությունները, որոնք նշանակում են՝

ա) սպանել, **բ)** հաջողություն ունենալ, հաջողության հասնել:

5. Ի՞նչ են նշանակում՝ **ա)** դուր գալ, **բ)** գլխի ընկնել, **գ)** ճամփա ընկնել, **դ)** քար կտրել դարձվածքները:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հեքիաթի հերոսներն ի՞նչ պարտականություններ ունեին իրենց տերերի տանը:

2. Տերերն ի՞նչու՞ էին դժգոհ կենդանիներից:

3. Ի՞նչպե՞ս ձևավորվեց թափառական երաժիշտների խումբը:

4. Քո կարծիքով կենդանիներից յուրաքանչյուրն ի՞նչ դեր պիտի ունենար երաժշտական խմբում:

5. **ա)** Փախչել - փախչում է - փախավ շարքի նմանությամբ գրիր **կպչել, թռչել** բառերի շարքերը:

բ) Կազմածո ձևերը գործածիր նախադասությունների մեջ:

Հեքիաթների և զրույցների զամբյուղ

1. Հեքիաթի հերոս կենդանիների մասին ուրիշ ի՞նչ ստեղծագործություններ ես կարդացել: Դրանցից մեկը պատմիր:

2. Դու ի՞նչպե՞ս կվարվեիր ձեր տանն ապրող ծերացած կենդանու հետ:

ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐԸ 2

(գերմանական և անգլիական ժողովրդական հեքիաթ)

Առաջին օրը նրանք չկարողացան հասնել Բրեմեն, ու երբ մուտն ընկավ, մտան անտառ՝ գիշերելու: Ավանակն ու շունը պառկեցին մի մեծ ծառի տակ, իսկ կատուն ու աքլորը տեղավորվեցին ծառի ձյուղերին: Աքլորը բարձրացավ ծառի կատարը՝ մտածելով՝ ինչքան բարձր, այնքան ապահով: Ու այնտեղից սովորության համաձայն մի հայացք գցեց շուրջբոլորը:

Հեռվում մի լույս նկատեց ու անմիջապես ձայն տվեց ներքևում գտնվողներին:

- Մոտերքում պետք է որ տուն լինի, որովհետև ես այստեղից լույս եմ տեսնում:

- Ինչ խոսք, ավելի հարմար կլիներ տանը գիշերել, քան մութ անտառում, - ուրախացավ ավանակը:

- Ինձ համար էլ լավ կլիներ, - ավելացրեց շունը, - մի կտոր ոսկոր կճարեի:

Բոլորը քայլեցին դեպի աքլորի տեսած լույսը: Իսկապես որ լույսը տարածվում էր տան ներսից. այդտեղ մի խումբ ավազակներ էին ապրում: Ավանակը, որը բոլորից բարձրահասակն էր, մոտեցավ պատուհանին ու ներս նայեց:

- Հը, ինչ ես տեսնում, ավանակ, - հարցրեց աքլորը:

- Տեսնում եմ մի սեղան՝ համեղ ուտելիքով ու խմելիքով, իսկ սեղանի շուրջը ավազակներ

խորհրդակցել
գոգ
պառկել
համարձակ

են նստած,- պատասխանեց ավանակը:

- Դա հենց մեր տեղն է,- ասաց աքլորը:

- Վատ չէր լինի,- պատասխանեց ավանակը,- միայն թե կարողանանք ներս մտնել:

Չորսն էլ **հավաքվեցին իրար գլխի**, խորհրդակցեցին ու վերջապես ավազակներին **դուրս անելու** մի ծրագիր մշակեցին: Ավանակն առջևի ոտքերը դրեց պատուհանի գոգին, շունը բարձրացավ ավանակի վրա, կատուն նստեց շան ուսերին, իսկ աքլորը տեղավորվեց կատվի գլխին: Երբ աքլորը **նշան արեց**, որ տեղավորվել է, բոլորը միասին սկսեցին երգել: Ավանակը գռում էր, շունը՝ հաչում, կատուն՝ մլավում, իսկ աքլորը՝ ծղրտում: Հետո, ջարդելով պատուհանի ապակիները, բոլորը լցվեցին ներս ու սարսափելի իրարանցումով սկսեցին վազել սենյակով մեկ: Ավազակները, որ արդեն ահաբեկվել էին երգեցողությունից, հիմա մտածեցին, թե ինչ-որ զարհուրելի ուրվականներ են ներխուժել

իրենց տուն, և սաստիկ վախեցած՝ փախան, ինչքան ոտքերում ուժ ունեին:

Հենց որ սենյակը դատարկվեց, մեր չորս ճամփորդները նստեցին սեղանի շուրջը և մինչև վերջ կերան ավազակների թողածը: Հետո մարեցին լույսն ու տեղավորվեցին քնելու: Ավանակը պառկեց բակում, շունը՝ հետևի դռան մոտ՝ փոքրիկ փալասի վրա, կատուն՝ տաք բուխարու առջև, իսկ աքլորը թռավ նստեց կտուրի ծայրին: Քիչ անց բոլորը քնեցին, իսկ ավազակների քունը չէր տանում: Ծառ չէին շտապել փախչելու: Գուցե կարիք չկամր այդքան վախենալու: Վերջապես նրանցից ամենահամարձակը որոշեց մոտենալ տանը և տեսնել, թե ինչ է կատարվում ներսում:

Տան լույսը չէր վառվում: Մեր հերոսը գնաց խոհանոց՝ լուցկի ձարելու, որ մոմ վառի: Քար լռություն էր տիրում: Մթության մեջ նկատեց փայլող զույգ կետեր (դրանք կատվի աչքերն էին) ու կարծելով, թե շիկացած ածխիկներ են, լուցկին մոտեցրեց, որ վառի: Կատուն մոռաց, թռավ ավազակի վրա ու մի լավ ճանկռեց: Ավազակը ահաբեկված դուրս թռավ, բայց այստեղ էլ հանդիպեց շանը, որը կծեց նրա ոտքը: Երբ փախչում էր բակի միջով, ավանակը մի լավ աքացի տվեց: Իսկ աքլորը, որ աղմուկից արթնացել էր, ինչքան կոկորդում ուժ ուներ, կանչեց.

- Ծուրրուղու՛ ...

Այդ օրվանից ավազակները **սիրտ չարեցին** վերադառնալ, իսկ երաժիշտները գոհ ու երջանիկ ապրեցին այնտեղ, և նույնիսկ համարձակվում էմ ասել՝ ապրում են մինչև օրս:

**հայացք
լուցկի
շորջբոլորը
սովայծել**

Առած-ասացվածքներ

Գյուղ կանգնի, գերան կկոտրի:

Հավատարիմ ընկերը գին չունի:

Բառերի գանձատուփ

1. Հեքիաթից դու՛րս գրիր կենդանու անունը, իսկ դիմացը՝ այն բառը, որը նրան բնորոշ ձայն հանելու գործողությունն է ցույց տալիս:

Նմուշ՝ առյուծ – մռնչալ:

2. Գրի՛ր կատար, համարձակ, արթնանալ, պատուհան, ջարդել, քնել բառերի հոմանիշները:

3. ա) Հեքիաթում գտի՛ր սարսափելի բառը. նրա հոմանիշը հաջորդ նախադասության մեջ է:

բ) Գրի՛ր այն բառերը, որոնցից սրանք առաջացել են:

Նմուշ՝ հարգելի – հարգել:

4. Վախենալ բառի երկու հոմանիշ գրիր:

5. Գրի՛ր բարձր, ուրախանալ, գոհ, երջանիկ, բարձրանալ, մոտենալ բառերի հականիշները:

6. Հեքիաթի այս հատվածի կարմիր գրվածներից ընտրի՛ր այն արտահայտությունները, որոնք նշանակում են՝

ա) կանչել, բ) հասկացնել, գ) նայել, դ) մի տեղ հավաքվել, խմբվել, ե) համարձակվել, զ) մթնել, է) վռնդել:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հեքիաթի այս հատվածը մասերի՛ բաժանիր. ի՞նչ վերնագրեր կտաս դրանց:

2. Քո կարծիքով չորս կենդանիներից ո՞րն ավելի կարևոր դեր ուներ: Ինչու՞:

Դադարի պահ

Ըստ գույների միացրու՛ թերթիկների կտրված մասերը և բառեր կազմիր: Ինչե՞ր են անվանում դրանք:

տա

ջու

դաշ

կի

վիղ

քա

դուկ

նա

նոն

դու

թակ

թառ

մուր

Ի՞նչ են նշանակում հետևյալ կատակ-նկարները: Բառակապակցություններն ընտրիր տրվածներից՝ լեզուն կապ ընկնել, գլուխ հանել, ականջի հետև գցել, աչքից ընկնել, թև տալ, ականջին օղանել:

Դարձվածք

Այն բառակապակցությունները, որոնք պատրաստի օգտագործվում են խոսքի մեջ, կոչվում են **դարձվածքներ**: Օրինակ՝ երբ մեկը խելոքանում է, մարդիկ ասում են՝ **խելքը գլուխն է հավաքել**: Երբ շփոթվում է, «հանգստացիր, մի՛ շփոթվիր» ասելու փոխարեն անմիջապես խորհուրդ են տալիս՝ **քեզ մի՛ կորցրու**: Այդպես էլ՝ **ձայնը գլուխը գցել** «գոռգոռալ, աղմկել», **սիրտ առնել** «համարձակվել», **գլխի ընկնել** «հասկանալ, կռահել» և այլն:

Դարձվածքներն աշխույժ ու դիպուկ են դարձնում խոսքը:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Եթե կարող ես, կարդա՛ թափառական երաժիշտների մասին պատմող հեքիաթի՝ Գրիմ եղբայրների մշակումը և համեմատիր:
2. Դիտել՛ ես «Բրեմենյան երաժիշտներ» մուլտֆիլմը: Ի՞նչ նմանություններ և տարբերություններ կան հեքիաթի և մուլտֆիլմի միջև:

Ինչպե՞ս ես հասկանում **Քար լռություն էր տիրում** նախադասությունը:

ԱՌՅՈՒԾԸ, ԳԱՅԼԸ ԵՎ ԱՂՎԵՍԸ

Առյուծը, գայլը և աղվեսը եղբայրացան ու որսի ելան: Գտան մի խոյ, մի մաքի և մի գառ: Ճաշի ժամին առյուծը գայլին ասաց.

- Մեր մեջ բաժանիր որսը:

Գայլն ասաց.

- Ո՛վ թագավոր, աստված արդեն բաժանել է. խոյը՝ քեզ, մաքին՝ ինձ, իսկ գառը՝

աղվեսին:

Առյուծը զայրանալով ապտակեց գայլի ծնոտին: Գայլի աչքերը դուրս թռան. ևս նստեց ու դառնաղի լաց եղավ:

Առյուծն ասաց աղվեսին.

- Ոչխարները բաժանիր մեր մեջ:

Աղվեսն ասաց.

- Ո՛վ թագավոր, աստված արդեն բաժանել է. խոյը քեզ՝ ճաշին, մաքին քեզ՝ նախընթացին, գառը քեզ՝ ընթացին:

Եվ առյուծն ասաց.

- Խորամանկ աղվես, քեզ ո՛վ սովորեցրեց այդպես ճիշտ բաժանել:

Աղվեսը պատասխանեց.

- Ինձ սովորեցրին գայլի աչքերը, որ դուրս թռան:

Հանելուկ

Կենդանի է վայրի,
Քնքուշ ու թանկ մորթ ունի,
Ինքը՝ ազահ, խորամանկ,
Բույնը հազար ծակ ունի:

Առած-ասացվածք

Անալի կերակուրին ծար կա,
անալի խելքին ծար չկա:

Բառերի գանձատուփ

1. **Խոյր** արու ոչխարն է: Ի՞նչ են ասում էգ ոչխարին և ոչխարի ձագին: Պատասխանը գտիր առակում:
2. **Նախընթրիք** բառի նախածանցը **ածանց**, **սենյակ**, **վերջին** բառերին միացնելով՝ բառեր կազմիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Աղվեսն ինչպե՞ս է կոչում առյուծին:
2. Առյուծն ի՞նչ բառով է բնութագրում աղվեսին:
3. Առյուծի արածն արդար՞ էր:
4. **ա)** Ըստ նմուշի (**բաժանել-բաժանիր**, **խաղալ-խաղա՛**) գրիր **օգնել**, **հարգել**, **կարդալ**, **գնալ** բառերի համապատասխան ձևերը:
բ) Գրածներիցդ երկուսը գործածիր նախադասությունների մեջ:
գ) Ի՞նչ բառեր կավելացնես քո գրած նախադասություններին՝ խոսքդ ավելի բարեկիրթ դարձնելու համար:

Պատմությունների և զրույցների գամբյուղ

1. Պատմիր, թե ի՞նչ ես սիրում ուտել նախաճաշին և ընթրիքին:
2. Հայերը տոնական ի՞նչ ծաշատեսակներ են պատրաստում:

Դադարի պահ

Լուսանկարների շրջանակների գույներով որոշիր կենդանիների անունները:

փոկ

լուսան

հովազ

ռնգեղջյուր

Ռուբեն Մարուխյան

ՉՈՐՍ ԽՆՁՈՐ 1

Իմ այգում մի խնձորենի կա, որը երբեք չի ծաղկել: Նա մտածեց մի ամբողջ ձմեռ, մի ամբողջ ամառ, մի ամբողջ գարուն և վերջապես զարդարվեց ձերմակ-ձերմակ ծաղիկներով և ունեցավ չորս խնձոր:

Առաջին խնձորը բազմել էր ծառի ամենաբարձր ձյուղին: Նա ամենագեղեցիկն էր: Ամբողջ օրը արևի շողերը գուրգուրում էին նրան, թշիկները համբուրում, դրա համար էլ օր օրի կարմրում էր, պսպղում: Նա շատ հպարտանում էր իր գեղեցկությամբ, շարունակ շուռումուռ էր գալիս, որպեսզի լավ կարմրի: Նրա անունը Հուրի էր:

**երբեք
զարդարել
որպեսզի
համարյա
գուգել**

Երկրորդ և երրորդ խնձորները մի քիչ ավելի ներքևի ձյուղերին էին բազմել: Նրանք հարևաններ էին ու անընդհատ շխկշխկում էին, փսփսում:

Տերևները ծածկել էին նրանց, և Արևի շողերը համարյա երեսները չէին տեսնում: Ամբողջ օրը նրանք ծիծաղում էին, նմանակում, ծաղրում էին Հուրիին, որն արդեն ձանձրացել էր իր գեղեցկությունից: Այդ խնձորներից մեկի անունը Ծեկլիկ էր, մյուսինը՝ Անուշիկ:

Չորրորդ խնձորը... Սիրտս շատ է ցավում այդ չորրորդ

խնձորի համար: Նա դժբախտ էր: Կախվել էր ծառի ամենացածր ձյուղից: Ո՛չ արևի երես էր տեսնում, ո՛չ էլ քամին էր խաղում նրա հետ: Նրա մեջ որդ կար: Խեղճը ձյուղի վրա դողդողում էր: Նրա անունը Ոսկեշողիկ էր...

**առաջին
երկրորդ
երրորդ
չորրորդ**

Ասույթ

Մի գովիիր մարդու տեսքը, այլ գովիիր մարդու խելքը, իմաստությունը, գործը:

Ֆրիկ (միջնադարյան հայ բանաստեղծ)

Աիրեղի՛ գիրեմ՛նիկ, նկա-
րեցի, որ երե՛գ ինչորնների
անունները **-իկ** կամ **-լիկ**
վերգածանցներով են
կալմված: Սեանես ինչու՞ է՝
այդպես:

Աիրեղի՛ ինչուի, այդ վեր-
գածանցները նկալական
կամ փաղափղական իմաստ
են հաղորդում բառերին: Օրի-
նակ՝ **չկնիկ**, **թռունիկ**, **հասարչիկ**,
թիպիկ:

Պու ինժո՞ր էլ համարյա ամեն օր լսում ես
անունների փաղափղական նման ձևեր՝ **Նրամիկ**, **Ղիլիթիկ**
և այլն: Այդպես էլ այսպեղ է՝ **Անուշիկ**, **Ծեկիկ**, **Ոսկեշողիկ**:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրի՛ր **ծերմակ**, **շող**, **պսպղալ**, **դժբախտ**, **բազմել** և **արև** բառերի հոմանիշները:
2. Գրի՛ր **դժբախտ**, **բարձր**, **շատ** և **երբեք** բառերի հականիշները:
3. Գտի՛ր **խնձորենի**, **գեղեցկություն**, **դժբախտ**, **Անուշիկ** բառերի ածանցները և նրանցով մեկական բան կազմիր:
4. Գտի՛ր և դեմ դիմաց գրիր տրված բառերի հակառակ իմաստն արտահայտող զույգ բառերը:

համեստ
ազնիվ
հոգատար
բարի
աշխատասեր

գոռոզ, **մեծամիտ**
անուշադիր, **անտարբեր**
ծույլ, **ալարկոտ**
խարդախ, **խաբերա**
չար, **վատ**

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Տարվա զրեղանակի անունը չի հիշատակվում այս հատվածում:
2. Ո՞ր խնձորն էր ամենագեղեցիկը:
3. Չորրորդ խնձորն ինչու՞ էր դժբախտ:
4. Խնձորներից ո՞րի անունը հավանեցիր, ո՞րը կառաջարկեիր փոխել:
5. 26, 73, 84, 101, 4000 թվականները գրի՛ր բառերով:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Նկարագրի՛ր գարնանային այգին:
2. Որևէ ծառի մասին կարդացածդ հեքիաթներից մեկը պատմի՛ր:

Լեզվաբանի դասը

Համեմատիր. 4 խնձոր և չորս խնձոր: Ի՞նչ նկատեցիր:

Թվական

Մաթեմատիկայում թվերը գրվում են թվանշաններով, իսկ լեզվում բառերով, որոնք կոչվում են **թվականներ**:

Թվականները ցույց են տալիս առարկաների թիվ և թվային կարգ կամ հերթականություն: Օրինակ՝ **երեք** (գիրք), **տասնմեկ** (աշակերտ), **չորրորդ** (դասարան), **երկրորդ** (հարկ):

11-99 երկնիշ թվեր նշանակող թվականները գրվում են միասին՝ մեկ բառով (**հիսունմեկ**, **վաթսունչորս**, **ութսունվեց**, **իննսունինը**):

Եռանիշ և քառանիշ թվեր նշանակող թվականների բաղադրիչները գրվում են առանձին: Օրինակ՝ **հարյուր քսան**, **երկու հարյուր տասնմեկ**, **երկու հազար ինը**:

Առարկաների թվային կարգ ցույց տվող թվականները կազմվում են՝

- **-րորդ** ածանցով **երկու**, **երեք**, **չորս** թվականներից՝ **երկրորդ**, **երրորդ**, **չորրորդ**,
- **-երորդ** ածանցով **հինգ** և նրանից բարձր թվականներից, օրինակ՝ **հինգերորդ**, **տասներեքերորդ**, **հարյուրերորդ**:

Մեկ թվականից կազմվում է **առաջին**:

Մի գիշեր, բոլորովին աննկատ, աշունը մտավ իմ այգին ու հազար գույնով զուգեց բոլոր ծառերն ու թփերը: Այնքան գեղեցիկ էր, որ խենթանալ կարելի էր: Բոլոր գույները երգում էին աշնանը նվիրված մի չքնաղ երգ... Եվ ահա եկավ խնձորները քաղելու ժամանակը:

Հուրիին քաղելու համար սանդուղք բերեցի, զգուշությամբ պոկեցի, որ հանկարծ վայր չընկնի, դրեցի թզենու տերևի վրա, տեղավորեցի զամբյուղի մեջ: Ծեկլիկն ու Անուշիկը, առանց սպասելու, որ իրենց պոկեմ, ծիծաղելով իրենց զգեցին զամբյուղը:

Ոսկեշողիկը... Որդը կերած, ձլորած խնձորն ու՛մ է պետք: Նա ընկավ գետնին, և ոչ ոք նրան չնկատեց: Ճիշտ է, որդը նրան կերել էր, բայց սև, հասած ու պսպղուն կորիզները մնացել էին նրա ծոցի մեջ...

Հուրիին ես նվիրեցի իմ բարեկամ նկարչին: Նա հիացավ Հուրիի գեղեցկությամբ: Տարավ իր արվեստանոցը, որը ներկերի բույրով էր լցված, դրեց բյուրեղապակյա մի սքանչելի սկահակի մեջ: Երեսուներեք անգամ նկարելուց հետո տեսավ, որ Հուրին փափկել է, կորցրել իր գեղեցկությունը: Նկարիչը նրան վերցրեց ու զգեց աղբանոցը:

**սանդուղք
զգուշություն
վայր ընկնել
ոչ ոք
զգել
աղբանոց**

Ծեկլիկից ու Անուշիկից հրուշակագործը կարկանդակ պատրաստեց: Ազնիվ խոսք, այնքան համեղ էր, այնքան համեղ, որ բոլորը սիրով հիշեցին նրանց անունները:

Այստեղ վերջանում է չորս խնձորի պատ-

մությունը... Բայց ո՛չ, ո՛չ, սպասե՛ք: Քիչ մնաց մոռանալի:

Ոսկեշողիկի կորիզները մնացին հողի մեջ: Հողը նրանց գրկեց, տաքացրեց, սևեց իր սրտի մեջ պահած ամենահամեղ սնունդով: Գարնանը կորիզներից կանաչ ծիլեր դուրս եկան, որոնք պիտի դառնան չորս նոր խնձորենի... Ես նրանց շատ եմ սիրում, այդ չորս Ոսկեշողիկներին...

Ասացվածք

Ամեն գործի վերջն է գովելի:

Գիրեմ'նիկ զան,
հե՛փիաթում գրված էր, որ
հրուշակագործը ինչորով
կարկանդակ պապրասարեց:
Ես մ'ինչև հիմա գիրեի, թե
դա խոհարարն է անում: Իսկ
հիմա նոր ու գեղեցիկ մ'ի բառ
հրուշակագործ: կրպայարեն:

Բառերի գանձատուփ

Ինչուհի՛ զան, հարցիդ
պապրասխանը սկսեմ հրուշակից:
հրուշակ նշանակում է «չանսպան
փաղցրավենիք՝ խմորեղեն, կոնֆետ,
անուշեղեն»: Արդեն հարակ է, որ
հրուշակագործը հրուշակ,
աչախնձն՝ փաղցրավենիք
պապրասարող մասնագետն է: Իսկ
խոհարարը ճաշեր և այլ ուրեղիքներ
եփող-պապրասարողն է:

1. Գրի՛ր **չքնաղ**, **զգել**, **տաքանալ** և **սևել** բառերի հոմանիշները:
2. Արվեստանոցը նկարչի աշխատանոցն է, ստեղծագործելու տեղը. **-անոց** վերջածանցով 3-5 բա՛ռ գրի՛ր:

3. Սկահակը ապակյա կամ մետաղյա մրգաման է: Իսկ ինչի՞ մեջ են դնում ծաղիկները, ինչի՞ մեջ են լցնում աղը, շաքարը:

4. Հրուշակագործ բառի օրինակով գործ բաղադրիչով վերջացող 2 բա՛ռ սաս:

5. Սև, բույր, ազնիվ և սիրտ արմատներով 1-ական բա՛ռ կազմիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Խնձորներից յուրաքանչ յուրն ի՞նչ բախտի արժանացավ:
2. Քո կարծիքով ո՞ր խնձորն է ավելի շատ օգուտ տվել մարդկանց:
3. Հեքիաթի համար նոր վերնագիր առաջարկիր:
4. Աշնան այգին ի՞նչ գույներով էր ներկվել:
5. Բույրը անուշ հոտն է: Ինչի՞ բույրն ես սիրում:

Նկարիչը խնչորը դրեց սկահակի մեջ և նկարեց: Ահրեմ, որ աշդպիսի նկարը առանչին անուն ունի, բայց չեմ հիշում:

Երբ այն դեմֆի նկար է, կոչվում է դիմանկար, բնության տեսարան՝ բնանկար, ծովային տեսարան՝ ծովանկար: Իսկ երբ նկարիչն իր պարկերն է արեղծում, ինֆանկար է: Այդ մեկը չգիտեմ:

Աշդպիսի ուրիշ բառեր էլ կան: Օրինակ՝ յուղանկար և զրանկար, աշինֆն՝ դրանֆ յուղաներկով և զրաներկով են արեղծվել: Բայց սա երևի կապ չունի ֆո հարցի հետ:

Իհրեցի: Այն նկարը, որ մեռած բնությունն է պարկերում՝ ծաղկամանի մեջ դրված ծաղիկներ, պտուղներ՝ սկահակի մեջ կամ սեղանին, կոչվում է նարչուրմորյ:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Պատմիր հեքիաթը՝ խնձորներից մեկի ճակատագրի մեջ փոփոխություն մտցնելով:

2. «Ծառատունկ» վերնագրով փոքրիկ շարադրություն՝ն գրիր:

ՁԵՌՔԵՐԸ

Արշավիր Դարբնի

Մարդուն գեղեցիկ ձեռքեր են տրված՝
 Ցանելու՛ համար,
 Հնձելու՛ համար,
 Կալսելու՛ համար,
 Ուրիշի վերքեր կապելու՛ համար,
 Մայիսյան վարդեր փնջելու՛ համար,
 Մանուկ ու մերիկ գրկելու՛ համար,
 Աղբյուր ու ծամփա բացելու՛ համար...
 Հարկ եղած դեպքում՝
 Անարգ թշնամուն խոցելու՛ համար:
 Մարդուն գեղեցիկ ձեռքեր են տրված՝
 Սվինամարտում հաղթելու՛ համար,
 Իր ծանր բեռը ուսելու՛ համար,
 Ուրիշի ձեռքը
 Բարեկամաբար սեղմելու՛ համար,
 Քնքուշ շոյակնքով
 Ուրիշի ցավը մեղմելու՛ համար:

աղբյուր
 ծամփա
 հաղթել

Առածներ

Ձեռքը ձեռք է լվանում, երկու ձեռքը՝ երես:

Մի ձեռքը ծափ չի տա:

Իմաստախոսություն

Մարդու կյանքի ամենամեծ երջանկությունը ուրիշներին օգտակար լինելու մեջ է:

Արեւիլի Գիրունիկ, մանուկ
ու մերիկ բառակապակցությունը
չարմանալի թվալի են: Ի՞նչ կարծիք
ունես:

Ինչուիկ զան,
սա ժողովրդական
չև է: Որոշ բառերի
այ-ը բարբառներում,
խոսակցական լեզվում

փոխվում է ե-ի, օրինակ՝ **սայ -
սել** (այսպէղից էլ՝ **սելվոր**), **գայլ - գել** (գիւրձ,
կա **գելխեղդ շուն**): Այդպես էլ **մայր - մեր**, որի
փաղափշական չնն է **մերիկ**: Ժողովրդական երգերում,
եթե ուշադիր լինես, կհանդիպես այդ բառին: Կա արա
մեր ու մանուկ փարբերակը ևս, այսինքն՝ **մայր ու մանուկ**:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր **գեղեցիկ, մանուկ** և **ձամփա** բառերի հոմանիշները:
2. Գրիր **ծանր, քնքուշ** և **թշնամի** բառերի հականիշները:
3. **Անարգ** բառը նշանակում է «ստոր, նվաստ»: Ուրիշ ինչպիսին է լինում **թշնամին**:
4. Բացատրիր **մայիսյան** և **բարեկամաբար** բառերի կազմու-
թյունը: Գտածո վերջածանցներով ուրիշ բառեր կազմիր:
5. **Սվինամարտ** բառի վերջին բաղադրիչով բառեր կազմիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծության շատ բառեր շեշտ են կրում, փորձիր
կռահել, թե ինչու՛:
2. Ավելացրու՛, թե էլ ինչի համար են ձեռքերը:
3. Բանաստեղծությունը միայն ձեռքերի՞ մասին է:
4. Ո՞րն է բանաստեղծության հիմնական միտքը:
5. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր գործողություն ցույց տվող
հինգ բառ:

Պատմությունների և հեքիաթների գամբյուղ

1. «Ձեռքերը» վերնագրով շարադրություն՝ գրիր:
2. Բարի հերոս ունեցող մի հեքիաթ պատմիր:

Քույրիկ, գիրեն՝ մտքովս ինչ
անցալ: Ձեռքերի մարմերն
անուններ ունե՞ն:

Ա ն շ ու շ ր,
մարմերն անուն-
ներ ունեն: Օրինակ,
ատամ ենք. «հարմապուն
մարմնին դնում է մարմեմարին»
(այսինքն՝ մարմնու մարին):

Լեզվաբանի դասը

Բանաստեղծության մեջ գործողություն ցույց տվող բառեր
գտիր: Ինչպես կասես, եթե այդ գործողություններից մեկը դու
կատարես, ընկերդ կամ բոլորդ միասին:

Բայ. բայի դեմքը և թիվը

Գործողություն ցույց տվող բառերը կոչվում են **բայեր**: Օրինակ՝
գրել, հարգել, ծիծաղել, կարդալ, ժպտալ:

Նախադասության մեջ բայերը տարբեր փոփոխությունների են
ենթարկվում և նշանակում են՝

խոսող՝ առաջին դեմք. (ես) **հարգում եմ, (մենք) գրել ենք,**
խոսակից՝ երկրորդ դեմք. (դու) **հարգում ես, (դուք) գրել եք,**
ո՛չ խոսող, ո՛չ խոսակից, այլ մեկ ուրիշը՝ երրորդ դեմք. (նա)
հարգում է, (նրանք) գրել են:

Գործողությունը կարող է կատարել մեկը՝ **գրեցի, հնձել ես, եռում
է (եզակի թիվ)** կամ մեկից ավելի անձեր կամ առարկաներ՝ **գրում
ենք, կարդալու եք, կանաչեցին (հոգևակի թիվ)**:

Դադարի պահ

Ըստ գույների որոշիր մատների անունները:

ցուցամատ

ձկույթ

մատնեմատ

բութ

միջևամատ

ՈՒՍ ՈՒՍԻ ՈՐ ՏԱՆՔ, ՍԱՐԵՐ ՇՈՒՌ ԿՏԱՆՔ (հայկական ժողովրդական հեքիաթ)

Սողոմոն թագավորը մի փիղ ուներ: Էնքան հսկա էր, որ ամեն ինչ ոտնատակ էր տալիս: Բայց քանի որ թագավորի սիրելի փիղն էր, անպատիժ էր մնում: Մեծ վնաս էր հասցնում էս հսկան, մանավանդ մրջյուններին: Պառկում ու մի քանի մրջնապալատ միանգամից էր ավերում, ոտքը դնում ու մի պալատ մրջյուն էր ջնջում, կնճիթով քաշում ու մի պալատ էր երկինք փչում:

Ճարահատյալ մրջյունները գևացին Սողոմոն թագավորի մոտ:

- Իմաստուն թագավորն ապրած կենա,-
ասացին,- քո փիղը մեր տներն ավերում, մեր ցեղը ջնջում է, արգելի՛ր:

- Ի՛նչ,- գոռաց թագավորը,- մրջյուններն ո՞վ են, որ նրանց համար իմ փղի առաջ արգելք դնեմ:

Երկրորդ, երրորդ անգամ գևացին գանգատի, թագավորը դարձյալ չլսեց: Եվ թագավորից հույսները կտրած՝ մրջյունները որոշեցին մեծ ժողովի հավաքվել: Եկան աշխարհի բոլոր մրջյունները՝ մեծ ու փոքր, առողջ ու տկար, թույլ ու ուժեղ, անգետ ու գիտուն: Եկան, խելք խելքի տվեցին ու փղին հաղթելու հևարը գտան: Մրջնավարի լուռ գործի կպան ու փղին վայել գերեզման փորեցին: Ծանր փնչոց ու խուլ ոտնաձայներ եկան. մրջյունները սակվեցին: Դո՛փ, դո՛փ, դո՛փ. փիղը գալիս էր ավերելու: Ու մեկ էլ՝ թը՛մփ... հսկան փոսն ընկավ, ոտքը տնկեց. մնաց ու մնաց:

Օրեր անցան, փիղը չկար: Թագավորը ծառաներին ուղարկեց փնտրելու: Էստեղ փիղ, Էստեղ փիղ՝ փիղը չկար:

Մրջնաբների մոտից գարշահոտ էր գալիս:

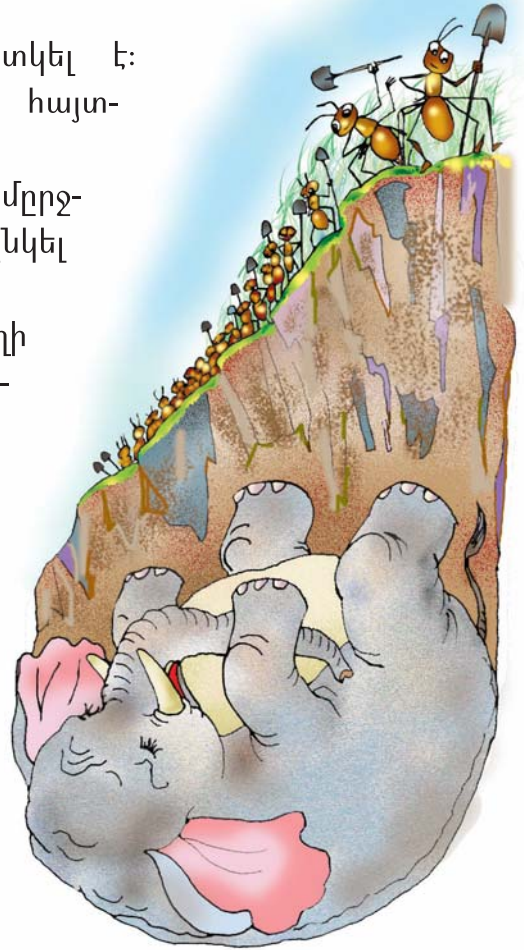
**պատկել
միանգամից
արգելել
դարձյալ
հաղթել**

Գնացին տեսան, որ փիղը սատկել է:
Ծառաները Սողոմոն իմաստունին հայտ-
նեցին.

- Մեր թագավորը թող շատ ապրի, մըրջ-
յունները թակարդ են սարքել, փիղն ընկել
է մեջը, սատկել:

Սողոմոն իմաստունը ողբաց իր փղի
մահը, ափսոսաց, բայց և մտածեց իրե-
նից հետո եկողների համար. «Թշնա-
միդ թեկուզ մըջյուն լինի, մի՛ արհա-
մարհիր»:

Մշակումը՝ Նեղի Հակոբյանի

Առածներ

Փոքրիկ մըջյունները կա-
րող են մեծ ծառ տապալել:

Ճապոնական

«Իմն» ու «քոնը» տուն կքանդի:
Գյուղ կանգնի, գերան կկոտրի:

Հայկական

Իմաստախոսություն

Թույլ հակառակորդին մի՛ արհամարհիր, իսկ ուժեղից մի՛ վա-
խեցիր:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրի՛ր *հսկա*, *միանգամից*, *զանգառ*, *փնտրել* և *ավերել*
բառերի հոմանիշները:

2. Ընտրի՛ր և զույգերով գրի՛ր իմաստով մոտ բառերը.

պալատ

բույն

խրճիթ

հոր

որջ

դղյակ

փոս

տնակ

3. Հեքիաթում միևնույն նախադասության մեջ հականիշների
չորս զույգ կա: Գտի՛ր դրանք:

4. Գնացին տեսան փիղը սատկել է նախադասությունից եզրակացրու՝, թե սատկել բառը էրբ է գործածվում:

5. Մրջնաբների մոտից գարշահոտ էր գալիս նախադասությունից կռահիր՝ գարշահոտությունը վա՞տ, թե՛ լավ հոտն է:

6. Որո՞նք են ժողովրդական էս, էստեղ, էնտեղ, էնքան բառերի գրական ձևերը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ո՞ր նախադասության մեջ է ամփոփված հեքիաթի հիմնական ասելիքը:

2. Մեր թագավորը թող շատ ապրի արտահայտության հոմանիշը գտիր հեքիաթում:

3. Կազմիր *նունաձայն, արոտավայր, մրջյուն, ավազան, փիղ* գոյականների հոգնակի թիվը:

4. Կարդա՛ «Լեզվաբանի դասը» և գրիր *գևալ, ուղարկել* բայերի ներկա, անցյալ և ապառնի ժամանակների մեկական ձև:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. «Մանուկների Աստվածաշնչում» կարդա՛ Սողոմոն իմաստունի մասին և պատմիր:

2. Հետևիր մրջյունների աշխատանքին և պատմիր:

Լեզվաբանի դասը

Բայ. բայի ժամանակը

Նախադասության մեջ բայերը կարող են տարբեր փոփոխությունների ենթարկվել և նշանակել՝

- խոսելու պահին կատարվող գործողություն (*ներկա ժամանակ*), օրինակ՝ *գրում եմ, ներկում են,*

- խոսելու պահից առաջ կատարված գործողություն (*անցյալ ժամանակ*), օրինակ՝ *գրում էի, կառուցել է, թռավ, ներկել են,*

- խոսելու պահից հետո կատարվելիք գործողություն (*ապառնի ժամանակ*), օրինակ՝ *գրելու եմ, կերգես, պիտի գևանք:*

ՄԵՆԻ ԹՈՒՓՆ ՈՒ ԸՆԿՈՒՋԵՆԻՆ

Արևի շողով,
 Անձրևի ցողով,
 Երբ Սեխը ծաղկեց
 Եվ հյուսիսով լցվեց,
 Սկսեց ինքը իր գովքը երգել,
 Իսկ Ընկուզենուն ծաղրել, ծանակել,
 Բայց Ընկուզենին համեստ ու խոնարհ
 Ասում էր նրան շատ համբերատար.

- Ով շատ դիմանա,

Թող նա պարծենա...

Աշունը անցավ, եկավ ցուրտ ձմեռ,
 Սառույցով ծածկեց դաշտ, հովիտ ու լեռ,
 Մեր Սեխի թուփը սառեց, փայտացավ,
 Իսկ Ընկուզենին դարեր դիմացավ:

**ընկուզենի
 խոնարհ
 սառույց**

Ասացվածքներ

Շատ պարծեցողը շուտ ցած կընկնի:

Նախ առուն թռի՛ր, հետո՞ քեզ գովիր:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրի՛ր **արև**, **շող**, **լեռ**, **բայց**, **ու** բառերի հոմանիշները:
2. Հարցերի պատասխաններն ընտրի՛ր տրվածներից՝ **հոգա-տար**, **ազնիվ**, **բարի**, **համեստ**:

Ինչպե՞ս ենք անվանում այն մարդուն, որը՝

- ա)** չի պարծենում, իրեն ուրիշներից բարձր չի դասում,
- բ)** մեղմ է, մարդկանց լավն է ցանկանում,
- գ)** հոգ է տանում ուրիշներին, օգնում է նրանց, ուշադիր է,
- դ)** չի խաբում, խարդախություն չի անում, շիտակ է:

3. **Գովքը երգել** բառակապակցության փոխարեն նույն արմատներով մեկ բա՛ռ ասա: Այն ի՛նչ է նշանակում:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Քո բառերով պատմիր առակի բովանդակությունը:
2. Մարդկանց բնութագրող ինչ բառեր կան առակի մեջ: Դրանք ի՞նչ հերոսին են վերաբերում:
3. Ինչպիսի՞ մարդկանց է խորհրդանշում Սեխը:
4. Ո՞րն է առակի հիմնական միտքը:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Բույսերի մասին ինչ առակ կամ հեքիաթ գիտես: Պատմիր:
2. Ընկուզենու մասին հետաքրքրական տեղեկություններ հավաքիր և ներկայացրու՝ ընկերներին:

Լեզվաբանի դասը

Համեմատիր **անցավ** և **անցում է**, **անցում ենք** և **չենք անցնում** բայաձևերը:

Օժանդակ բայ. դրական և ժխտական ձևեր

Բայերի տարբեր ձևերի կազմությանը մասնակցում են **օժանդակ** կամ **օգնական** բայերը: Օժանդակ բայերը գործածվում են եզակի և հոգնակի թվով, ունեն ներկա և անցյալ ժամանակներ.

	եմ	ենք		էի	էինք
լսում	ես	եք		լսում էիր	էիք
	է	են		էր	էին

Սրանք կոչվում են օժանդակ բայի **դրական** ձևեր:

Երբեմն հարկ է լինում ցույց տալ, որ գործողությունը չի կատարվել, չի կատարվում կամ չի կատարվելու: Այդ դեպքում օժանդակ բայի սկզբից ավելացնում ենք **չ** մասնիկը: Օրինակ՝ **չեմ խոսում**, **չի խոսում**, **չէր նկատում**: Սրանք օժանդակ բայի **ժխտական** ձևերն են:

Ժխտականը կազմելիս օժանդակ բայի գրությունը չի փոխվում **չեմ**, **չես**, **չի** (կամ **չէ**), **չենք**, **չեք**, **չեն**, **չէի**, **չէիր**, **չէր**, **չէինք**, **չէիք**, **չէին**: Միայն **է**-ն է դառնում **ի**, ինչպես՝ **խաղում է** - **չի խաղում**: Կան դեպքեր, երբ **է**-ն անփոփոխ է մնում ինչպես՝ **հոգնած է** - **հոգնած չէ**:

ԴԵՂՁԵՆԻՆ

Այգում ընկուզենու կողքին աճել էր դեղձենին: Սա նախանձով նայում էր շռայլորեն ընկույզ բռնած հարևանի ձյուղերին:

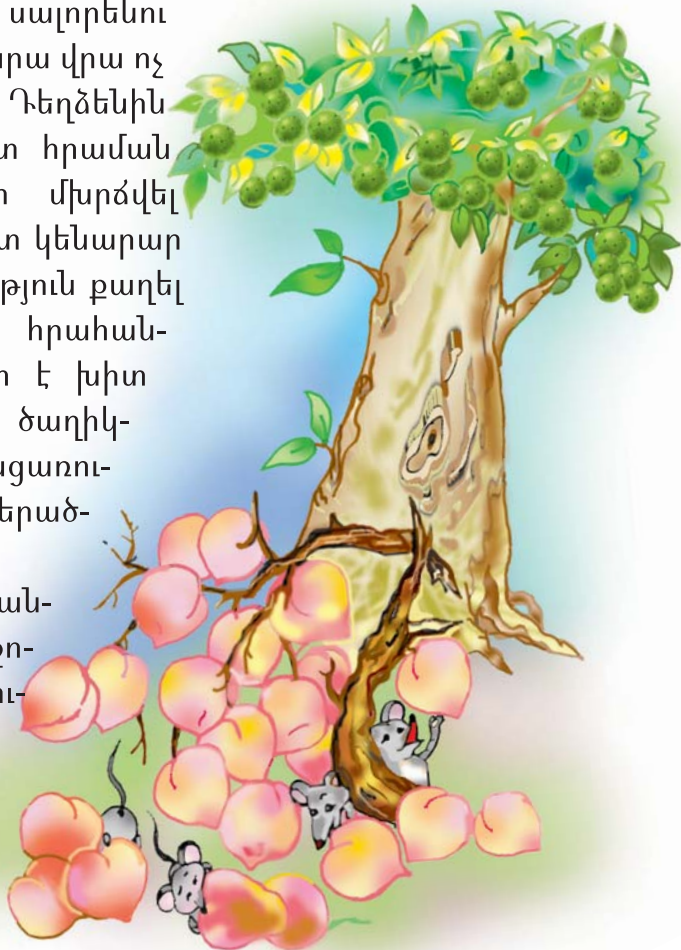
«Ինչից է, որ նա այդքան պտղառատ է, իսկ ես՝ ոչ,- չէր դադարում դժգոհել անխոհեմ ծառը:- Մի՞թե սա արդարություն է: Թող ես էլ այդչափ դեղձեր ունենամ: Ընկուզենուց ինչո՞վ եմ պակաս»:

- Ուրիշի ունեցածին աչք մի՛ դիր,- մի անգամ ասաց ծեր սալորենին:- Ինչ է, չէն նկատում, թե ինչքան ամուր բուն ու ձկուն ձյուղեր ունի ընկուզենին: Ավելի լավ կլինի, եթե մոթմոթալու և նախանձելու փոխարեն ջանաս համով-հոտով դեղձեր հասցնել:

Բայց սև նախանձից կուրացած դեղձենին չուզեց ականջ դնել սալորենու բարի խորհրդին, և նրա վրա ոչ մի խոսք չազդեց: Դեղձենին արմատներին խիստ հրաման տվեց ավելի խոր մխրձվել հողում ու ավելի շատ կենարար հյութեր ու խոնավություն քաղել նրանից: Ճյուղերին հրահանգեց որքան կարելի է խիտ պտղակալել, իսկ ծաղիկներին՝ առանց բացառության պտուղների վերածվել:

Երբ փթթումն անցավ, ծառը ամբողջովին ծածկվեց հասունացող պտուղներով:

Դեղձերն օրեց-օր հյութով էին լցվում և ավելի

ծանրանում: Աստիճանաբար ձյուղերը չէին կարողանում դիմանալ պտուղների ծանրությանը:

Ու մի օր էլ ծառը ծանրությունից սկսեց տնքալ, բունը ձռնչոցով ձաք տվեց, իսկ հասուն դեղձերը թափվեցին գետնին, որտեղ նեխեցին-կորան անվրդով ընկուզենու ստվերի տակ:

**ձյուղ
մխրձել
փթթել**

Առած

Հարևանի հացը մեծ է երևում:

Քառերի գանձատուփ

1. Ինչպիսին ես լինում նախանձը, խորհուրդը, հրամանը: Պատասխանիր ըստ հեքիաթի:

2. Գրիր **անխոհեմ**, **աստիճանաբար** և **ամբողջովին** բառերի հոմանիշները:

3. Յուրաքանչյուր բառակապակցության դիմաց գրիր համապատասխան բառը: **Նմուշ՝ պար գալ – պարել:**

ա) Ճաք տալ, բ) հրաման տալ, գ) միտք անել, դ) խոսք ասել:

4. Դեմ դիմաց գրիր դարձվածքները և նրանց իմաստները:

աչք ղնել	կռահել, հասկանալ
ականջ ղնել	հավանել, ձեռք բերելու մտադրություն ունենալ
աչքի ընկնել	լսել
գլուխ պահել	ուշադրություն գրավել, նկատվել, երևալ
գլխի ընկնել	աշխատանքի մեջ եռանդ չցուցաբերել

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ըստ հեքիաթի շարունակիր դեպքերի նկարագրությունը:

ա) Այգում ընկուզենու կողքին դեղձենի էր աճել:

բ) Դեղձենին նախանձով էր լցված ընկուզենու նկատմամբ, որի ձյուղերին անթիվ ընկույզներ կային:

գ)

2. Համառոտ նկարագրիր հեքիաթի ծառերը:
3. Ո՞րն է հեքիաթի հիմնական միտքը:

Հեքիաթների զամբյուղ

1. Որևէ հեքիաթ պատմիր նախանձ մարդու մասին:
2. Հեքիաթը վերապատմիր՝ նոր հերոսներ ավելացնելով:

Իմաստունի խորհուրդները

Քարեկամն, սովորիր գնահատել այն, ինչ ունես, շնորհակալ եղիր դրա համար: Ուրվի վերմակիդ չափով մեկնիր, հույսդ փռ ուժերի վրա՝ դիր: Երբե՛վ ուրիշի ունեցածին աչք մի՛ դիր, մի՛ նախանշիր: Ուրիշին վար բան մի՛ կամեցիր: Վարվիր այնպես, ինչպես ուզում ես, որ փեյ հետք վարվեն:

Լեզվաբանի դասը

Նախադասության տեսակներն ըստ հաղորդակցման նպատակի

Մարդիկ իրենց մտքերը հաղորդում են նախադասությունների միջոցով: Երբեմն նախադասություններով պատմում են այն, ինչ տեսել են, մտածել կամ զգացել (*Մի այգում ընկուզենու կողքին աճել էր դեղձենին*), երբեմն հարցնում են այն, ինչ ուզում են իմանալ (*Ինչու՞ է այս ծառը պտղառատ*), երբեմն իրար խնդրում են կամ խորհուրդ տալիս որևէ բան անել կամ չանել (*Ուրիշի ունեցածին աչք մի՛ դիր*), կամ էլ բացականչությունների միջոցով արտահայտում են զգացած հիացմունքը, ուրախությունը, ցավը, զարմանքը (*Դեղձերն այնքան հյութեղ էին*) և այլն:

Դադարի պահ

Ըստ գույների կարդա՛ բառակապակցությունները:

լացող

դարավոր

եղևի

կաղնի

բարդի

սլացիկ

ուռենի

արծաթափայլ

ԳԵՏԸ

Գետը լեռներից շառաչով գալիս
Եվ անց է կենում դաշտերի միջով,
Կանչում-կարկաչում, հորձանք է տալիս,
Ափերն է զուգում զմրուխտ կանաչով:

Պաղ ջուր է տալիս մարդուն ու բույսին
Եվ կաթիլն անգամ զուր չի կորցնում,
Կյանքի է կոչում կայաններ լույսի
Եվ ինքն իր ձամփին լույս տալով գնում...

Այսպես վաստակած նա ծով է մտնում,
Եվ ծովն է վերջին կայանը նրա,
Բայց ծովի մեջ էլ հանգիստ չի գտնում,
Նավեր է պահում իր կրծքի վրա:

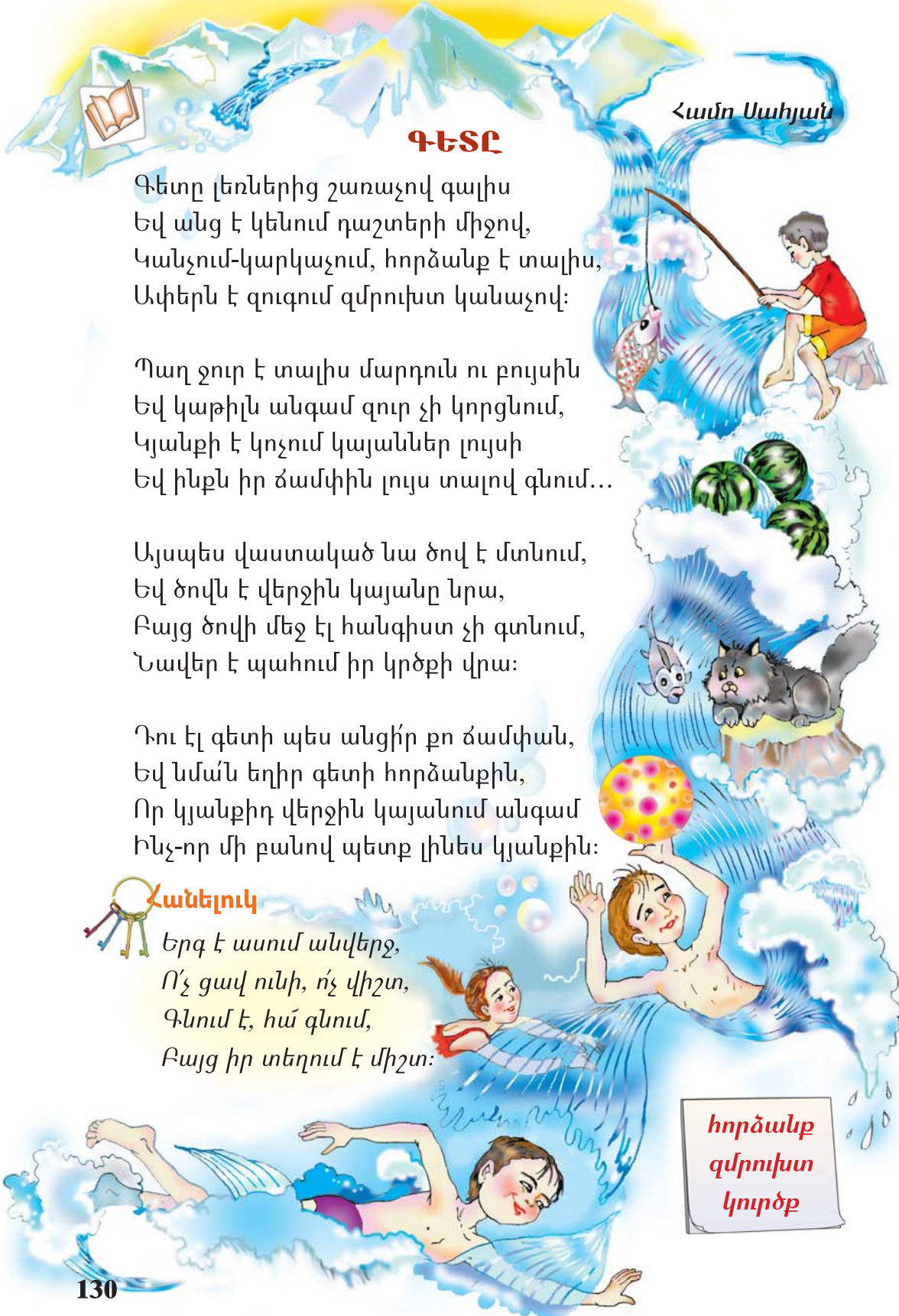
Դու էլ գետի պես անցիր քո ձամփան,
Եվ նման եղիր գետի հորձանքին,
Որ կյանքիդ վերջին կայանում անգամ
Ինչ-որ մի բանով պետք լինես կյանքին:

Հանելուկ

Երգ է ասում անվերջ,
Ո՛չ ցավ ունի, ո՛չ վիշտ,
Գնում է, հա՛ գնում,
Բայց իր տեղում է միշտ:

հորձանք
զմրուխտ
կուրծք

Բառերի գանձատուփ

1. Հորձանք նշանակում է «ջրերի հորդ հոսանք», իսկ հորձանք տալ՝ «բարձր ու մեծ ալիք բարձրացնել»: Հորձանք գոյականին տալ-ը ինչի՞ իմաստ է հաղորդում:
2. Ջմրուխտը կանաչ գույնի թանկարժեք քար է: Ջմրուխտ բառն ի՞նչ է նշանակում զմրուխտ դաշտեր բառակապակցության մեջ:
3. Գրի՛ր գուգել, պաղ և ճամփա բառերի հոմանիշները:
4. Գրի՛ր գալ, մտնել, կորցնել և տալ բայերի հականիշները:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Կարդա՛ այն տողերը, որոնց մեջ ամփոփված է բանաստեղծության հիմնական գաղափարը:
2. Գետն ու մարդը նմանություն ունեն:
3. Տարբեր տարիքներում մարդն ինչպիսի՞ն է լինում:
4. ա) Ո՞րն է Հայաստանի մայր գետը:
բ) Հայաստանը ծով կամ ծովային սահման ունի:
5. Բանաստեղծության մեջ գտի՛ր այն նախադասությունը, որով հեղինակը խորհուրդ է տալիս քեզ:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Նկարագրի՛ր գետը տարվա տարբեր եղանակներին:
2. Հեքիաթ հորիկիր ծովի կյանքի մասին:

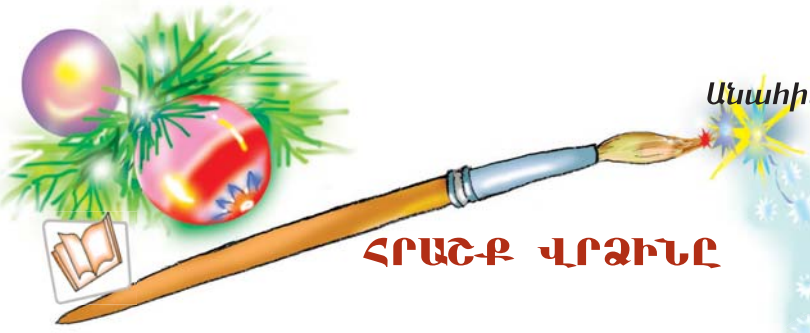
Ի՞նչ է նշանակում լույսի կայան բառակապակցությունը: Մեկ բառով ինչպե՞ս կասես:

Ինչո՞րում եմ բացարբեա, թե Այսպես վաստակածնա ծով է միջուկում նախարասության մեզ ի՛նչ է նշանակում վաստակած բառը:

Գիրե՛ս, երկու վաստակե՛լ կա: Մեկը նշանակում է «աշխատանքով փող չեռժ բերել, սրանալ» (Գործարարը մե՞ծ գումար վաստակե՛ց), իսկ մյուսը՝ «աշխատել, չարչարվել, հոգնել»: Բո օրինակում այս իմաստն է:

ՀԲԱՇ-Ք ՎՐՁԻՆԸ

Նոր տարվա գիշերը Բակուրը շատ նվերներ էր ստացել, դրանց թվում մատիտներ ու վրձին՝ նկարիչ հորեղբորից:

Առավոտյան նա սկսեց մեկիկ-մեկիկ դասավորել նվերները, գրքերը, մատիտներն ու վրձինը, ավտոմեքենան ու ձիուկը, ինքնաթիռը, կոնֆետները... Երբ ամեն ինչ դասավորել էր, ձեռքն առավ տետրն ու վրձինը: Պատկերացրեց մի թմբիկ ձևձուլի ծառի ձյուղին և մտածեց.

«Նկարեմ ձևձուլիկին»: Ու սկսեց: Նկարեց թե չէ, ձևձուլին իսկույն կենդանացավ՝ ծիվ-ծիվ, պտույտներ գործեց սենյակում և բաց օդանցքից դուրս թռավ:

Ա՛յ քեզ բան... Բակուրը սկսեց ուշադիր զննել վրձինը, ուրեմն կախարդական է:

Այս ամենը տեսնում էր զարդարված տոնածառի տակ կանգնած Ձմեռ պապը և քթի տակ ժպտում: Իհարկե, վրձինը հորեղբայրն էր նվիրել, իսկ Ձմեռ պապն էլ որոշել էր վրձնին կախարդական հատկություն պարգևել՝ կենդանացնելու, իրականացնելու այն, ինչին նա կդիպչի:

Բայց ինչպես ամեն ինչ, վրձնի կախարդանքն էլ իր սահմանն ուներ: Նա կախարդական էր միայն Նոր տարվա առաջին օրը:

Երբ զարմացած Բակուրիկը շուռումուռ էր տալիս վրձինը, Ձմեռ պապը նրան ասաց այդ մասին:

«Այդպէս,- մտածեց Բակուրը,- ուրեմն պետք է շտապել»:

Նա արագ բակ դուրս եկավ: Պապիկի տնկած խաղողի տունկը դեռ աշնանը սկսել էր չորանալ: Բակուրը վրձինը մի քանի անգամ տարավ ու բերեց բնի վրայով:

Իհարկէ, քանի որ ձմեռ էր, տունկը չկանաչեց, բայց գարնանն անպայման կկանաչի:

Մոտակայքում թափառում էր չգիտես որտեղից հայտնված անտուն մի շնիկ:

«Տերերը մոռացել են նրան», - որոշեց Բակուրն ու ցանկապատի տակ՝ ձյան վրա, նրա համար փոքրիկ ու հարմար մի բույն նկարեց: Նկարեց թե չէ, բույնն իսկույն դարձավ իսկական:

Հետո Բակուրը տուն վազեց: Ամանեղենի պահարանում փնտրեց գտավ ունկը կոտրված գեղեցիկ կարմիր գավաթը, որ ամռանից պահում էր, որպեսզի հատուկ սոսնձով կպցնի:

Վրձինն իր գործն այստեղ էլ արեց: Բաժակը տեղնուտեղը կպավ ամրացավ, ասես պոկված չէր էլ եղել:

Մութն ընկնում էր արդեն, օրն ավարտվելու վրա էր, վրձնի կախարդանքն էլ՝ հետը, և տղան շտապում էր: Նա ուզում էր, շատ էր ուզում նավակ նկարել, իր ուզածի պես, որպեսզի նավակը դառնար իրական:

Արդեն սկսել էր, երբ հիշեց հարևան բակում ապրող

Խաչիկ պապին: Խաչիկ պապը կույր էր:

Մթնում էր, երբ Բակուրը տնից դուրս եկավ:

- Այդ ո՞ր,- հարցրեց մայրիկը:

- Հիմա կգամ,- գոչեց Բակուրն ու վազեց: Հետո կարող էր ուշ լինել:

Երբ նա շնչակտուր ներս ընկավ Խաչիկ պապենց տուն, տնեցիները նստած հեռուստացույց էին նայում, իսկ Խաչիկ պապը, լուռ ընկղմված իր բազկաթոռում, համրիչի հատիկներն էր շարժում...

Բակուրիկը մոտեցավ և վրձինը քսեց նրա աչքերին:

Խաչիկ պապի աչքերը առողջացան. նա սկսեց տեսնել: Ինչ ուրախություն էր:

Օրը վերջանում էր արդեն, վրձինը շուտով դառնալու էր սովորական, բայց Բակուրիկը շատ գոհ էր և ուրախ:

ավտոմեքենա

վրձին

Ձմեռ պապ

Նոր տարի

բազկաթոռ

առողջանալ

Հանելուկ

Փայտե մարմին,
մազոտ գլուխ:

Ասացվածք

Դու ուրիշին օգնիր,
Աստված էլ քեզ կօգնի:

Բառերի գանձատուփ

1. ա) Արտագրի՛ր առավոտյան, կախարդական, ձիուկ, ամանեղեն, շնիկ, նավակ, պահարան, կախարդանք, տնեցի, ուրախություն բառերը և ընդգծի՛ր ածանցները:

բ) Գրածո՞ք բառերից որո՞նք փոքրացուցիչ նշանակություն ունեն:

2. Ո՞ր բառերից են առաջացել տրված նախադասություններում գործածված բևի ձևերը: Բացատրի՛ր այդ բառերը:

ա) Բակուրը վրձինը մի քանի անգամ տարավ ու բերեց ծառի բևի վրայով:

բ) Ճնճուկի բևի մեջ երեք ձուտիկ էին ուրախ ծլվում:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հրաշքների հավատում ես:
2. Թվարկիր կախարդական վրձնի հրաշքները:
3. Նկարագրիր Բակուրիկին:
4. Տղան ո՞ր հրաշքից ավելի շատ ուրախացավ:
5. Բակուրիկը ո՞ր գործը կհաստ թողեց:
6. Դու ի՞նչ կանեիր, եթե կախարդական վրձին ունենայիր:

Պատմությունների զամբյուղ

1. «Ամանորյա հրաշք» վերնագրով շարադրություն՝ն գրիր:
2. Հիսուսի հրաշքներից մեկը պատմիր:

Լեզվաբանի դասը

Ընկերոջդ մասին ինչ կուզես իմանալ: Հարցրո՛ւ, թող ևս պատասխանի:

Պատմողական և հարցական նախադասություններ

Այն նախադասությունը, որով ինչ-որ բան են պատմում, կոչվում է **պատմողական** նախադասություն: Օրինակ՝ **Այսօր արևոտ եղանակ է: Վաղվանից ամեն առավոտ մարզանք եմ անելու:**

Այն նախադասությունը, որով հարցնում են մի բանի մասին, կոչվում է **հարցական**: Օրինակ՝ **Այսօր արևոտ եղանակ է: Տարին քանի՞ օր ունի: Ո՞վ է ստեղծել հայերենի այբուբենը:**

Հարցական նախադասության մեջ հարցում արտահայտող բառը միշտ արտասանում ենք հարցական հնչերանգով, իսկ գրելիս այդ բառի վերջին ձայնավորի վրա հարցական նշան ենք [**?**] դնում:

Դադարի պահ

Ասա՛ ծիածանի գույների անունները:

ՏևՐՈՒԹՅՈՒՆ

Նորից պապիս գերանդին
Դիպավ կանաչ մեր հանդին:
Մեկ էլ հանկարծ՝ թըռ, թևեր...
Մի լոր թռավ դեպի վեր:

Պապս կանգնեց, դառնացավ,
Չոքեց, տնքաց. «Ա՛յ քեզ ցավ...
Այնտեղ բույն կար, բնում՝ ձագ՝
Աչիկներով կիսափակ»:

**հանկարծ
բույն
ձագ**

Ուրախացա ես այնպես.
Բն՝ ձուտ էի գտել, տես...
- Ինչ լավ է, պնայ,- ասացի,-
Բայց դու ինչու՞ տխրեցիր...

- Բույնը տուն է, խոտը՝ հարկ,
Ես քանդեցի տունը տաք...
Հիմա սրանք ո՞նց կապրեն
Գարնան այս բաց երկնի տակ:

Բառերի գանձատուփ

1. Թռչունների անուններ գրիր:
2. Կենդանիների ձագերի ինչ անուններ գիտես. թվարկիր:
3. Բույնը կենդանիների, թռչունների պատասպարվելու տեղն է: Ի՞նչ բառերով են անվանում այն շինությունները, որտեղ մարդիկ ընտանի կենդանիներ են պահում:
4. Աշխատանքային գործիքների անուններ թվարկիր:
5. Ի՞նչ բառով ենք կոչում ա) շքեղ տունը, բ) անշուք տունը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Կարդա՛ այն տողերը, որոնք ցույց են տալիս թոռնիկի ուրախությունը:
2. Թոռնիկն ինչու՞ ուրախացավ, իսկ պապն ինչու՞ տխրեց:
3. Քո կարծիքով կենդանիները պաշտպանության կարիք ունեն՞:
4. Թռչել – թռավ զույգի օրինակով կազմիր **փախչել**, **դիպչել**, **կպչել** բայերի համապատասխան ձևերը:
5. Դու՛րս գրիր բանաստեղծության բայերը և դրանցից երեքով պատմողական նախադասություններ կազմիր:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Կենդանիների վարքի մասին հետաքրքիր տեղեկություններ հավաքիր և պատմիր:
2. «Լորիկը» վերնագրով մի պատմություն՝ն հորինիր:

Բանաստեղծության մեջ հոմանիշ բառերի մեկ զույգ կա: Գտիր այդ բառերը:

Իմաստունի օրատեսրից

Արգելոց

Մարդու գործունեությունը դա-
րերի ընթացքում մեծ մնաս է
հասցրել բնությանը, հարկապես բուսական
և կենդանական աշխարհին: Եվ պարու-
թյունները արգելոց են դարչնում բնության
այն սակավաթիվ անկյունները, որոնք ան-
մնաս են մնացել:

հայաստանում արգելոցներ են արտեղծվել խոսրովի, Պիլիզանի և Ծիկահողի անառտներում: խոսրովի արգելոցում, օրինակ, ապարության մեզ արածում է հայկական մուֆլոնը (վաշրի ոչխար), ծառերի արվերում հանգաբանում է գորշ արզը, իսկ կաղնուտներում իրենց բույնն են հյուսում անգղերը, օրում ճախրում են ձերմակաթև ճաչերը: Այսպես էրբեմն կարելի է տեսնել բնության մեզ հայվարեպ թռչունների:

Արգելոցներում արգելվում են որսը, ծառահատումները:

ԾԱՂԿՈՒՆ ԴԱՐՏԵՋ

Մի երկրի թագավոր ծաղկեցրել էր իր թագավորությունը: Եվ ահա ծերացել էր ու պիտի մահանար: Որդիներից որին թագաժառանգ դարձնի, մտածում էր ծերունի թագավորը, որպեսզի տերությունը ծաղկուն պահի իր մահից հետո: Կանչեց իր բոլոր որդիներին, վերցրեց զանազան տեսակի ծաղիկների սերմեր և բաժանեց նրանց:

- Որդիներս,- ասաց ծեր թագավորը,- հողեր ընտրեք ձեզ համար, մշակեք, պարտեզներ շինեք: Առեք այս սերմերն ու ցանեք, խնամեք և ծաղիկներ աճեցրեք: Ում պարտեզը ճոխ լինի, հողը՝ առավել խնամված, ում ծաղիկներն ավելի գեղեցիկ լինեն, նա էլ կլինի տերությանս թագավորն իմ մահից հետո: Ես այդպես եմ որոշելու, թե ո՛վ է ձեզնից առավել ազնիվը, բարեխիղճն ու աշխատասերը:

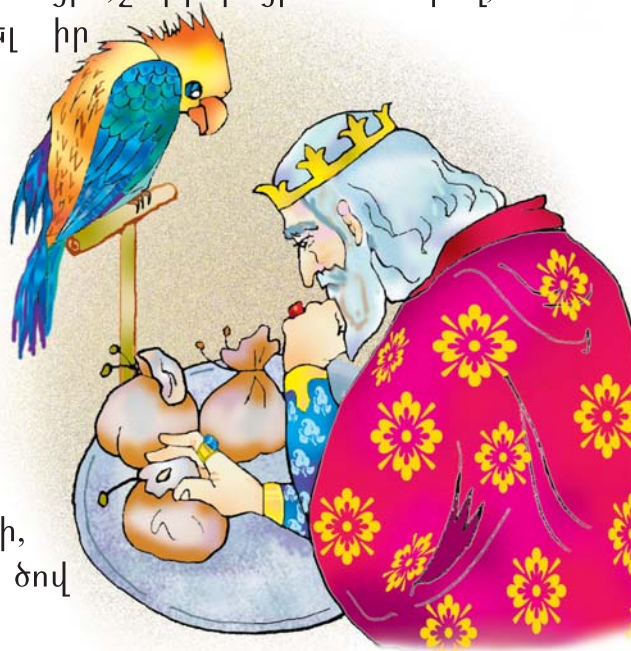
Որդիները վերցրին սերմերն ու գնացին: Հողամասեր ընտրեցին, խնամեցին, պարտեզներ շինեցին, ջուր բերեցին առուններով, ու ամեն մեկն սկսեց խնամել իր ծաղկանոցը:

Գարնանը թագավորը ելավ իր պալատականների հետ, ժողովրդի և օտար երկրների դեսպանների մեծ բազմությամբ գնաց պարտեզները նայելու և թագաժառանգին որոշելու:

Մտեցավ ավագ որդու պարտեզին: Ինչ պարտեզ, իսկական դրախտ: Ամեն գույնի, ամեն բուրմունքի ծաղիկներ ծով էին կապել պարտեզում:

- Այս ծաղիկներն իմ տված սերմերից աճեցին,- հարցրեց թագավորը:

- Այո՛, հայր իմ,- ասաց որդին:

Թագավորը մռայլվեց ու անխոս առաջ գնաց:
Պալատականները, դեսպանները, ամենքը
զարմացան ու լուռ գնացին նրա հետ:

Ահա մյուս որդու պարտեզը, ավելի շքեղ,
հողը մեծագույն ջանասիրությամբ մշակված,
ծաղիկներն այնքան փարթամ...

- Այս ծաղիկներն իմ տված սերմերից
ածեցրիր,- հարցրեց թագավորը:

- Այո՛, հայր իմ,- պատասխանեց երկրորդ որդին:

Թագավորն առավել ևս մռայլվեց ու գնաց առաջ:

Վերջապես հասան կրտսեր որդու պարտեզին: Բոլորը քա-
րացած կանգ առան: Մշակված, խնամված, ոռոգված հողամա-
սում գլխահակ կանգնել էր կրտսեր որդին, իսկ պարտեզում ոչինչ
չկար՝ ո՛չ ծաղիկ, ո՛չ կանաչ, ո՛չ անգամ մոլախոտ: Մերկ հողն էր:

- Որտե՞ղ են ծաղիկներդ, որդի՛, ցու՛յց տուր մեզ,- ասաց հայրը:
Որդին ասաց.

- Հայր, որքան ջանք, որքան քրտինք թափեցի, օր ու գիշեր
ոռոգեցի, խնամեցի այս հողը, բայց քո տված սերմերից ոչ մեկը
չծլեց, և իմ պարտեզն այսպես ամայի մնաց:

Հայրն ուրախացած առաջ նետվեց, գրկեց, համբուրեց կրտսեր
որդու ձակատը:

- Ապրենս,- ասաց նա,- դու ազնիվ, շիտակ ու աշխատասեր
մարդ ես: Բո ավագ եղբայրներն անազնիվ ու խաբեբա գտնվե-
ցին, որովհետև այն սերմերը, որ տվել էի բոլորիդ, նախապես
ջրի մեջ խաշել էի. այդ սերմերից ոչինչ ծլել չէր կարող: Դու միակն
ես, որ խարդախություն չարեցիր և ուրիշ սերմեր չցանեցիր քո
պարտեզում: Ես քեզ եմ ընտրում թագավորությանս ժառանգ:
Դու արդար ու շիտակ կղեկավարես տերությանս ժողովրդին,
քանի որ ազնիվ մարդ ես և արդարամիտ թագավոր կլինես:

**բարեխիղճ
ծաղկանոց
դրախտ
ոռոգել
խաբեբա
արդարամիտ**

Առած-ասացվածքներ

Սուտը ձամփա չունի:

Հայկական

Ավելի լավ է դառը ճշմարտությունը, քան քաղցր սուտը:

Արաբական

Բառերի գանձատուփ

1. Մարդուն բնութագրող ինչ բառեր կան այս հեքիաթում:
2. *Օր ու գիշեր* նշանակում է «գիշեր-ցերեկ»: Մեկ բառով ինչպես կասես *օր ու գիշեր, գիշեր-ցերեկ*:
3. *Գլխահակ* նշանակում է «գլուխը կախած՝ գլխիկոր»: Մարդիկ էրբեք են գլխահակ կանգնում:

Գիպունիկ, իմ լավ բարեկամ:
հե՛ծիաթում կա աշխարհի
բառակապակցություն՝ մշակ-
ված, ինձամված, ոռոգված
հողամաս: Չե՛մ հասկանում
ոռոգված բառը: Կբացատրե՛ս:
ինչուիկ

Աիրե՛լի ինչուիկ
Ասում ե՛նք «հողամասը
մշակված է, ինձամված»
և պարկերացնում, որ
հողը լավ է պատրաստված
է, փխրեցված, մոլախորտեր
չկան: Իողին կյանք էն
դրախ աշխատանքը և

զուրբ: Չրե՛ք բառին հումանիշ է ոռոգե՛լ, որ
նշանակում է «գրե՛լ, հոսե՛լով զուր
մարակարե՛լ»: Ասե՛մ, որ ծաղկամանի ծաղիկները
մե՛նք գրում ե՛նք, իսկ դաշտերը՝ ոռոգում:
Գիպունիկ

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Թագավորն ինչ էր ուզում պարզել:
2. Հայրն ինչու՞ կրտսեր որդուն թագածառանգ հայտարարեց:
3. Թագավորի ավագ որդիների արարքը մեղադրելի՞ էս համարում:
4. Թագավորի վճիռն արդարացի՞ էս համարում:
5. Այս հեքիաթը ինչն է փառաբանում:

Հեքիաթների գամբյուղ

1. Թագավորի երեք որդիների մասին պատմող ուրիշ հեքիաթ գտիր, կարդա՛ և պատմիր ընկերներիդ:
2. «Հրաշք ծաղիկը» վերնագրով մի հեքիաթ հորիկիր:

ԿԱԹԻԼԸ

Ամպից ծնվեց մի կաթիլ,
 Զուլալ, մաքուր, աչքը՝ բիլ,
 Կաթիլն ընկավ ճանապարհ
 Դեպի երկիր, հող ու քար...
 Կաթիլ, կաթիլ, իսկ գիտե՞ս,
 Հողը ծարավ է այնպես,
 Կուլ կտա քեզ նա իսկույն,
 Կաթիլ, իզուր ես գնում:
 Իսկ կաթիլը մեղմ ժպտաց,
 Էլ ավելի շողշողաց,
 Ասաց. «Թեև քիչ եմ ես,
 Կհովացնեմ սակայն քեզ,
 Դեռ ուրիշ հոգս էլ ունեմ.
 Մի հատիկի կյանք կփրկեմ»:

Հանելուկ

Շոգից թև առավ,
 Երկինք բարձրացավ,
 Դարձավ ձյուն, անձրև,
 Կրկին հետ դարձավ:

Բառերի գանձատուփ

1. ա) Մաքուր լինում է հագուստը, գրատախտակը, դեմքը: Ի՞նչ բառեր ենք գործածում, երբ մաքուր են լինում ա) **ջուրը**, բ) **երկինքը**, գ) **մեղրը**:
 - բ) Գրածո բառերով բառակապակցություններ կազմիր:
2. Գրիր **իսկույն**, **շողշողալ** և **իզուր** բառերի հոմանիշները:

**թեև
հոգս**

Արեւի՛ Ահրեւմնիկ,
 հավանեցի բանաստեղծությունը,
 միայն թե անհայր մնաց բիլ
 բառի իմաստը: Կբացատրե՞ս:

Ահրով, ինչուի՛կ զան:
 Բիլ նշանակում է «բաց
 կապույր, երկնագույն»: Բայց
 իմացիր, եթե կարող ե՞նք, օրի-
 նակ, ասե՛ք բաց կապույր կամ
 երկնագույն ծաղիկներ, ներկեր

և այլն, ապա բիլ-ը դրանց համար
 չենք կարող գործածել: Այն միայն աչքերի
 համար ենք ասում:

Եիշիր այդպես էլ լալուր կամ լուրթ (սրանք ևս
 կապույրի երանգներ են) լինում է երկինքը, բայց ո՛չ
 ծաղիկները:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Կաթիլն ինչպիսին է՝ պարծենկոտ, թե ...
2. Ո՞րն է բանաստեղծության հիմնական միտքը:
3. Գրիր գույալ և մաքուր ածականների համեմատության աստիճանները և բառակապակցություններ կազմիր:

Պատմությունների և հեքիաթների գամբյուղ

1. Տեղեկություններ հավաքիր մարդու կյանքում և բնության մեջ ջրի դերի մասին և պատմիր:
2. Մի հեքիաթ կամ պատմություն՝ն հորինիր բարի գործի, անձ-նագոհության մասին:

Իմաստունի խորհուրդները

Վրո՛ժրիկ բարեկամ, այնպես ապրիր, որ չամաչես փոխադերի ու գործերի համար: Մարդկանց սիրի՛ր և օգնի՛ր, ինչպես անձանոթ անցորդը՝ վիրավոր ճամփորդին: Այս դասագրքից փե՛լ ծանոթ թագավորի կրքերը որդու նման սպնի՛վ ու շիրակ եղիր, ընկույ՛նու նման՝ աննստանա՛նք, չուսա՛յ ու համբերասար, գեղի ու կաթիլի նման՝ ուրիշներին օգրակար:

Եղի՛ր բարի ու աղիասարատը, ինչպիսին ծեր հողագործն էր, հյուրընկալ, ինչ-պես վաչե՛լ է հայ մարդուն: Աստուծո՛ւ Պապի նման փազ ու հայրենասա՛նք եղիր...

Ահրեւմ՛ հեղիւր չէ, բայց արժե՛ զանապ. չէ՞ որ մարդու լավ արարքներն են փայլ չրայիս նրան:

Լիպարիտ Սարգսյան

ԵՐԳ ՈՒՆԵՆ

Ճնձղուկներն են երգում,
 Երգ է շրշում հովը,
 Առվակներն են երգում,
 Երգ է ասում ծովը:

Երգ կա շուրթին քամու,
 Երգ կա շուրթին առվի,
 Եղիկների վազքում,
 Թռիչքներում արծվի:

Ծիածանի ցուլքում,
 Երկիսքներում կապույտ
 Իրենց երգն են երգում
 Ծիծեռնակ ու արտույտ:

Աստղերն էլ երգ ունեն,
 Երգ ունեն հող ու քար,
 Որ երգում են անձայն,
 Որ երգում են անբառ:

Երգիր, թեկուզ անբառ,
 Երբ տխրում է հոգիդ,
 Ծառ դժվար է կյանքում
 Ապրել առանց երգի:

վազք
 ծիածան
 հոգի

Երգ է շրջում
հովը փամին է, իսկ շրջալ
նշանակում է «մեղմ և հաճելի
չայն հանել»։ Շրջում են նաև
փերկները, անրառը, մեքուսներ
և ուրիշ զգեստները։

Իսկ շրջալ
նշանակում է «մեղմ և հաճելի
չայն հանել»։ Շրջում են նաև
փերկները, անրառը, մեքուսներ
և ուրիշ զգեստները։

Բառերի գանձատուփ

1. Սրանցից յուրաքանչյուրն ինչ է անում: Կազմիր պարզ ևսխադասություններ: Նմուշ՝ ճնճուկ – ճնճուկը ծլվում է:
 - ա) Առվակ, բ) ծով, գ) քամի, դ) արծիվ, ե) եղնիկ:
2. Կազմիր տրված բառերի փաղաքշական կամ նվազական ձևերը -ակ, -իկ, -ուկ ածանցներով: Նմուշ՝ առու – առվակ:
 - ա) Աստղ, բ) արծիվ, գ) արտույտ, դ) ծով, ե) գառ, զ) գետ:
3. Մեկ երգչի կողմից կատարվող երգը կոչվում է մեներգ, իսկ ինչ է կոչվում խմբով կատարվող երգը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. ա) Գրիր, թե բանաստեղծության մեջ ինչերն են հիշատակվում երգ ունեցողների շարքում:
 - բ) Գրածդ բառերից առանձնացրու՝ թռչունների անունները և դրանցով ևսխադասություններ կազմիր:
2. Բանաստեղծության մեջ ինչերն են անձայն երգում:
3. Բանաստեղծն ինչ խորհուրդ է տալիս և ինչ եզրակացության է հանգում:
4. Առաջին քառատողում գտիր եզակի թվով գործածված բայերը և կազմիր դրանց հոգնակին:

Նմուշ՝ տխրում է – տխրում են:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Ո՞րն է քո սիրած երգը: Այն է՞րբ ես երգում:
2. «Գարնան համերգը» վերնագրով շարադրություն՝ն գրիր:

ՄԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԵՐԸ 1

Երբ ես վեց-վեցուկես տարեկան էի, բոլորովին չգիտեի, թե ի՞նչ եմ ուզում դառնալ: Իմ շրջապատի բոլոր մարդիկ ինձ շատ դուր էին գալիս, և բոլոր աշխատանքները՝ նույնպես: Այդ ժամանակ իմ գլխում մի իսկական խառնաշփոթ էր. ոչ մի կերպ չէի կարողանում որոշել, թե ի վերջո ինչի՞ց սկսեմ:

Մեկ ուզում էի աստղագետ դառնալ, որ գիշերները չքնեմ ու հեռադիտակով նայեմ աստղերին, մեկ երազում էի հեռավոր նավարկության նավապետ դառնալ, գնալ Սինգապուր ու մի զվարճալի կապիկ գնել ինձ համար: Մեկ էլ մահու չափ ուզում էի մետրոյի մեքենավար դառնալ կամ էլ կայարանի պետ և կարմիր գլխարկը գլխիս՝ հետուառաջ քայլել ու կանչել.

-Պանտ-րանտ:

Մեկ էլ «ախորժակս բացվում» էր, և մտածում էի այնպիսի նկարիչ դառնալ, որը փողոցի ասաֆալտին սպիտակ գուլեր է նկարում:

Կամ էլ մտքովս անցնում էր, որ վատ
 չէր լինի Ալեն Բոմբարի նման համար-
 ձակ ճանապարհորդ լինել ու մի ևս-
 վակով օվկիանոսներ կտրել-անցնել՝
 սևվելով միայն հում ձկով: Բայց մի
 բան կար. իր ճանապարհորդության
 վերջում այդ Բոմբարը քսանհինգ
 կիլոգրամով նհիարել էր, իսկ ես
 ախր ընդամենը քսանվեց կիլո-
 գրամ էի կշռում: Ուրեմն ստաց-
 վում էր, որ ես նհիարելու տեղ
 չունեի, որովհետև ճանապարհոր-
 դության վերջում քաշս ընդամենը
 մեկ կիլո պիտի լիներ: Իսկ եթե հան-
 կարծ մեկ-երկու ձուկ պակաս բռնեի
 ու ավելի շատ նհիարեի... Այդ դեպքում

երևի օդում ծխի նման կանհետանայի, ու... վերջ:

Երբ այս հաշիվներն արեցի, որոշեցի այդ մտքից հրաժար-
 վել, իսկ հաջորդ օրն արդեն բոցքամարտիկ դառնալու միտքն
 ինձ հանգիստ չէր տալիս, որովհետև հեռուստացույցով տեսել էի
 բռնցքամարտի Եվրոպայի առաջնության մրցումները: Ինչ ջարդ
 էին տալիս իրար, ուղղակի սարսափելի էր: Հետո ցույց տվեցին
 մարզումները, որոնց ժամանակ արդեն մարզիկները հարված-
 ներ էին հասցնում կաշվե ծանր «տանձին»: Սա ասես երկարա-
 վուն ծանր գնդակ լինի, որին պետք է ամբողջ ուժով խփել՝ ձեռքե-
 րի հարվածի ուժը մեծացնելու համար: Եվ ես այնպես տարվեցի
 այս ամենով, որ որոշեցի մեր բակի ամենաուժեղ մարդը դառնալ,
 որպեսզի բոլորին մի լավ ջարդ տամ, եթե հանկարծ պետք լինի:

Ես հայրիկիս խնդրեցի.

- Հայրիկ, ինձ համար տանձ գնիր:

- Հունվար ամիսն է, տանձ չկա: Առայժմ գազար կեր:

Ես ծիծաղեցի.

- Չէ, հայրիկ, այդպիսի տանձ չեմ ուզում: Իմ ուզած տանձը չեն

ուտում: Խնդրում եմ, ինձ համար բնօրհանարտի կաշվե տանձ գնիր:

- Իսկ քո ինչին է պետք,- հարցրեց հայրս:

- Որ մարզվեմ,- պատասխանեցի ես:- Որովհետև պետք է բոցքամարտիկ դառնամ ու բոլորին ծեծեմ: Գնիր, հա՛:

- Իսկ ի՞նչ կարծես այդպիսի տանձը,- հետաքրքրվեց հայրիկս:

- Մեծ բան չէ, - ասացի ես,- երևի տասը կամ հիսուն ռուբլի:

- Խելքդ թոցրե՛լ ես, ինչ է,- ասաց հայրս,- առանց տանձի էլ կլինի:

Նա հագնվեց ու գնաց աշխատանքի: Իսկ ես նրանից նեղացա, որ այդպես ծիծաղելով մերժեց ինձ:

Իմաստախոսություն

Նպատակին հասնելու երկար ճանապարհը սկսվում է առաջին քայլից:

**խառնաշփոթ
ի վերջո
բոցքամարտ**

Նպատակներն իրենք իրենց չեն իրականանում. դրանք իրականացնել է պետք:

Բառերի գանձատուփ

1. **Երկարավուն** նշանակում է «մի քիչ երկար, ոչ շատ երկար»: Մի բառով ասա՛ «ոչ շատ քաղցր», «մի քիչ դառը», «թեթև կանաչ»:

2. **Տարվել** նշանակում է «պարտվել» և «գերվել, կախարդվել»: Բառը ի՞նչ իմաստով է գործածվել Այնպես տարվեցի այս ամենով, որ որոշեցի բակի ամենաուժեղ մարդը դառնալ նախադասության մեջ:

3. Յուրաքանչյուր շարքից ընտրիր և դեմ դիմաց գրիր հոմանիշ բառերը.

անհետանալ, հարվածել, ցանկանալ, սևվել

ուտել, խփել, երազել, չքանալ

4. Գտիր ճանապարհորդ և նկարիչ բառերի ածանցները: Դրանցով **երգել, մարզել, լողալ, առաքել, վարել** բառերից զբաղմունք, մասնագիտություն նշանակող բառեր կազմիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Տղան ինչո՞ւ էր շփոթված:
2. Նա ի՞նչ էր ուզում դառնալ. թվարկիր:
3. Տղան ինչո՞ւ որոշեց բռնցքամարտիկ դառնալ:
4. Քո կարծիքով լավ բռնցքամարտիկն ի՞նչ պետք է անի. հաղթի մրցակիցներին, թե՞ բոլորին ծեծի:

Պատմությունների և գրույցների գամբյուղ

1. Դու ի՞նչ կուզեիր դառնալ: Պատմիր:
2. Ծնողներիցդ ևեղացել ես: Պատմիր, թե ինչի՞ համար:

Դադարի պահ

Երբ ազատ լինես, կարդա՛:

Ծիծաղի և լացի մասին

Մարդը միակ էակն է, որն իսկապես լաց է լինում: «Ներսասվող» կենդանիներն իրականում լաց չեն լինում: Նրանց աչքերում հայտնված արցունքները պարզապես անհրաժեշտ են աչքերը խոնավացնելու և մաքրելու համար:

Մարդուն նույնպես հարուկ են աշապիտի արցունքները, սակայն նա, ի տարբերություն կենդանիների, լայիս է նաև տիրությունից և ուրախությունից:

Պարզվել է, որ նորածինները սկսում արցունքներով լաց չեն լինում և չեն ծիծաղում: Երեխան սկսում է հույսմունքից լաց լինել իր ծնվելուց 5-12 շաբաթ հետո: Նա ծիծաղել սկսում է ավելի ուշ՝ մոտավորապես 4-5 ամսական հասակում:

Խաղվել են, որ 6 փարեկան երեխան ժպտում ու ծիծաղում է օրական շուրջ երեք հարյուր անգամ, և նրա ծիծաղն անհոգ ու լիաթոփ է:

Ծիծաղը բուժիչ հարկություն ունի: Ծիծաղի 5 րոպեն հավասար է հանգստի 40 րոպեների կամ անքառում կարճապես ցրտասնկի:

ՄԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԵՐԸ 2

Մայրիկա իսկույն նկատեց, որ ես նեղացել եմ, ու ասաց.

- Ապա մի սպասիր, կարծես թե լավ միտք ունեմ: Ապա, ապա... մի բռայե սպասիր....

Եվ նա կռացավ ու բազմոցի տակից հանեց մեծ զամբյուղը, որի մեջ իմ հին խաղալիքներն էին: Դրանցով ես այլևս չէի խաղում, որովհետև մեծացել էի:

Մայրիկա սկսեց զամբյուղի մեջ ինչ-որ բան փնտրել, և այդ ընթացքում ես տեսա իմ հին, փոքրիկ տրամվայը՝ առանց անիվների, պլաստմասայից շփին, մի նետ՝ ռետինե ծայրով, նավակի առագաստից մի կտոր և իմ խաղալիքների էլի շատ մնացորդներ: Ու հանկարծ մայրիկը զամբյուղից դուրս բերեց իմ թավշե մեծ Արջուկին:

Նա Արջուկին նետեց բազմոցին ու ասաց,

- Ահա՛, սա քեզ մորաքույրն էր նվիրել: Այն ժամանակ դու երկու տարեկան էիր: Լավն է, հրաշալի Արջուկ է: Մի տես, թե ինչ պինդ է: Ինչ էլ լավ փոր ունի, տես, թե ճնց է դուրս գցել այն: Տանձից ինչո՞վ է պակաս: Նույնիսկ ավելի լավն է: Համ էլ նոր տանձ առնելու կարիք չի լինի: Վերցրո՛ւ, մարզվի՛ր, ինչքան սիրտդ կուզի: Դե՛, սկսիր:

Այդ ժամանակ մայրիկիս հեռախոսի մոտ կանչեցին, և նա միջանցք դուրս եկավ:

Իսկ ես շատ ուրախ էի, որ մայրիկա այդքան լավ բան էր մտածել: Եվ Արջուկին հարմար տեղավորեցի բազմոցին, որ կարողանամ նրա վրա մի լավ մարզվել ու հարվածիս ուժը մեծացնել:

Նա նստած էր իմ առջև՝ շոկոլադագույն, բայց խավը մի քիչ թափված Արջուկը, որի աչքերը տարբեր էին. մեկը դեղին, ապակե աչք էր, իր սեփականը, իսկ մյուսը՝ մեծ, սպիտակ աչք՝ բարձի երեսի կոճակից: Ես չէի էլ հիշում, թե նրբ էր այդ

**ընթացք
մնացորդ
թավշե
գդալ**

աչքը հայտնվել Արջուկի երեսին, բայց դա կարևոր էլ չէր, որովհետև Արջուկն իր տարբեր աչքերով բավական ուրախ նայում էր ինձ, փորը դուրս էր գցել, ձեռքերն էլ բարձրացրել վեր, ասես կատակում էր, թե՛ ահա, նախապես հանձնվում եմ...

Ես նայում էի նրան, ու հանկարծ հիշեցի՝ ինչպես վաղուց, շատ վաղուց ես այդ Արջուկից մի րոպե անգամ չէի բաժանվում, նրան ամենուր ինձ հետ էի տանում: Ճաշելիս սեղանի մոտ իմ կողքին էի նստեցնում ու գդալով շիլա էի տալիս, և նրա մոռթակ այնքան զվարճալի էր լինում, երբ ինչ-որ բան էր քսվում, ասենք՝ շիլա կամ էլ մուրաբա: Ես նրան

նաև քնեցնում էի, օրորում, ինչպես փոքրիկ եղբորը, թավշե ականջներին տարբեր հեքիաթներ շնչում, սիրում էի նրան իմ ամբողջ հոգով. այն ժամանակ նրա համար կյանքս էլ կտայի:

Եվ ահա նա նստած է բազմոցին՝ իմ նախկին ամենալավ ընկերը, իմ մանկության իսկական ընկերը: Ահա նա նստած է, ժպտում է իր տարբեր աչքերով, իսկ ես ուզում եմ նրա վրա ձեռքիս հարվածի ուժը մարզել...

- Ի՞նչ է պատահել,- հարցրեց մայրիկը, որն արդեն վերադարձել էր միջանցքից,- քեզ ի՞նչ եղավ:

Ես երկար լռեցի, հետո մայրիկից շրջվեցի, որպեսզի նա իմ շրթունքներից կամ դողացող ձայնից գլխի չընկնի, թե ի՞նչ է կատարվում ինձ հետ, նույնիսկ գլուխս հետ գցեցի՝ նայելով առաս-

տաղիկ, որ արցունքներս հետ հոսեին: Ու երբ ուժերս մի քիչ հավաքեցի, ասացի.

- Ի՛նչ ես ասում, մայրիկ, ոչինչ էլ չի պատահել... Պարզապես ես միտքս փոխեցի. ես բռնցքամարտիկ լինել չեմ ուզում:

Առած-ասացվածքներ

Հին բարեկամը թշնամի չի դառնա:

Շորի նորն է լավ, ընկերոջ՝ հինը:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրի՛ր **նեղանալ**, **նետել**, **շշնջալ** բառերի հոմանիշները:
2. Բացատրի՛ր **դուրս բերել**, **գլխի ընկնել**, **գլուխ տալ** դարձվածքները:
3. Գրի՛ր **պինդ**, **ուրախ**, **երկար**, **հիշել** բառերի հականիշները:
4. **Կյանքը տալ** նշանակում է «զոհվել, մեռնել» և «ոչինչ չխնայել»: Դարձվածքը ո՞ր իմաստով է գործածվել պատմվածքում:
5. **Մեծանալ-մեծացնել**, **քնել-քնեցնել**. այս օրինակով շարունակի՛ր.
ա) վախենալ-....., բ) հեռանալ-....., գ) հիշել -, դ) ծիծաղել -

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Մայրիկն ինչպե՞ս օգնեց տղային:
2. Տղան ի՛նչ հիշեց, երբ նայեց Արջուկին:
3. Տղան միտքն ինչո՞ւ փոխեց:
4. Քո կարծիքով տղան ճի՞շտ վարվեց: Դո՞ւ ինչ կանեիր:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Ո՞րն է եղել քո ամենասիրելի խաղալիքը: Նկարագրի՛ր:
2. «Մի օր խաղալիքներս խոսեցին» վերնագրով հեքիա՞թ գրիր:

Քո ընկերոջ ընկերն եմ ես

Բույղարացի իմ ընկերը
 Ընկեր ունի Լիբանանում:
 Լիբանանցի իմ ընկերը
 Ընկեր ունի Իտալիայում:
 Իտալացի այդ ընկերը
 Ընկեր ունի Ռուսաստանում:
 Ռուսաստանցի այդ ընկերը
 Ընկեր ունի Վրաստանում:
 Ես կանգնել եմ քարտեզի դեմ
 Ու նայում եմ հիացմունքով:
 Ես չեմ կարող աչքս կտրել
 Մոլորակից Երկիր կոչվող:
 Եթե մի օր ձեռքս մեկնեմ,

Բռնեմ ձեռքը իմ ընկերոջ,
 Իսկ նա էլ իր ձեռքը մեկնի,
 Բռնի ձեռքը իր ընկերոջ,
 Մեր ձեռքերի մեջ կհայտնվի
 Այս գեղեցիկ աշխարհը ողջ...
 Ու մտովի խախտում եմ ես
 Սահմանները մոտ ու հեռու,
 Կտրում եմ ծով ու ցամաքներ,
 Ծրջում գյուղ ու քաղաքներում:
 Ում էլ տեսնում եմ իմ ճամփին,
 Ողջունում եմ ծանոթի պես.
 - Ահա իմ ձեռքը, բարեկամ,
 Քո ընկերոջ ընկերն եմ ես:

**հիացմունք
 խախտել
 աշխարհ**

ԱՍՈՒՅԹՆԵՐ

Նա, ով ընկերներ չունի, իսկապես միայնակ է:
 Մեր ուժը ամուր բարեկամության մեջ է:
 Ուզում ես ընկերներ ունենալ, ի՛նքդ լավ ընկեր եղիր:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր գեղեցիկ, ողջ, ճամփա, ողջունել, տեսնել, պես բառերի հոմանիշները:
2. Գրիր գեղեցիկ, բարեկամ, ծանոթ, բռնել բառերի հակահիշները:
3. Գեղեցիկ - գեղեցկանալ, ողջույն – ողջունել զույգերի օրինակով շարունակիր բայեր կազմել.
 - ա) ծանոթ, բ) ընկեր, գ) մոտ, դ) հեռու:
4. Երկրների անուններ գրիր, որոնք կազմվել են –ստան վերջածանցով:
5. Իտալիա - իտալացի բառերի օրինակով կազմիր տվյալ երկրի բնակիչ նշանակող բառեր:
 - ա) Գերմանիա, բ) Ռումինիա, գ) Ավստրալիա, դ) Բրազիլիա:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծությունն ընթերցելուց հետո ի՞նչ մտքեր ծնվեցին քո մեջ:
2. Ի՞նչ ես կարծում, ընկերությունը սահմաններ ունի:
3. Ձեռքսեղմումը ինչի՞ նշան է:
4. Ընկեր – ընկերոջ զույգի օրինակով կազմիր քույր, տեր, կին գոյականների համապատասխան ձևերը: Դրանք գործածիր պարզ նախադասությունների մեջ:
5. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր համապատասխան գոյականներ և լրացրո՛ւ աղյուսակը:

Եզակի թիվ	Հոգևակի թիվ
ծեղք	ծեղքեր

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Բանաստեղծության մեջ հիշատակված երկրներից մեկի մասին փոքրիկ հաղորդում պատրաստիր:
2. Ընկերության մասին որևէ հետաքրքիր պատմություն՝ն պատմիր:

Վարուժան Նալբանդյան

ԿԱՄԱԿՈՐ ՆՈՅԸ 1

Նոյն ունի ավագ քույր ու եղբայր և կրտսեր քույր ու եղբայր: Այդպես մեջտեղում լինելու համար նա իրեն բախտավոր էր համարում և չափից ավելի երես էր առել: Հայրը նրան պատմել էր Նոյի տապալի պատմությունը, Արարատ լեռան և Ֆուտբոլային թիմի մասին, ագռավի և աղավառու մասին, և նա իրեն, բնականաբար, համարում էր մարդկանց ու կենդանիների փրկիչն ու բարերարը: Այն, որ անունը Նոյ էն դրել, նրան պարտավորեցնում էր արդարացել ծնողների վստահությունն ու նահապետի կոչումը: Բայց խեղճն ի՞նչ աներ, որ մեր երջանիկ ժամանակներում ջրհեղեղ չի լինում...

Մի անգամ Նոյի ծնողները գնացել էին կարևոր այցելության: Տանը մնացել էին միայն երեխաները: Երեխաների թագավորություն էր կամ էլ թե չէ՝ հանրապետություն:

Մեծ եղբայրը բոլորին բակ իջեցրեց, որ տունը տակնուվրա չանեն: Ինքն էլ, պարզ է, հետները իջավ: Բակում նրանք խաղացին հարևան երեխաների հետ, բայց Նոյն արդեն ձանձրանում էր սովորական խաղերից, երբ ճակատագիրը նրան վայել մի կտոր խաղի առիթ ստեղծեց: Ամպերը կուտակվեցին, և տեղատարափ անձրև սկսվեց: Երեխաներն անմիջապես պատսպարվեցին իրենց մուտքի միջանցքում, այնպես որ կարելի էր հաստատ ասել՝ շատ քիչ թրջվեցին, և

հիվանդանալու վտանգ ամենևին չկար:

Մուտքի բաց դռնից Նոյը, նրա եղբայրներն ու քույրերը կլանված նայում էին ջրհեղեղի հին պատմության փոքրիկ, բայց և ազդու կրկնությանը և ականջ էին դնում ջրի աղմուկին:

- Վերև բարձրանանք, թե չէ կմրսենք,- ասաց Նոյի մեծ եղբայրը,- վերևից կնայենք:

Նոյը մեծ եղբորն ասաց.

- Բանալին տու՛ր, ես դուռը շուտ բացեմ:

Մեծ եղբայրը նրան տվեց բանալին, և նա վազեվազ բարձրացավ չորս հարկերի վաթսուևեց աստիճանները: Հնիև բացեց դուռը, ներս մտավ և իր հետևից դուռը փակեց: Այո՛, փակեց:

Երբ եղբայրներն ու քույրերը հասան չորրորդ հարկ ու դուռը փակ գտան, շատ բարկացան և սկսեցին անընդհատ զանգահարել և թխկթխկացնել:

- Բանց արա,- աղմուկի միջից կարգադրում էր մեծ եղբայրը:

Փոքր քույրը, որ չէր հասկանում, թե ի՞նչ է տեղի ունեցել, բարձրաձայն լաց էր լինում: Մեծ քույրը նրան հանգստացնում էր և հանդիմանական խոսքեր ուղղում Նոյի հասցեին: Փոքր եղբայրը ձայնը գլուխն էր գցել և որոշում էր ընդունում, որ հաջորդ անգամ էլ ինքը կփակի դուռը և մյուսներին կթողնի դրսում:

**արդարանալ
անընդհատ
թրջվել
հնիև
վաթսուևեց
բարձրանալ
ուղղել**

Ասացվածք

Փորձանքի կես ճանապարհից ետ դառնալը խելոքություն է:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրի՛ր *անմիջապես*, *անընդհատ* և *բարկանալ* բառերի հոմանիշները:

2. Գրի՛ր *կրտսեր*, *բախտավոր*, *սովորական*, *բաց*, *բարձրանալ*, *բարձրաձայն* բառերի հականիշները:

3. Դեմ դիմաց գրիր դարձվածքները և նրանց իմաստները:
ականջ դնել	իրար խառնել, քարուքանդ անել
երես առնել	լսել
ծայնը գլուխը գցել	շփանալ
տակնուվրա անել	չափազանց բարձր ձայնով խոսել կամ երգել
4. Նահապետ նշանակում է «տոհմի, ցեղի կամ ազգի նախահայր»: Ո՞վ է Հայկ Նահապետը:
5. Վազեվազ բառի նման բառեր կազմիր գող, կուզ արմատներով:

Իմ լավ ընկեր Գիրունիկ Պարմվաճճում կարդայի՝ Երեխաների թագավորություն էր կամ էլ թե չէ՝ հանրապետություն:

Թագավորության և հանրապետության տարբերությունը կբացատրե՞ս:

Ինչուիկ

Արտաշես Առագինի ժամանակներում Իսպախանը թագավորություն էր, իսկ այսօր՝ հանրապետություն:

Գիրունիկ

Արեգի՛ ինչուիկ՝ Երկու բառն էլ պետության տեսակ են նշանակում: Աստվածությունըսա է. թագավորությունում իշխանությունը պարկանում է թագավորին, իսկ հանրապետությունում իշխանությունը պարկանում է որոշ ժամանակով ընտրված մարմիններին, օրինակ՝ խորհրդարանին:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ո՞ր հարկում էր ապրում Նոյենց ընտանիքը:
2. ա) Քանի՞ եղբայր ու քույր ուներ Նոյը:
բ) Հայկական անուններով կոչիր Նոյի քույրերին և եղբայրներին:
3. Հայրը ֆուտբոլային ճիւղի մասին էր պատմել Նոյին:
4. Երեխաներն ինչի՞ հետ էին համեմատում տեղատարափ անձրևը:
5. Երեխաներն ինչպե՞ս էին փորձում ազդել Նոյի վրա, որ դուռը բացեր:

6. ա) *Տալ և բացել* բայերով 1-ական հրամայական նախադասություն կազմիր:

բ) *Հասկանալ և հիվանդանալ* բայերով հարցական ու պատմողական 1-ական նախադասություն կազմիր:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Ի՞նչ գիտես Նոյի տապանի մասին: Պատմիր:
2. Ու՞մ անունով են կոչել քեզ: Պատմիր:

Հևիհև նշանակում է «հևալով, այսինքն՝ արագ-արագ և ընդհատումներով շունչ քաշել»: Կռահիր, թե ի՞նչ է նշանակում *հևասպառ*:

Լեզվաբանի դասը

Նոյի մեծ եղբայրն ինչպե՞ս կարգադրեց, որ նա դուռը բացի: Դու էլ մի հանձնարարություն տուր ընկերոջդ:

Հրամայական նախադասություն

Այն նախադասությունը, որ հրաման կամ կարգադրություն է արտահայտում, կոչվում է *հրամայական*: Օրինակ՝ *Թշնամուն ջարդե՛ք ու վռնդե՛ք հայրենի երկրից: Անկարգապահ աշխատողներին հեռացրո՛ւ աշխատանքից:*

Հրամայական նախադասությամբ հայտնում ենք նաև մեր խնդրանքը կամ մեկին հանձնարարում ենք մի բան անել: Օրինակ՝ *Դուռը փակիր, խնդրում եմ: Պատմիր քո կարդացած հեքիաթներից մեկը:*

Հրամայական նախադասության մեջ հրաման, հանձնարարություն կամ խնդրանք արտահայտող բառը արտասանում ենք հատուկ շեշտով, իսկ գրելիս այդ բառի վերջին ձայնավորի վրա դնում ենք շեշտի նշանը ['] :

ԿԱՄԱԿՈՐ ՆՈՅԸ 2

Անձրևը չէր դադարում, և ջրհեղեղի աղմուկը հասնում էր փակ դռան երկու կողմերում գտնվող երեխաներին: Մեծ եղբայրը սկսեց խնդրել և սիրաշահել Նոյին:

- Դու մեզ չես սիրում, ապերիկ,- ասաց նրան:

Նոյն իհարկե սիրում էր նրանց, ինչպես հորը և մորը, հորական պապին ու տատին, մորական պապին ու տատին, հորեղբայրներին ու հորաքույրերին, մորեղբայրներին ու մորաքույրերին, նրանց աղջիկներին ու տղաներին: Բայց չարձագանքեց:

- Ես քեզ քաղցրավենիք կտամ,- խոստացավ մեծ քույրը:

- Ես քեզ կտամ իմ տիկնիկը,- լացը դադարեցնելով՝ ասաց փոքր քույրը:

- Քեզ իմ ատրճանակը կտամ,- ասաց փոքր եղբայրը:

Դռան մյուս կողմից ծայտուն չկար:

- Տես, թե ո՛նց եմ վզակոթիդ հասցնելու,- նորից բարկացավ մեծ եղբայրը:

- Ջրհեղեղ է. ջուրը բարձրացել հասել է երրորդ հարկ,- խաղ սկսեց մեծ քույրը:

- Մենք բոլորս կխեղդվենք, եթե դուռը չբացես,- շարունակեց փոքր եղբայրը:

**դադարել
արձագանքել
սեղմել
ձեղք
խեղդել
գոռոռոց**

Սա արդեն դուր եկավ Նոյին, և նա ասաց.

- Ես ձեզ բոլորիդ կվերցնեմ իմ տապանը, ես ձեզ բոլորիդ կփրկեմ:

Նոյն ի՛նչ լավ էր զգում, որ բոլորի փրկությունն իրենից է կախված:

- Դե, շո՛ւտ, բաց արա,- խաղին մասնակցեց փոքր քույրը:

- Թող ջուրը հասնի չորրորդ հարկ՝ հետո,- ասաց Նոյը:

- Ուրիշ ճար չկա, պիտի սպասենք,- հառաչեց մեծ եղբայրը և ինչ-որ բան փսփսաց մեծ քրոջ ականջին:

Մեծ քույրը գլխով արեց, այսինքն՝ հասկացա, և սեղմեց հարևանի դռան զանգը: Քիչ հետո ևս վերադարձավ՝ ձեռքին մի դուլլ ջուր: Մեծ եղբայրը վերցրեց դուլլը և կամացուկ շուռ տալով՝ լցրեց հատակին, դռան ձեռքին մոտիկ:

Ջուրը դանդաղ լցվում էր ներս, և Նոյն սկսում էր համոզվել, որ ջրհեղեղն իրոք բարձրացել է մինչև չորրորդ հարկ: Եղբայրներն ու քույրերը խեղդվելու վտանգի տակ են: Նա արագ բացեց դուռը, և եղբայրներն ու քույրերը ծիծաղ-գոռգոռոցով ներս լցվեցին ու թափվեցին Նոյի վրա:

Մեծ քույրը խոստումը չկատարեց. Նոյին քաղցրավենիք չտվեց: Փոքր եղբայրը խոստումը չկատարեց. ատրճանակը չտվեց: Փոքր քույրն էլ խոստումը չկատարեց:

Մեծ եղբայրը խոսքի տերն էր. ևս իր խոստումը կատարեց:

Առած-ասացվածքներ

Ինչ ցանես, այն կհնձես: Ջուրն ընկնողը անձրևից չի վախենա:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրի՛ր **դադարել**, **մեծ** և **խնդրել** բառերի հոմանիշները:
2. Գրի՛ր **արագ**, **մոտիկ**, **ներս** և **բացել** բառերի հականիշները:
3. Ջուրն ինչի՞ մեջ են լցնում. ասա՛ ավելորդ բառը՝ **դուլլ**, **տակառ**, **ցնցուղ**, **սափոր**, **կուժ**, **պարկ**, **շիշ**:
4. «Ուրիշ **ձար** չկա, պիտի սպասենք» նախադասության մեջ ի՞նչ բառով կփոխարինես **ձար** բառը:
5. Ի՞նչ է նշանակում ժողովրդական **ննց** բառը. այն էրբեք եկք գործածում:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Նոյը չա՛ր էր, թե՛ չարածճի:
2. Նոյն ի՛նչ նպատակ ուներ, երբ փակում էր դուռը:
3. Նոյը ե՛րբ բացեց դուռը:
4. Դուռը բացելու համար եղբայրներն ու քույրերը ի՛նչ խոստացան Նոյին:
5. Ո՛վ կատարեց իր խոստումը, այսինքն՝ ո՞վ էր իր խոսքի տերը:
6. Տրված բառերից բայեր կազմիր: Նմուշ՝ **անձրև - անձրևել:**
ա) **փակ, կատակ, ծիծաղ, խաղ, ք) մեծ, փոքր, արագ, եղբայր**
7. Գրի՛ր գևալ, լսել, կարդալ, հիշել բայերի այն ձևերը, որոնցով հրաման է արտահայտվում: Նմուշ՝ **խաղալ - խաղա՛:**

Պարմվաճժումսավումէ, որ Նոյը սիրում էր իր հորեղբայրների ու հորափույրերի, մորեղբայրների ու մորափույրերի աղօղիկներին ու տղաներին: Ավելի կարճ հնարավոր չէ՞ ասել:

Իհարկե հնարավոր է: Խորեղբոր, հորափրոզ, փեռու և մորափրոզ տղային ասում են՝ **պարմիկ**, իսկ աղջկան՝ **պարմուհի**: Կարող ես հենց այսօրվանից գործածել:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Պատմիր քո չարածճիություններից մեկի մասին:
2. Ո՞րն է քո սիրած խաղը: Նկարագրիր:

Իմաստունի խորհուրդները

Իմ փոքրիկ բարեկամ, եղի՛ր համառ, բայց ոչ կամակոր: Իմացի՛ր, որ կամակորությունից փրոժում է հենց կամակորը: Խամառորեն չգրի՛ր հասնել նպատակիդ, զանա՛, բայց մի՛ փորչիր ամեն ինչ փոփոխություններին հարմարեցնել: Առկորի՛ր կյանքում նաև սիգող լինել:

Մի՛ մոռացիր խոսքի արժեքը: Եթե որևէ բան ես խոսարանում, անպայման կարարի՛ր:

ՏՂԱՆԵՐՆ ՈՒ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ

Գիտե՞ք՝ ինչից են պատրաստված
Տղաները երես առած:

Ծույլ խխունջից, գորտից կանաչ
Ու շրիկից երկարականջ:

Ա՛յ թե ինչից են պատրաստված
Տղաները երես առած:

Գիտե՞ք՝ ինչից են պատրաստված
Աղջիկները չափված-ձևված:

Կարկանդակից, մեղրից անուշ,
Ծաղիկներից, վարդից քերուշ:

Ա՛յ թե ինչից են պատրաստված
Աղջիկները չափված-ձևված:

Առածներ

Ամեն ծաղիկ իր հոտն ունի:
Աղջիկը տան ծաղիկն է:

գորտ
վարդ

Բառերի գանձատուփ

1. Բառեր գրիր, որոնցում որևէ բաղաձայն կրկնված լինի:
Նմուշ՝ **խխունջ**:
2. Ծաղիկ, կարկանդակ և աղջիկ բառերով բառակապակցություններ կազմիր:
3. Ի՞նչը կարող է լինել՝ ա) անուշ, բ) քերուշ, գ) կանաչ, դ) ծույլ:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Դու այս բանաստեղծությունը կատակո՞վ ես ընդունում, թե՞ լուրջ:
2. Բանաստեղծությունը քեզ դուր եկա՞մ: Ասա՛ կարծիքդ:
3. Քո կարծիքով ինչի՞ց են պատրաստված աղջիկները, և ինչից՝ տղաները:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Մի հեքիաթ կարդա արքայադստեր կամ արքայազնի մասին և պատմի՛ր:
2. Նկարը հիմք ընդունելով՝ «Ամենալավ տղան (կամ աղջիկը)» վերնագրով փոքրիկ պատմություն՝ն գրի՛ր:

Դադարի պահ

Բառերն ըստ գույների դասավորի՛ր թվերի հաջորդականությամբ և կարդա՛ իմաստուն խոսքը:

քշում	է	որը	արև	է	մարդու	դեմքից	ծիծաղև	ձմեռը
1	2	3	4	5	6	7	8	9

ՀՐԱԺԵՇՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

Ահա ուսումնական տարին վերջացավ, Էնրիկո: Այժմ դու պետք է բաժանվես քո ուսուցիչներից ու ընկերներից, և ես մի տխուր նորություն պիտի հայտնեմ քեզ: Դու նրանցից բաժանվում ես ոչ թե երեք ամսով, այլ ընդմիշտ: Հայրդ աշխատանքի պատճառով պետք է մեկնի Թուրինից, և մենք բոլորս՝ նրա հետ: Դա կլինի աշնանը, և դու ուրիշ դպրոց պիտի ընդունվես: Դա քեզ շատ կվշտացնի, այնպես չէ:

Ես գիտեմ, թե ինչքան ես սիրում քո դպրոցը: Չէ որ երեք տարի շարունակ օրը երեք անգամ այդ դպրոցն ես գնացել, և այնտեղ ընթացող աշխատանքն ուրախացրել է քեզ: Այնտեղ միևնույն ժամերին դու տեսել ես նույն տղաներին, նույն ուսուցիչներին ու ծնողներին և քո հարազատ հորն ու մորը, որոնք մուտքի մոտ ժպտադեմ սպասում էին քեզ: Այդ դպրոցում են երևացել քո առաջին ընդունակությունները, այնտեղ ես գտել այնքան լավ ընկերներ. դպրոցի պատերի ներսում լսածդ ամեն մի բառը ասվել է քո բարօրության համար, և ապրածդ ամեն մի անախորժություն օգուտ է բերել քեզ:

Ուրեմն սրտիդ մեջ պահպանիր սերը քո հին դպրոցի հանդեպ ու սրտագին հրաժեշտ տուր բոլոր տղաներին: Սիրալիր հրաժեշտ տուր նրանց. սրտիդ մի կտորը թող այդ մեծ ընտանիքում, ուր մտել ես իբրև մանուկ և որից դուրս ես գալիս իբրև պատանյակ: Քեզ սիրել են այնտեղ, և դրա համար քո հայրն ու մայրը սիրել են այդ ընտանիքը:

Դպրոցն էլ է մայր, Էնրիկո: Նա ինձնից վերցրել է քեզ, երբ դու հազիվ էիր խոսում, իսկ այժմ ինձ է վերադարձնում մեծացած, ուժեղ, աշխատասեր ու լավ տղա դարձած: Երբեք չմոռա-

**ընդունակություն
բարօրություն
անախորժություն
օգուտ
իբրև
պատանյակ**

Լաս այդ դպրոցը, որդին: Բայց ո՛չ, դու չես մոռանա, միթե դպրոցը կմոռացվի:

Դու հասուն տղամարդ կդառնաս, կշրջես ողջ աշխարհը, մեծ քաղաքներ ու սբանչելի շենքեր կտեսնես, ու դրանցից շատերը կմնան քո հիշողության մեջ: Բայց այս համեստ սպիտակ շենքը, այս փոքրիկ պարտեզը, որտեղ պոկել ես գիտելիքի առաջին ծաղիկները, քո աչքերի առաջ կհայտնվի մինչև կյանքիդ վերջը, այնպես, ինչպես ես չեմ մոռանա այն տունը, ուր առաջին անգամ լսել եմ քո նվազ ձայնը:

Քո մայր

Բնասարախոսություն

Ունուցիչը դպրոցի համար նույնն է, ինչ արևը տիեզերքի համար:

Քառերի գանձատուփ

1. Քառեր գրիր, որոնց բառամիջում լինի **o** տառը:
2. **Հրաժեշտ տալ** բառը ինչպիսի՞ բառերի հետ է գործածվել: Դրանցից մեկը գործածիր՝ լախադասության մեջ:
3. Նամակում գտիր **ընդ** լախաձանց ունեցող երկու բառ, երկուսն էլ ինքդ ավելացրու՝:
4. Լավ աշակերտին բնութագրող բառեր գրիր:

Արեւելի՛ ինչուիկ, **պարանյակ** բառի մասին մի պարպարանում եմ ուզում Կալ: Աս առագայել է **պարանի** բառից, որին միացել է **-ակ** փաղափղական ածանցը (բառավերգի ի-ն դարչել է յ): Այդպես էլ՝ **կղզի - կղզյակ**, որ նշանակում է «խոփրիկ կղզի»:

Գիրունիկ

Արեւելի՛ Գիրունիկ, շնորհակալ եմ՝ նամակիդ համար: Գիրեւ, մի դժվար բառ էլ ինձնւրոյն սովորեցի: **Քարորութիւն**. կապմովել է **քարի օր** կապակցութիւնից՝ **-ութիւն** վերգածանցով: Պրա համար է **օ-ով** գրվում: Իսկ **քարի**-ն աչարեղ նշանակում է «լավ, ապահով, երգանիկ»: Իտարևար քարորութիւնը ապահովվածութիւնն է, լավ վիճակը, երգանկութիւնը: **Ինչուիկ**

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Էնրիկոն քանի տարի էր սովորել դպրոցում:
2. Տղան ինչու՞ պետք է թողներ դպրոցը:
3. Մայրն ի՞նչ խորհուրդներ է տալիս որդուն:
4. Էնրիկոն ինչպիսի՞ն էր դպրոց գնալու ժամանակ և հրաժեշտի պահին:
5. Էնրիկոն և Լրա ծնողները դպրոցից գո՞հ են:
6. Նկարագրի՛ր տղայի դպրոցը:

Պատմութիւնների և զրույցների զամբյուղ

1. Պատմի՛ր քո դպրոցի կամ դասընկերներիդ մասին:
2. Սրտի խոսք կամ նամակ գրի՛ր ուսուցչիդ կամ դասընկերոջդ:

Մարդու տարիքային տարբեր փուլեր նշանակող բառեր կան նամակի մեջ: Գտի՛ր դրանք:

ԳՂՈՒՌԻՍԸ 1

Դուք գիտե՞ք, թե ի՛նչ է գլոբուսը: Երկրագնդի փոքրիկ մոդելն է, որ պատվանդանի վրա պտտվում է մետաղե առանցքի շուրջը: Փայտից, ստվարաթղթից կամ այլ նյութից պատրաստված մի գունդ է դա, որով մենք աշխարհագրություն ենք սովորում: Այնքան է փոքր երկրագնդից, որ եթե վրան մի ձանձ նստի, կարող է ծածկել Լոնդոնի նման մի քաղաք կամ Էվերեստի նման մի սար: Գլոբուսը շատ նման է երկրագնդին:

Բայց մի՛ մոռացե՞ք, որ երկրագունդը մի հատ է, ուրիշ երկրագունդ չկա տիեզերքում, իսկ այդ հասարակ ու էժանագին գլոբուսներն անհաշիվ են:

Սակայն այն գլոբուսը, որի մասին պիտի պատմեմ, բոլորովին այլ կարծիք ուներ իր մասին: Երբ նրան դասարան բերեցին, հպարտացավ ու ասաց.

- Էյ, զգու՛յշ վարվեք ինձ հետ: Դուք գիտե՞ք, թե ո՛վ եմ ես: Եթե ես չլինեմ, երկրագունդը չի իմանա, թե ինչպե՞ս պտտվի: Նա ամեն ինչ ինձնից է սովորում: Խոսքը մեր մեջ, այդ երկրագունդ կոչվածն իմ մեծ ու կլոր արձանն է...

- Հապա ինչու՞ քեզ վրա էլ ամպեր ու կայծակներ չկան,- հարցրին երեխաները,- ինչու՞ քեզ վրա էլ ծովերն ու օվկիանոսները չեն ալեկոծվում, ինչու՞ հրաբուխներ չեն ժայթքում:

Գլոբուսը ծիծաղեց ու ասաց.

- Այդպիսի բաներ կարող են պատահել խեղճ երկրագնդի վրա: Նա թույլ բնավորություն ունի, և նրանից չեն վախենում: Իսկ ես այդպիսի բաներ չեմ սիրում: Դուք գիտե՞ք՝ ո՛վ եմ ես:

- Իսկ դու ինչու՞ ես այդ ձողի շուրջը պտտվում. չէ՞ որ երկրագունդը ոչ մի ձող ու հենարան չունի:

- Դա նրանից է,- ասաց գլոբուսը,- որ երկրագունդը դեռ երեխա է: Այդ ձողն իմ ձեռնափայտն է: Մեծ ու խելոք մարդիկ ձեռնափայտ են ունենում:

ստվարաթուղթ

զգույշ
օվկիանոս
ժայթքել
օրեցօր

Երեխաները հավատացին ու սկսեցին հարգանքով վերաբերվել նրան: Իսկ գլոբուսն օրեցօր ավելի էր հպարտանում:

Երբ մեկնումեկը ձեռքով ուժեղ խփում էր նրան, որ արագ պտտվի, նա բարկացած ասում էր.

- Էյ, ի՞նչ ես անում: Մոռացել ես. ինչ որ ես անեմ, երկրագունդն էլ պիտի անի: Հիմա այս արագությունից խեղճի գլուխը պտույտ կգա, կընկնի ու քթից արյուն կհոսի...

Երբ պտտում էին հակառակ ուղղությամբ, բղավում էր.

- Կանգնեցրե՞ք, կանգնեցրե՞ք ինձ: Հիմա երկրագնդի վրա ցերեկները գիշեր դարձան, գիշերները՝ ցերեկ: Քնածներն արթնացան, իսկ արթուն մարդիկ մնացին խավարում: Կանգնեցրե՞ք:

Մի անգամ դաս պատմելիս, երեխաներից մեկը եղունգով անզգուշաբար քերեց գլոբուսի երեսը:

- Վայ, վայ,- ճչաց նա,- այդ ի՞նչ արեցիր, հիմա երկրագնդի վրայից տասնյակ քաղաքներ ջնջվեցին:

Երեխան հավատաց, նստեց ու լաց եղավ:

Հանելուկ

Զարմանալի նախշուն գնդակ,
Վրան՝ ծով, լեռ, դաշտ ու քաղաք,
Ճիշտ պատկերն է Երկրագնդի,
Թեև փոքր չափսեր ունի:

Բառերի գանձատուփ

1. ա) Գրի՛ր **քել**, **գիշեր**, **էժանագին**, **հասարակ** և **թույլ** բառերի հականիշները:

բ) Հականիշների մեկ զույգը գործածի՛ր միևնույն նախադասության մեջ:

2. Գրիր սակայն, արթնանալ, այլ, խելոք, խավար, ճչալ և հիմա բառերի հոմանիշները:

3. Աշխարհագրություն բառի ածանցով ուրիշ առարկաների և գիտությունների անուններ գրիր:

4. Բառեր կազմիր *օր* և *ուղիղ* արմատներով:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. ա) Գլոբուսի կարծիքով ինչպիսին է երկրագունդը:

բ) Քո կարծիքով ինչպիսին է գլոբուսը:

2. Ո՞ր երկրի մայրաքաղաքն է Լոնդոնը: Երեք երկրի և նրանց մայրաքաղաքների անուններ գրիր:

3. Գլոբուսի վրա ինչն է պատկերված լինում:

4. Նախադասություններ կազմիր՝ գործածելով հետևյալ բառերը՝

ա) *ո՛վ, ի՛նչ, ինչու՞*, բ) *է՛յ, վա՛յ*:

6. Ինչպիսին են հետևյալ նախադասությունները: Ուշադրությու՛ն դարձրու կետադրական նշաններին և նախադասությունների հնչերանգին:

ա) - Հապա ինչու՞ քեզ վրա էլ ամպեր ու կայծակներ չկան,- հարցրին երեխաները,- ինչու՞ քեզ վրա էլ ծովերն ու օվկիանոսները չեն այլեկոծվում, ինչու՞ հրաբուխներ չեն ժայթքում:

բ) Բայց մի՛ մոռացեք, որ երկրագունդը մի հաստ է, ուրիշ երկրագունդ չկա տիեզերքում:

գ) - Վա՛յ, վա՛յ,- ճչաց նա:

դ) Գլոբուսը երկրագնդի փոքրիկ մոդելն է, որ պատվանդանի վրա պտտվում է մետաղե առանցքի շուրջը:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Պատմիր քո սիրելի առարկայի մասին:

2. Որևէ երկրի մասին հետաքրքրական տեղեկություններ, նկարներ հավաքիր և ներկայացրու՝ ընկերներիդ:

Լեզվաբանի դասը

Պատկերացրո՛ւ, որ հայտնվել ես խաղալիքների թագավորությունում: Ուրախությունդ արտահայտի՛ր մեկ նախադասությամբ:

Բացականչական նախադասություն

Այն նախադասությունը, որով մեր ուրախությունը, հուզմունքը, ցավը, տխրությունը բացականչությամբ ենք արտահայտում, կոչվում է **բացականչական**: Օրինակ՝ **Ինչ լավ անցան օրերը Սևանի ափին: Վայ, որքան գեղեցիկ են դաշտային ծաղիկները:**

Բացականչություն արտահայտող բառն արտասանում ենք փոքր-ինչ երգեցիկ հնչերանգով: Իսկ գրելիս այդ բառի վերջին ձայնավորի վրա դնում ենք բացականչական նշան [´]:

Տատիկի խորհուրդները

Թանկագի՛նս, խոհեմ՛ եղիր, որևէ բան անելուց կամ ասելուց առաջ մտածի՛ր:

Նշխարի՛ր լավ ու բարի գործերով աչքի ընկնել: Խամեսար ու խոնարհ եղիր: Քո հազոդություններով փազայերվիր, բայց մի՛ պարծեցիր: Թող քո մասին «խոսեն» քո լավ գործերն ու արարքները, թող ուրիշները գնահատեն ու գովեն քեզ:

Դադարի պահ

Հումոր

Դպրոցից տուն գալով՝ տղան դիմում է հորը.

- Հայրիկ, այսօր ուսուցչուհին մեզ պատմել է ձիերի մասին: Գիտես, թե ինչ ենք անվանում հայր ձիուն:

- Այո՛, **հովատակ**:

- Իսկ մայր ձիուն:

- **Մատակ**:

- Իսկ նրանց ձագի՛ն:

- **Մտրուկ** կամ **քուռակ**:

- Ճիշտ է, բայց չեմ հասկանում՝ այդ դեպքում ո՞ր ձին է ուղղակի **ձի** կոչվում:

ԳԼՈՒԹԻՍԸ 2

Մի օր էլ՝ վաղ առավոտյան, գլրբուսն արթնացավ շատ լավ տրամադրությամբ: Արևի ճառագայթներն ընկել էին նրա վրա, և նա հաճույքից փայլում էր:

*ոչ մի
մոթմոթալ
ձանկ
վագր
առյուծ
մյուս
վախձան*

Դասարանում ոչ ոք չկար: Բաց լուսամուտից ներս մտավ դպրոցի հավաքարարուհու կատուն, դես վազեց, դեն վազեց, հետո թռավ այն սեղանին, որի վրա ուռած-փքված կանգնած էր գլրբուսը ու սկսեց նայել նրան:

- Հը՛, ի՛նչ ես ապուշի պես նայում,- ասաց գլրբուսը,- ի՛նձ վրա Մկստան անունով երկիր չկա:

Կատուն, իհարկե, աշխարհագրություն չգիտեր և ոչ մի երկիր էլ չէր փնտրում: Ճիշտն ասած՝ չհասկացավ էլ, թե ի՛նչ էր մոթմոթում գլրբուսը: Նրան պարզապես դուր էր գալիս այդ գունդը, որի հետ կարելի էր խաղալ: Կանգնեց երկու ոտքերի վրա և թաթը դրեց գլրբուսի այն տեղին, որտեղ գտնվում էր Սահարա անապատը:

- Զգու՛յշ,- ասաց գլրբուսը՝ զգալով նրա ձանկերի ծակոցները,- զգու՛յշ, այդտեղ վագրեր և առյուծներ են ապրում, քեզ կբզկտեն...

Կատուն մոռաց, թաթը դրեց մի ուրիշ երկրի վրա և հանկարծ նկատեց, որ գլրբուսը շարժվում է: Դա այնքան դուր եկավ նրան, որ սկսեց թաթով անվերջ խփել ու պտտեցնել գունդը: Քանի գնում, գլրբուսն այնքան արագ էր պտտվում, իսկ կատուն այնքան տարվեց այդ խաղով, որ մյուս թաթն էլ դրեց վրան: Գլրբուսը

չդիմացավ ծանրությանը, չրիսկոցով ընկավ ցած և երկու կես եղավ:

Իսկ հետո: Հետո ներս եկան երեխաները և տեսան, որ գլոբուսի կեսն ընկած է բերանը դեպի վար, իսկ մյուս կեսի մեջ առոք-փառոք քնել է հավաքարարուհու կատուն:

Ծիծաղեցին երեխաները: Նրանք տեսան, որ գլոբուսը, որն իրեն երկրագնդից խելոք էր համարում, բոլորովին դատարկ է եղել: Մեջը ո՛չ կրակ կար, ո՛չ էլ լավա:

Այդպիսի վախճան ունեցավ մեծամիտ գլոբուսը:

Առածներ

Դատարկ տակառը բարձր ձայն կհանի:

Սուտը սուտ ասողի տունն է քանդում:

Հանելուկ

Այն ի՞նչ աշխարհ է արդյոք,
Որտեղ չի ապրում ոչ ոք.
Քաղաքները տներ չունեն,
Ծովն ու գետը ջրեր չունեն:

Բառերի գանձատուփ

1. Հավաքարարուհի բառի ածանցով հինգ բա՛ռ գրիր:
2. Կատուն մոռաց: Ի՞նչ են անում առյուծը, հորթը, այծը, գայլը:
3. Ճիշտն ասած՝ կատուն չհասկացավ էլ, թե ի՞նչ էր մոթմոթում գլոբուսը նախադասության մեջ ի՞նչ է նշանակում մոթմոթալ բառը:
4. Մարդկային բնավորության լավ և վատ կողմեր նշանակող բառեր գրիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Քո կարծիքով հեքիաթի գործողությունները ճիշտորոշ դասարանում կարող էին տեղի ունենալ: Ինչու՞ ես այդպես մտածում:
2. Գլոբուսի ի՞նչ «ազգական» գիտես:
3. Հեքիաթի նոր վերնագիր առաջարկիր:
4. Մկստան երկիր չկա: Գոյություն չունեցող մի երկրի անուն էլ դու՛ հորինիր:
5. Մարդկային լավ կամ վատ հատկանիշների մասին մի առա՛ձ ասա:

Պատմությունների և հեքիաթների գամբյուղ

1. Փորձիր հեքիաթի շարունակություն գրել:
2. Մի պատմություն՝ն պատմիր որևէ ընտանի կենդանու մասին:

Արեգի՛ Գիրունիկ

հեքիաթի մեզ կային **հրաբուխ** և **լավա** բառերը: Պրանց մասին գրվեցում հեքիաթի բաներ կարդայի:

Պարզվում է՝ աշխարհի Կարբեր երկրներում հուր ժայթփող ավելի փան վեց հարյուր լեռներ կան, որոնք կոչվում են **հրաբուխներ**: հրաբուխը երկար ժամանակ «փնած է մնում»: Միայն լեռան ձեղձերից դուրս եկող թեթև ծուխն ու գոլորշին են հիշեցնում, որ հրաբուխը կարող է «արթնանալ»: Օ՛, իսկ երբ արթնանում է... շվում է թնդյուն, շուրջը մթնում է, երևում են միայն վեր ներվող շիկապած փարերը՝ հրաբխային ումբերը: Ապա վրա է հասնում ամենասարսափելի պահը. դուրս է հորդում հրահեղուկը՝ **լավան**: Իոսելով փրանյակ կիլոմետրերը՝ լավան իր ճանապարհին աչրում է ամեն ինչ: Ապա այն սառչում է և գեպինը պարում փարե կեղևով: հրաբուխն սարիճանաբար հանդարտվում է ու կրկին «փուն մտնում»:

Անկեղծորեն խոստովանեմ, որ կարդալիս նույնիսկ վախենում էի: Միաժամանակ ուրախանում էի, որ մեր լեռնուր հայաստանում հրաբուխներ չկան:

Քո ընկեր ինչուիկ

Դադարի պահ

Ըստ գույների որոշի՛ր, թե ստեղծագործություններից յուրաքանչյուրի հեղինակն ո՛վ է:

Հանս Բրիստիան
Անդերսեն

Քաջ Նազար

Հովհաննես Թումանյան

Կարմիր գլխարկը

Նազարոս Աղայան

Ձյունե թագուհին

Անահիտ

Անագե գինձորիկը

Շառլ Պերո

Սուտիկ որսկանը

ԻՄ ՀԱՐԵՎԱՆ ՃՆՃՂՈՒԿՆ ՈՒ ԵՍ

Իմ հարևան ճնճղուկն ու ես
Օգտվում ենք նույն պատշգամբից:
Պատշգամբը մեզ երկուսիս
Տեղ չի անում միանգամից...

Երբ ճնճղուկն է պատշգամբում,
Դուրս չեմ գալիս ես պատշգամբ:
Երբ որ ես եմ պատշգամբում,
Ճախրում է նա ուրախությամբ:

Իմ հարևան ճնճղուկն ու ես՝
Շատ բաներով իրար նման,
Սիրում ենք նույն լուսաբացում
Բնաշխարհով մեր հիանալ,

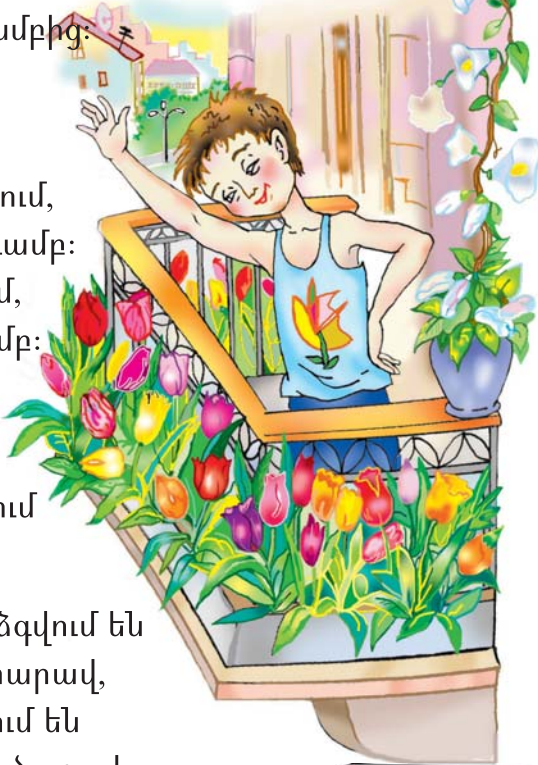
Դիտել ամպերը, որ ձգվում են
Արևմուտքից դեպի հարավ,
Անձրևները, որ թռչում են
Շոգ ամառվա դեմքը ծարավ,

Եվ, իհարկե, հրաշքը այն,
Որ բացվում է պատշգամբից.
Էեռը դաշտի հոգուց բխած,
Եվ այդ լեռան ձյունը անբիծ...

**պատշգամբ
բնաշխարհ
արևմուտք
շոգ
անբիծ**

Բառախաղ

Սուտը խորթ է ծառին, ծառին,
Թե՛ ծառ, թե՛ ծիտ դեմ են ստին:
Չգիտեն էլ ծառ ու ծտեր
Հանուն ինչի՞ պիտի ստել:

Քառերի գանձատուփ

1. Լրացրո՛ւ աշխարհի չորս կողմերը ցույց տվող մյուս քառերը՝ *արևմուտք* -, *հարավ* -
2. *Անբիժ*, *անբասիր*, *անարատ*, *անաղարտ* քառերը միմյանց հոմանիշ են: Դրանք ի՞նչ են նշանակում:
3. Տան տարբեր մասեր նշանակող մի քանի բա՛ռ գրիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծն ու ծնձղուկն ի՞նչ են սիրում:
2. Բանաստեղծն ինչու՞ դուրս չի գալիս պատշգամբ, երբ այնտեղ ծնձղուկն է լինում:
3. Ի՞նչ է երևում պատշգամբից, այն ինչպիսի՞ն է:
4. Ի՞նչ ես տեսնում քո պատշգամբից:
5. Բանաստեղծության մեջ ինչպիսի՞ն են ամառը, լեռան ձյունը:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Պատմիր քո սիրած կենդանու մասին:
2. Մի հեքիաթ պատմիր, որի հերոսներից մեկը թռչուն է:

Դադարի պահ

Հումոր

- Ֆիզիկայի ուսուցիչը հարցնում է.
- Ի՞նչ կարող եք ասել տաքության և սառ-
նության մասին:
- Մի տղա ձեռք է բարձրացնում և ասում.
- Տաքությունից առարկաներն ընդարձակվում են, իսկ սառ-
նությունից՝ փոքրանում:
 - Ճիշտ է,- ասում է ուսուցիչը,- մի օրինակ բեր:
 - Ամռանն օրերը երկարում են, իսկ ձմռանը՝ կարճանում,
որովհետև ցուրտ է:

Երվանդ Պետրոսյան

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

Սար ու ձորերի, լեռնալանջերի,
 Դաշտ ու անտառի քերու՛շ ծաղիկներ,
 Հաճախ անանուն, հաճախ աննկատ,
 Բայց հավատարիմ դուք կոչումին ձեր,
 Մի նախշ եք դառնում, մի թել, մի երանգ
 Երկնի աչքի դեմ փռված գորգերին
 Ու գոհ եք բախտից, որ մասնակից եք
 Բնության կյանքին, Աստծու գործերին:

*Նախշ
 կորցնել
 ինքնամոռաց*

...Հյուսվում եք այդպես դուք ինքնամոռաց,
 Բայց չեք կորցնում ինքնությունը ձեր,
 Որպես անձրևի կենարար կաթիլ՝
 Մեղվի գգվակք եք վայելում ու սեր...

Հանելուկներ

Գլխարկը՝ կապույտ,
 Հագուստը՝ կանաչ,
 Մի համեստ աղջիկ,
 Սիրուն, կապուտաչ:

Ինքը՝ կարմիր,
 Սրտիկը՝ սև:

Արևի պես է,
 Կլորերես է,
 Սերմը՝ ձնձողուկի
 Կտուցի պես է:

Բառերի գանձատուփ

1. Գույների անուններ գրիր:
2. Անձրևի կաթիլն ինչու՞ է կենսարար համարվում:
3. Դաշտային ծաղիկներից բացի ուրիշ ինչպիսի՞ն ծաղիկներ գիտես: Թվարկիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծությունից ելևելով՝ ասա՛, թե ինչպիսին են դաշտային ծաղիկները:
2. Երփներանգ ծաղիկներով ծածկված տարածքը բանաստեղծն ինչի՞ հետ է համեմատում:
3. Ընկերներիդ, քրոջդ կամ եղբորդ նմանեցրո՛ւ՝ ծաղիկների: Ինչու՞ այդպիսի ընտրություն կատարեցիր:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Նկարագրիր դաշտային մի ծաղիկ:
2. Դաշտային ծաղկի մասին մի հեքիաթ հորինիր:

Դադարի պահ

Ըստ գույների որոշիր, թե յուրաքանչյուր ծաղիկն ի՞նչ է խորհրդանշում:

անմոռուկ

երիցուկ

մանուշակ

շուշան

հովտաշուշան

նարգիզ

զանգակածաղիկ

քրքշություն

մաքրություն

շատախոսություն

եսասիրություն

համեստություն

պարզություն

հավատարմություն

Իմաստունի օրատեսրից

Հայրենի բնաշխարհը

Քնաշխարհը հայրենիքն է, նրա բնությունը: Դնչպիսի՞ն է մեր երկիրը: Իայկական լեռնաշխարհը կարծես լեռնային մի կղզի լինի, որի ամենաբարձր գագաթը շյունապար Արարատն է (բարձրությունը՝ 5165մ):

Մեր երկիրը հարուստ է արգավանդ դաշտերով, երփներանգ ծաղիկներով ծածկված մարգագետիններով, սառնորակ աղբյուրներով, լեռնային արագահոս գետերով, խոր չորերով, մեծ ու փոքր լճերով:

Իր գեղեցկությամբ առանչնանում է Աևանա լիճը, որի զուրը փաղցրահամ է:

Քյուրակնյա լեռների կարկաչուն աղբյուրներից է սկիպ առնում Արափ գետը: Այն հոսում է Արարատյան դաշտով, որը հայոց երկրի բերժ ու բարիփի շրեմարանն է:

Իայաարանի լեռներում փարայծ ու այծյամ կա, անբատներում՝ եղնիկ ու արգ:

Իմաստունի և Տատիկի խորհուրդները

Վոժրիկա, հեղևի՛ր ֆո խոսփին, կոպիտ, անբարեկիրթ բատերով ու արբահայրություններով մի՛ աղբորիտր այն:

Նախփան խոսելը լավ մբաժիր, ճի՛շր ընբրի բատերն ու արբահայրությունները, որպեսյի ոչ մեկի չվիրավորես:

Պարց խոսիր, մբփերդ ճի՛շր շևակերպիր, որպեսյի փեյ սխալ չհասկանան:

Խոսելիս մի՛ շրասիր, բատերը ճի՛շր և հարակ արբասանիր, որովհեղև սա նուչնպես կարևոր է գեղեցիկ խոսելու համար:

Ամփոփում

1. Ի՞նչ նոր բառեր սովորեցիր այս ուսումնական տարում: Փորձիր հիշողությամբ գրել դրանք և համեմատիր ընկերներիդ կազմած բառացանկերի հետ:
2. Ի՞նչ առած-ասացվածքներ սովորեցիր: Երկուսը մեկնաբանիր:
3. Գրքի հերոսների երկխոսություններից ո՞րն էր քեզ համար ամենահետաքրքրականն ու օգտակարը:
4. Իմաստունի և Տատիկի ո՞ր խորհուրդներն են տարվա ընթացքում քեզ օգնել: Իսկ դու ի՞նչ խորհուրդ կտաս քո հասակակիցներին:
5. Ուշադիր դիտիր նկարները:
 - ա) Դրանք ո՞ր ստեղծագործությունների համար են արվել:
 - բ) Պատմիր հեքիաթներից կամ պատմվածքներից մեկը:
 - գ) Ո՞ր բանաստեղծությունն անգիր գիտես, արտասանիր:
 - դ) Սրանց մեջ առակի նկարազարդում կա՞: Եթե այո, ապա ո՞րն է:

Իմ տեղեկատուն 1

Բազմիմաստ են կոչվում այն բառերը, որոնք մեկից ավելի իմաստներ են արտահայտում:

մեծ

1. «խոշոր» (**մեծ քար**),
2. «նշանավոր, անվանի» (**մեծ գրող**)

Ուղիղ իմաստ է կոչվում բառի հիմնական՝ սովորական իմաստը:

ոսկի «դեղին գույնի թանկարժեք մետաղ»

Փոխաբերական իմաստ է կոչվում բառի ոչ սովորական իմաստը:

ոսկի «ազնիվ, լավ»
Պետրոսը **ոսկի** մարդ է:

Հումանիշ են կոչվում մոտ իմաստ արտահայտող բառերը:

փայլել – շողալ

Հակահիշ են կոչվում հակառակ իմաստ արտահայտող բառերը:

թեթև – ծանր

Բառի բաղադրիչներ են կոչվում բառը կազմող մասերը՝ արմատը և ածանցը:

համաշխարհային համ/աշխարհ/ային

Արմատ է կոչվում բառի հիմնական իմաստն արտահայտող մասը:

հյուր, հյուրանոց, հյուրասեր

Ածանց է կոչվում այն մասնիկը, որը միանում է բառի սկզբից կամ վերջից և նոր իմաստ է տալիս բառին:

դժգույն, գունավոր

Նախածանցը բառի սկզբից ավելացող ածանցն է:

անօգուտ

Վերջածանցը բառի վերջից ավելացող ածանցն է:

դասարան

Հոդակապը բառի տարբեր մասերն իրար միացնող **ա** ձայնավորն է:

զարդատուփ

Պարզ են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են միայն մեկ արմատից:

մարդ, օր, արև, ծառ, լույս

Բարդ են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են մեկից ավելի արմատներից:

ծովափ (ծով+ափ)
խաղաղաշտ (խաղ+ղաշտ)

Ածանցավոր են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են արմատից և մեկ կամ ավելի ածանցներից:

անվախ (ան+վախ), բույրիկ (բույր+իկ), դժգոհություն (դժ+գոհ+ություն)

Բարդ ածանցավոր են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են մեկից ավելի արմատներից և առնվազն մեկ ածանցից:

մայրաքաղաքային
(մայր + քաղաք+ային)

Գոյական են կոչվում առարկա (անձ, իր, կենդանի, երևույթ) ցույց տվող բառերը:

մարդ, Տիգրան, գիրք, ձի, անձրև

Հասարակ անուն է կոչվում միատեսակ բոլոր առարկաներին տրվող ընդհանուր անունը:

քաղաք, բնակիչ, շուն, բամբ

Հատուկ անուն է կոչվում միատեսակ առարկաներից ամեն մեկին տրվող առանձին անունը:
Հատուկ անունները գրվում են մեծատառով:

Երևան, Օջական, Վարդան Մամիկոնյան, Շեկո

Անձ ցույց տվող գոյականներ են կոչվում **ինձ** հարցին պատասխանող գոյականները: Սրանք մարդկանց հատուկ և հասարակ անուններն են:

տղա, աղջիկ, բժիշկ, վարորդ, Մեսրոպ, Այծեմնիկ, Թումանյան

Իր ցույց տվող գոյականներ են կոչվում **ինչ** հարցին պատասխանող գոյականները: Սրանք իրեր, երևույթներ և կենդանիներ անվանող գոյականներն են:

գիրք, անձրև, կառու, ձի

Գոյականի **եզակի թիվը** ցույց է տալիս մեկ առարկա:

վարդ, երեխա, գառ

Գոյականի **հոգնակի թիվը** ցույց է տալիս մեկից ավելի միատեսակ առարկաներ:

վարդեր, երեխաներ, գառներ

Նախադասության մեջ գոյականը տարբեր ձևափոխությունների է ենթարկվում:

քաղաք, քաղաքը, քաղաքի, քաղաքին, քաղաքից, քաղաքով, քաղաքում

Ածական են կոչվում առարկայի հատկանիշ ցույց տվող բառերը:

կարմիր, քարե

Ածականի համեմատության աստիճանները ցույց են տալիս նույն հատկանիշի տարբեր չափը առարկաների մեջ:

մեծ, ավելի մեծ, ամենամեծ

Թվական են կոչվում առարկաների թիվ և թվային կարգ (հերթականություն) ցույց տվող բառերը:

երկու, քսանչորս, հարյուր մեկ, երկրորդ, չորրորդ, հինգերորդ

Բայ են կոչվում գործողություն ցույց տվող բառերը:

երագել, խաղալ

Բայը ցույց է տալիս խոսողի, խոսակցի կամ մի ուրիշ առարկայի կատարած գործողություն և ունի առաջին, երկրորդ և երրորդ դեմք:

սովորում եմ
սովորում ես
սովորում է

Բայի **եզակի թիվը** ցույց է տալիս մեկ առարկայի կատարած գործողություն:

գրում եմ, գնալու ես, ժպտաց

Բայի **հոգնակի թիվը** ցույց է տալիս մեկից ավելի առարկաների կատարած գործողություն:

գրում եմք, գնալու եք, ժպտացին

Ներկա ժամանակը ցույց է տալիս խոսելու պահին կատարվող գործողություն:

սովորում եմ, սովորում եմք

Անցյալ ժամանակը ցույց է տալիս խոսելուց առաջ կատարված գործողություն:

սովորել եմ, սովորեցիք, սովորում էին, տեսան

Ապառնի ժամանակը ցույց է տալիս խոսելուց հետո կատարվելիք գործողություն:

սովորելու եմ, կսովորեն, պիտի սովորեք

Օժանդակ բայը մասնակցում է բայի տարբեր ձևերի կազմությանը: Ունի ներկա և անցյալ ժամանակներ, եզակի և հոգնակի թիվ, դրական և ժխտական ձևեր:

հարգում եմ, տեսնելու ես, ժպտում է, կատակում էի, հարցրել էիր, կանչելու էր, չեմ խոսում, չես գնալու, չի հիշում, չէինք կատակում

Բայի դրական ձևերը ցույց են տալիս, որ գործողությունը կատարվել է, կատարվում է կամ կատարվելու է:

կանչել եմ, կանչում ես, կանչելու են, կանչեցին, կանչեն, կկանչեն, պիտի կանչեն

Բայի ժխտական ձևերը ցույց են տալիս, որ գործողությունը չի կատարվել, չի կատարվում կամ չի կատարվելու:

չեմ կանչել, չես կանչում, չեն կանչելու, չկանչեցին, չկանչեն, չպիտի կանչեն, մի կանչիր

Քառակապակցությունը առարկա և հատկանիշ կամ գործողություն և հատկանիշ ցույց տվող բառերի կապակցություն է:

Դարձվածք է կոչվում այն կայուն բառակապակցությունը, որի իմաստն ուղղակի կապ չունի այդ բառակապակցությունը կազմող բառերի իմաստների հետ:

Նախադասությունը ցույց է տալիս առարկան և նրա կատարած գործողությունը:

Նախադասության գլխավոր անդամներն են **ենթական** և **ստորոգյալը**:
Ենթական ցույց է տալիս գործողություն կատարող **առարկան**:
Ստորոգյալը ցույց է տալիս ենթակայի կատարած **գործողությունը**:

Կոչական է կոչվում այն բառը, որ ցույց է տալիս, թե ո՛ւմ կամ ինչի՞ն է ուղղվում խոսքը:

Պարզ համառոտ նախադասությունը կազմված է միայն ենթակայից և ստորոգյալից:

Պարզ ընդարձակ նախադասությունը կազմված է ենթակայից, ստորոգյալից և այլ բառից կամ բառերից:

Պատմողական է այն նախադասությունը, որով ինչ-որ բան են պատմում:

Հարցական է այն նախադասությունը, որով հարցնում են մի բանի մասին:

Հրամայական է այն նախադասությունը, որով հրամայում, խնդրում կամ հանձնարարում են մի բան անել:

Բացականչական է այն նախադասությունը, որով ուրախությունը, տխրությունը, ցավն արտահայտում են բացականչությամբ:

կապույտ երկինք ուշադիր կարդալ

գլխի ընկնել «կռահել, հասկանալ», **աշխարհով մեկ լինել** «շատ ուրախանալ, ցնծալ»

Ճնճողուկը ծվվում է:
Պապիկը թերթ է կարդում:

Ճնճողուկը ծվվում է:
Պապիկը կարդում է:

Արտանկ, օգևիր ընկերոջդ:
Առվանկ, այսօր ինչու՞ ես այդքան ուրախ:

Թռչունները երգում են:
Տատիկը ժպտում է:

Թռչուններն ուրախ երգում են: Իմ տատիկը մեղմ ժպտում է:

Իմ ընկերը հաղթել է սկարիչների մրցույթում:

Հայաստանը քանի՞ մարզ ունի:

Պատմիր քո սիրած հեքիաթը:

Ի՜նչ ուրախ էին օրերը Սևանի ափին:

Իմ տեղեկատուն 2

Հանելուկը մի քանի տողով նկարագրում է առարկան կամ երևույթը՝ առանց անունը տալու, և այդ նկարագրությանից մարդիկ գուշակում են առարկայի անունը:

Հանելուկները լինում են ժողովրդական և հեղինակային:

Առածն ու **ասացվածքը** խոր իմաստ ունեցող խրատական կարծ արտահայտություններ են, որոնք սովորեցնում են լինել ազնիվ, բարի, խելացի, հայրենասեր, ծնողասեր, աշխատասեր և այլն: Առածներն ու ասացվածքները ստեղծել է ժողովուրդը: *Օրինակներ՝ Գյուղ կանգնի, գերան կկոտրի: Հավատարիմ ընկերը գին չունի:*

Հեքիաթը բարի ու գեղեցիկ ավարտ ունեցող պատմություն է, որի մեջ մարդիկ արտահայտում են իրենց երազանքներն ու ազնիվ ցանկությունները:

Հեքիաթների հերոսներ են լինում մարդիկ, բույսերը, կենդանիները, երևակայական հրեշները, վիշապները:

Հին ժամանակներում հեքիաթները հորինել են սովորական մարդիկ և բանավոր պատմել իրար: Այդպիսի հեքիաթները կոչվում են ժողովրդական, օրինակ՝ «Ուս ուսի որ տանք, սարեր շուռ կտանք» (հայկական), «Յոթ փայլուն աստղերը» (հնդկական):

Հեքիաթներ են գրել նաև գրողները: Դրանք կոչվում են հեղինակային հեքիաթներ: Հայտնի հեքիաթագիրներ են Հովհ. Թումանյանը, Ղ. Աղայանը, Գրիմ եղբայրները, Անդերսենը, Պուշկինը:

Պատմվածքը ոչ ծավալուն ստեղծագործություն է, որի մեջ հեղինակը իրական դեպքեր է պատմում մարդկանց և կենդանիների կյանքից: Օրինակ՝ Վ. Աևանյան, «Որսորդի սիրտը»:

Ավանդությունը ոչ իրական պատմություն է, որի միջոցով մարդիկ փորձել են բացատրել, թե հնում ինչպես են առաջացել լեռներն ու ձորերը, ծովերն ու գետերը, ինչու՞ են քաղաքներին, գյուղերին, բերդերին ու վանքերին այդ անունները տվել և այլն: Օրինակ՝ Հ. Խաչատրյան, «Ասք լավաշի մասին»:

Վիպերգը ժողովրդի կյանքի, թշնամիների դեմ նրա պայքարի, ազատասիրության և երազանքների մասին պատմող ստեղծագործություն է: Վիպերգը ստեղծվել է հին ժամանակներում և առանձին հեղինակ չունի. այն ժողովրդական ստեղծագործություն է: Աշխարհի շատ ժողովուրդներ իրենց վիպերգերն ունեն:

Հայկական վիպերգը կոչվում է «Սասնա ծռեր» կամ «Սասունցի Դավիթ»: Հետագայում գրողները մշակել են վիպերգերը և դրանց հիման վրա ստեղծագործություններ գրել, օրինակ՝ Հովհ. Թումանյան, «Սասունցի Դավիթ»:

Առակը ոչ ծավալուն ստեղծագործություն է, որը խրատում ու դաստիարակում է ընթերցողներին: Նրա մեջ գովաբանվում են ազնվությունը, արդարությունը, համեստությունը, և այլն, ծաղրվում են պարծենկոտությունը, ծուլությունը, չարությունը և այլն:

Առակի հերոսներ են լինում կենդանիները, բույսերը, բնության երևույթները, որոնք հանդես են գալիս մարդկանց փոխարեն: Օրինակ՝ Վարդան Այգեկցի, «Առյուծը, գայլը և աղվեսը», Մ. Կորյուն, «Սեխի թուփն ու ընկուզենին»:

Բանաստեղծությունը հատուկ ձևով՝ չափով գրված ստեղծագործություն է, որի մեջ հեղինակն արտահայտում է իր հույզերն ու մտքերը հայրենի երկրի, մարդկանց ու բնության մասին: Օրինակ՝ Ս. Կապուտիկյան «Տղայիս»:

Ուղղագրական քառարան

աղջիկ	արձան	եղևի	ժողովուրդ
աղտոտել	արյուն	երբեմն	իբր
աղքատ	արջ	երբեք	իբրև
Ամանոր	արտասանել	երգ	ինևսուն
ամանորյա	արտասվել	երգում	ինևսունինը
ամբողջ	արցունք	երեսուն	իջևել
ամեն ինչ	արև	երթ	իջևանատուն
ամպ	արևելք	երկրորդ	ի վերջո
այդպես	արևմուտք	երջանիկ	լվացք
այլևս	բազկաթոռ	երրորդ	լուսավոր
այծյամ	բախտ	զարդարել	լուցկի
այսօր	բանալի	զարթնել	խաբեբա
անբիծ	բարձ	զգույշ	խաբել
անգամ	բարձր	զգուշություն	խախտել
անդադար	բարձունք	զեփյուռ	խարույկ
անընդհատ	բարօրություն	զմրուխտ	խեղդել
անպատճառ	բաց կապույտ	զուգել	խեղձ
անվերջ	բերք	էակ	խեցգետին
անվրդով	բզզոց	ըմբոստ	խիղձ
անցորդ	բռունցք	ընդամենը	խնդրել
անօգնական	բույն	ընդարձակ	խշշալ
անօգուտ	գաղտնիք	ընդդեմ	խոնարհ
աշխարհ	գգվել	ընդհակառակը	խորդուբորդ
աշխույժ	գդալ	ընդհանուր	խորհել
ապառաժ	գեղջուկ	ընդունակ	խորհրդավոր
առաջ	գյուղեգյուղ	ընդունել	խորհուրդ
առաջին	գոգ	ընթերցել	խրոխտ
առյուծ	գոռգոռալ	ընթրիք	խցկել
առողջ	գորշ	ընկուզենի	խփել
առջև	գրվածք	ընձուղտ	ծախսել
ասացվածք	զցել	թագավոր	ծածկել
ավագ	գունավոր	թախիծ	ծաղկեփունջ
ավտոմեքենա	դադար	թախտ	ծարավ
արգելել	դաստիարակել	թանկանալ	ծիածան
արդար	դարպաս	թաքցնել	ծոծրակ
արդեն	դդում	թեթև	կապուտաչյա
արդյոք	դեղձ	թերթ	կարագ
արթնանալ	դեղորայք	թռչուն	կարգ
արծիվ	դրախտ	թրջվել	կարդալ
արհամարհանք	եղբայր	թուղթ	կեղծավոր
արձագանք	եղջերու	թունավոր	կենդանի
արձակել	եղջուր	ժայթքել	կեսգիշեր
արձակուրդ			

կեսօր
կեցցեն, կեցցես
կնճիթ
կողք
կորցնել
կրիա
կրծել
կցկտուր
կուրծք
հագնել
հագուստ
հակառակորդ
հաղթանակ
հաղթել
հաղորդել
համարձակ
համարյա
համբույր
համբուրել
հայացք
հանկարծակի
հաջորդ
հավաքել
հարձակում
հարյուր
հարցուփորձ
հարևան
հափշտակել
հեծկլտալ
հերթ
հեքիաթ
հիանալ
հինավուրց
հիսուն
հոգի
հոգնել
հոգս
հորթ
հպարտ
հրթիռ
հրձվանք
հուժկու
հուռթի
հնալ
հնիհն

ձագ
ձգել
ձյուն
ճամփորդ
ճանապարհ
ճանձ
ճեղք
ճկույթ
ճյուղ
մաթեմատիկա
մատյան
մարգարիտ
մարմարյա
մեղք
մեն-մենակ
մեջ
միանգամից
միմյանց
մինչև
միջև
միրգ
մինևույն
մխրձել
մղկտալ
մյուս
մնացորդ
մրջյուն
մրցել
մուգ կարմիր
յոթանասուն
յուրաքանչյուր
նախընտրել
նախշուն
նախքան
նախօրոք
նեղվածք
նրբաթերթ
նրբանցք
նուրբ
շաբաթ
շագանակ
շղթա
շյուղ
շնորհակալ

շնորհք
շոգ
շուրջբուրբ
ոգի
ողբալի
ողկույզ
ողջ
ողջույն
ոչխար
ոչ մի
ոչ ոք
ոռոզել
որդի
որովհետև
որպեսզի
որջ
որսորդ
որևէ
չէ
չորրորդ
պաշտպանել
պառել
պատշգամբ
պարապմունք
պղպեղ
պողպատ
ջարդել
սաղարթ
սանդուղք
սարյակ
սեղմել
սերկկիլ
ստեղծել
սուրբ
սփոփել
սևանալ
վագր
վագք
վաթսուն
վախկոտ
վախճան
վայրէջք
վարդ
վերադարձ

վերելք
վերջ
վերջիվերջո
վերք
վրձին
տախտակ
տասնմեկ
տարերք
տարեցտարի
տարրական
տարօրինակ
տիեզերք
տնօրեն
րոպե
ուխսուն
ուղեկցել
ուղիղ
ուղղակի
ուղղել
ուղղություն
ուղևոր
ուս ուսի
ուրբաթ
փախչել
փարթամ
փթթել
փոխադարձ
փոխհատուցել
փորձ
փրփուր
քաղցած
քաղցր
քառասուն
օգնել
օգուտ
օդ
օդանավ
օվկիանոս
օրեցօր
օրորել
օրորոց
օրհներգ
օրնիբուն
օր օրի

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

3. ՄԵՐ ԶԱՂՅՐԱԲԱՌ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒՆ	79
ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿԸ (ըստ Աստվածաշնչի).....	79
<i>Ս. Մորթոյան, ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒՆ</i>	82
<i>Ս. Մկրտչյան, ՄԵՍՐՈՊՅԱՆ ՏԱՌԵՐ</i>	85
<i>Ս. Կապուտիկյան, ՀԱՐՍՏՈՒԹՅՈՒՆ ՆՇԱՆՆԵՐԻ ԼԵԶՈՒՆ</i>	89
<i>ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԼԵԶՈՒՆ</i>	91
<i>ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԼԵԶՈՒՆ</i>	93
<i>Հովհ. Թումանյան, ԲԶԵԶԻ ԴՊՐՈՑԸ</i>	97
ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐԸ 1	102
2	106
<i>Վ. Այգեկցի, ԱՌՅՈՒԾԸ, ԳԱՅԼԸ ԵՎ ԱՂՎԵՍԸ</i>	111
4. ՄԱՐԴՈՒ ԱՆՈՒՆՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ	113
<i>Ռ. Մարտիկյան, ՉՈՐՍ ԽՆՁՈՐ 1</i>	113
2	116
<i>Ա. Դարբնի, ՁԵՌՔԵՐԸ</i>	119
ԲՈՒԹ ՄԱՏՆ ԱՍԱՑ (ժողովրդական)	121
ՈՒՍ ՈՒՍԻ ՈՐ ՏԱՆՔ, ՄԱՐԵՐ ՇՈՒԻ ԿՏԱՆՔ (հայկական ժողովրդական հեքիաթ)	122
<i>Մ. Կողյուն, ՍԵՆԻ ԹՈՒՓՆ ՈՒ ԸՆԿՈՒԶԵՆԻՆ</i>	125
<i>Լ. դա Վինչի, ԴԵՂՁԵՆԻՆ</i>	127
<i>Հ. Սահյան, ԳԵՏԸ</i>	130
<i>Ա. Պարսամյան, ՀՐԱՇՔ ՎՐՁԻՆԸ</i>	132
<i>Գ. Գաբրիելյան, ՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆ</i>	136
<i>Զ. Խայաթիյան, ԾԱՂԿՈՒՆ ՊԱՐՏԵԶ</i>	138
<i>Ա. Պարսամյան, ԿԱԹԻԼԸ</i>	141
5. ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՄՈԼՈՐԱԿԸ	143
<i>Լ. Սարգսյան, ԵՐԳ ՈՒՆԵՆ</i>	143
<i>Վ. Դրագունսկի, ՄԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ԸՆԿԵՐԸ</i>	145
1	145
2	149
<i>Յու. Սահակյան, ԲՈ ԸՆԿԵՐՈՋ ԸՆԿԵՐՆ ԵՄ ԵՍ</i>	152
<i>Վ. Նալբանդյան, ԿԱՄԱԿՈՐ ՆՈՅԸ 1</i>	154
2	158
<i>Հ. Սևան, ՏՂԱՆԵՐՆ ՈՒ ԱՂՁԻԿՆԵՐԸ</i>	161
<i>Էդ. դե Ամիչիս, ՀՐԱԺԵՇՏ ԴՊՐՈՑԻՆ</i>	163
<i>Ս. Վահունի, ԳԼՈՐՈՒՄԸ 1</i>	166
2	170
<i>Յու. Սահակյան, ԻՄ ՀԱՐԵՎԱՆ ՃՆՃՂՈՒԿՆ ՈՒ ԵՍ</i>	173
<i>Ե. Պետրոսյան, ԴԱՇՏԱՅԻՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ</i>	175
Ամփոփիչ հարցեր և առաջադրանքներ	178
Իմ տեղեկատուն 1	179
Իմ տեղեկատուն 2	183
Ուղղագրական բառարան	185

Լեզվաբանի դասը

Նախադասություն.	
Նախադասության անդամներ (88)	
Կոչական (101)	
Բառակապակցություն և դարձվածք (104)	
Դարձվածք (110)	
Թվական (115)	
Բայ. բայի դեմքը և թիվը (121)	
Բայ. բայի ժամանակը (124)	
Օժանդակ բայ. դրական և ժխտական ձևեր (126)	
Նախադասության տեսակները ըստ հաղորդակցման նպատակի (129)	
Պատմողական և հարցական նախադասություններ (135)	
Հրամայական նախադասություն (157)	
Բացականչական նախադասություն (169)	
Իմաստունի օրատեսրից	
Մայրենի լեզու (84)	
Մեսրոպ Մաշտոցը և հայոց գրերը (87)	
Արգելոց (137)	
Հայրենի բնաշխարհը (177)	
Իմաստունի և Տատիկի խորհուրդները	
սեր մայրենի լեզվի նկատմամբ (87)	
ընթերցասիրություն (96)	
ապավինել սեփական ուժերին (129)	
մարդու լավ նկարագիր, բարոյական բարձր արժեքներ (142)	
համառություն, ջանասիրություն (160)	
խոհեմություն, համեստություն (169)	
ձիշտ և բարեկիրթ խոսք (177)	

**Դավիթ Սևանի Գյուրջինյան
Նարինե Հակոբի Հեքեքյան**

ՄԱՅՐԵՆԻ

**Հանրակրթական դպրոցի
4-րդ դասարանի դասագիրք**

Մաս 2

(Երրորդ, վերամշակված հրատարակություն)

**Հաստատված է ՀՀ կրթության և գիտության
նախարարության կողմից**

Խմբագիր՝

Նկարիչ՝

Համակարգչային ձևավորումը՝

Դ. Գյուրջինյան

Ս. Այվազյան

Ա. Օհանջանյանի

**Չափսը՝ 70x100 1/16: Թուղթը՝ օֆսեթ:
Տպագրությունը՝ օֆսեթ: Տպագրական 7 մամուլ:
Տպաքանակը՝ 8 749:
Տպագրված է «Էդիթ Պրինտ» ՍՊԸ տպարանում:**

ԷԴԻԹ ՊՐԻՆՏ
Երևան, Թումանյան 12
հեռ.՝ (374 10) 520 848
www.editprint.am
info@editprint.am

EDIT PRINT
12 Toumanyanyan str., Yerevan
Tel.: (374 10) 520 848
www.editprint.am
info@editprint.am